



บทที่ 4

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่องพระรถ - เมรี

เรื่องพระรถ-เมรี ฉบับลายลักษณ์ เท่าที่พบมีหลายรูปแบบและมีถึง 32 ส่วนจนถึงไต่กล่าวถึงไว้อย่างละเอียดแล้วในบทที่ 2 ในการศึกษาเปรียบเทียบจะศึกษาทั้งอนุภาคใหญ่และอนุภาคย่อย รายละเอียดของเนื้อเรื่องที่สมควรอ้างอิง รวมทั้งเปรียบเทียบสถานที่ในเรื่องและตัวละคร เช่นเดียวกับที่ศึกษานิทานพื้นบ้าน

ในการกล่าวถึงวรรณกรรมแต่ละส่วน กำหนดคณัญลักษณ์แทนดังนี้ คือ ล. แทนคำว่า ลายลักษณ์ และตัวเลขกำกับแต่ละส่วน ดังนี้ คือ

- |       |     |            |                           |               |
|-------|-----|------------|---------------------------|---------------|
| ล. 1  | แทน | รถเสนชาคก  |                           |               |
| ล. 2  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วนที่ 1     |
| ล. 3  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วนที่ 2     |
| ล. 4  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วนที่ 3     |
| ล. 5  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วนที่ 4     |
| ล. 6  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วนที่ 5     |
| ล. 7  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเมรี          | ส่วน นายบุษย์ |
| ล. 8  | แทน | กลอนบทละคร | เรื่อง พระรถเสน           | ของกรมศิลปากร |
| ล. 9  | แทน | กลอนอ่าน   | เรื่อง พระรถ              | ส่วนที่ 1     |
| ล. 10 | แทน | กลอนอ่าน   | เรื่อง พระรถ              | ส่วนที่ 2     |
| ล. 11 | แทน | กลอนสุภาพ  | เรื่อง พระรถเมรีกลอนสุภาพ | ของ           |

ล. เลียงถนอม

- ล. 12 แทน กลอนนิราศ เรื่อง พระรถ ส่วนวนที่ 2<sup>1</sup>
- ล. 13 แทน กลอนนิราศ เรื่อง พระรถ ส่วนวนที่ 3
- ล. 14 แทน กลอนนิราศ เรื่อง พระรถ ส่วนวนที่ 4
- ล. 15 แทน กาพย์ เรื่อง พระรถ
- ล. 16 แทน กาพย์ เรื่อง นิราศพระรถเมรี
- ล. 17 แทน วรรณคดีชาวบ้าน เรื่อง พระรถเมรี ของนายเรื่อง นาใน
- ล. 18 แทน ฉันท์ เรื่อง พระรถ - เมรี ส่วนวนที่ 1
- ล. 19 แทน ฉันท์ เรื่อง พระรถ - เมรี ส่วนวนที่ 2
- ล. 20 แทน ฉันท์ เรื่อง พระรถ - เมรี ส่วนวนที่ 3
- ล. 21 แทน ฉันท์ เรื่อง กำสรวลพระรถ ของ วิทยา ชูพันธ์
- ล. 22 แทน คำว เรื่อง พุทธเสนาคะ ฉบับวัดเขียงมัน
- ล. 23 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถเสน ของ หลวงศรีอมรญาณ
- ล. 24 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถ - เมรี ของ พงศ์จัน ศรีธชา
- ล. 25 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง นางสิบสอง ของแปลก สนธิรักษ์
- ล. 26 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถเสน - นางกังรี ของ  
ทวีศักดิ์ พูฒนประทีป
- ล. 27 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง นางกังรี ของ ส. พลายน้อย
- ล. 28 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง ทำไมปลิงจึงชอบกินเลือดมนุษย์และสัตว์  
ของ พยัคฆ์
- ล. 29 แทน นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถ - เมรี ของ เกரியศักดิ์
- พิศนาคะ

<sup>1</sup>กลอนนิราศ ส่วนวนที่ 1 ก็คือ กลอนอ่าน ส่วนวนที่ 1 ที่ตัดตอนมานั้นเอง

- ล. 30 แทน นิตานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถ-เมรี ของ ลำจวน มงคลรัตน์  
 ล. 31 แทน นิตานร้อยแก้ว เรื่อง นางสิบสอง ของ ส.พลายน้อย  
 ล. 32 แทน นิตานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถ-เมรี ของ สงวน โชทธิสุขรัตน์

ในจำนวนวรรณกรรมทั้งหมด 32 ส่วนวนนี้ มีเพียง 18 ส่วนวนที่มีเนื้อความ  
 ค่อนข้างสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ นอกนั้นอีก 14 ส่วนวนมีเนื้อความเพียงบางตอนเท่านั้น  
 ดังนั้นในการศึกษาเปรียบเทียบต่อไปนี้จะใช้ 18 ส่วนวนต่อไปนี้เป็นหลักได้แก่

- ล. 1  
 ล. 2  
 ล. 7  
 ล. 9  
 ล. 11  
 ล. 15  
 ล. 17  
 ล. 22 - ล. 32

### เปรียบเทียบเนื้อเรื่องในแต่ละอนุภาค

#### เปรียบเทียบอนุภาคที่ 1 กำเนิดนางสิบสอง

ทั้ง 18 ส่วนวนมีอนุภาคนี้ แต่ที่มีอนุภาคย่อยครบทั้ง 3 อนุภาค มีเพียง  
 11 ส่วนวน ดังรายละเอียดที่จะแสดงในตารางการเปรียบเทียบต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูกจาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีกับมีฐานะยากจนจึงต้อง เอาลูกไปปล่อยป่า
<p>มีอยู่ 11 ส่วนนโคดแก</p> <p>ล. 1</p> <p>ล. 9</p> <p>ล. 11</p> <p>ล. 17</p> <p>ล. 22 - ล. 28</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มี 7 ส่วน โคดแก ล. 1 และ ล. 23 - 28 คือ</p> <p>เศรษฐี ชื่อนนท้อยบ้าน สมิทิตาม ร่ำรวยมากแต่ไม่มีบุตร ธิดา จึงได้ไปทำพิธีขอลูก คือ เอากล้วย 12 ผล ไปถวายพระ และตั้งความปรารถนาขอให้ได้บุตร ใน 7 ส่วนนี้มี 3 ส่วน คือ ล. 1, ล. 25 และ ล. 27 ที่ระบุว่าเอากล้วยไปถวาย พระก็สปลสัมพุทธเจ้า</p>	<p>ทั้ง 11 ส่วนนโคดแกตรงกัน คือ</p> <p>ต่อมาเศรษฐี 2 สามี ภรรยาได้ลูกเป็นหญิงถึง 12 คน เกือบทุกส่วนนโคดแกไม่มี ชื่อนางสิบสองไว้</p> <p>เฉพาะ ล. 9 บอกว่า เศรษฐีได้ธิดาแปดถึง 6 คู่ และ ระบุชื่อไว้หมด</p> <p>ล. 24 บอกแต่ชื่อน้อง คนสุดท้าย ว่า ชื่อ เกา</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มีอยู่ 6 ส่วน โคดแก ล. 1 และ ล. 23 - 27 เล่าถึงตอนเอาลูกไป ปล่อยป่าสั้น ๆ ว่าเศรษฐีนั้น โกรธที่ทองยากจนลงหลังจากมี ธิดาทั้ง 12 คนนี้ จึงเอาธิดาทั้ง 12 คนใส่เกวียนขับไปปล่อยเสีย ในป่า แล้วแอมขับเกวียนหนีกลับ มาบ้าน</p>

ส่วนงานที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีกลับมีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า
	<p><u>ส่วนงานที่มีใจความต่างไป</u> ได้แก่ ล. 9, ล. 11, ล. 17 และ ล. 22 ล. 9 เล่าว่า เศรษฐี ชื่อหิรัญ ภรรยาชื่อ กาญจณี อยู่เมือง จำบาก ไม่มี บุตรชิตา พระโทรเทพารักษ์มา เข้าฝัน จึงไปทำการบนบานต่อ พระโทรนั้นว่า ถ้าได้บุตรจะถวาย วัว ควาย หัวหมูคู่ ผ้าสีชมพูหมคน จะปลูกศาลปิดทอง และให้มี เวียงเขียน มีจิว โขน หนึ่ง</p>	<p>อีก 9 ส่วนงานไม่ได้ระบุว่า นางสิบสองเป็นฝาแฝด บอกแต่ว่า เศรษฐีมีลูกปีละคนจนได้ถึง 12 คน</p>	<p><u>ส่วนงานที่มีใจความต่างไป</u> มี 5 ส่วนงาน ได้แก่ จ.9, ล. 11, ล. 17, ล. 22 และ ล. 28 ต่างกันตอนเอาลูกไปปล่อย ป่า คือ ล. 9 เล่าว่า สาเหตุที่เศรษฐีต้องกลายเป็น คนยากจนเพราะเหนียวแน่น ไม่ยอมแก้บนที่ขอลูกไว้ พระโทร เทพารักษ์โกรธจึงบันดาลให้กลับ ยากจน ตอนเอาลูกไปปล่อยป่า</p>

ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีกลับมีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า
	<p>สมโภช ถึง 7 วัน</p> <p>ด. 11. เล่าไว้สั้น ๆ ไม่มี รายละเอียดว่า เศรษฐี ชื่อ นนท์ ไม่มีลูก จึงไปขอลูกจากเทวดา</p>		<p>มีรายละเอียดมากขึ้น คือ</p> <p>พ่อออกมาขายชวนลูกไปเก็บ ฝืนและผลไม้ออกมาให้ลูกรออยู่มองว่า จะไปหาขายที่เขาแล้วแอมหนีไป นางสิบสองเที่ยวหากก็ไม่พบ มีเรื่องพ่อให้เขาไป 12 ห่อ แกเมื่อแกออกดู ห่อของพี่ทั้ง 11 คน กินไม่ได้เพราะมีแต่แกดูมร่า ของ นางเอกคนสุดท้ายของมีแต่ขาวเท่านั้น นางเอกแบ่งขาวให้พี่ ๆ แล้วเดิน ทางไปในป่าหาลูกไม่กิน</p> <p>ด. 11. เล่าว่า นางสิบสอง เกียดจรรยาไม่ยอมทำงานเอาแต่กิน กับนอนและใช้ทรัพย์สินมรดกจนร่อยหรอ พอเห็นเวลาเลี้ยงไวก็มีแต่ความทุกข์จึง</p>

จำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีก็กลับมีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า
	<p>ล. 17 กล่าวถึงเศรษฐี ชื่อ พูนหมจัน มีภรรยาคนหนึ่งอยู่กิน ควยกันมานานไม่มีลูก จึงไปหาฤาษี ขอให้ช่วย ฤาษีสั่งให้ไปหีบถั่วรด ที่ปากบ่อไป 2 - 3 กอน แต่ เศรษฐีเก็บไปถึง 12 กอน</p>		<p>จึงดวงไปปล่อยเสียในป่า ให้นั่ง พักรอพ่อแม่ที่ริมบ่อน้ำ แล้วเศรษฐี ก็แอบหนีกลับบ้าน เล่าถึงกรรมของนางสิบสอง ว่า เคยไปเที่ยวที่ชายป่าพบลูกสุนัข ก็จับมาคนละตัวและมาโยนเล่น แล้วโยนเข้าป่าจนลูกสุนัขต้อง พลัดพรากจากกัน เคยจับปลา ควักตาเล่น แต่ตนเองคนสุดท้าย ข้างเดียว ล. 17 เล่าว่า พ่อหุดอก ลูกไปปล่อยในป่า ให้ลูกรออยู่บ่อ</p>



สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากลิงค์คัลลิตี	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีกับมีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า
			<p>จะพาตัวไปกินน้ำ ลูกก็รออยู่ไม่ เห็นพ่อกับแม่ เห็นแต่ตัวเดินกลับมา โดยที่เชือกปล่อยไว้</p> <p>มีเรื่องพ่อแม่ให้หาหอยมา 12 หอย แต่ 11 หอยกินไม่ได้เพราะ กลายเป็นดินหึ่ง ๆ ที่ตอนเห็นแม่คค ก็ยังมี ยกเว้นแต่หอยของน้อง คนสุดท้อง</p> <p>มีคำอธิบายเรื่องกรรมว่า ชาตีก่อนนางสิบสองเป็นบุตรเสนา โอรสไปพ่อกับแม่ ทาสเอาลูกไว้ เรือนนายเค็กรองขอชาวกินก็คัก เอาคืนส่งให้ แต่เด็กเห็นไม่ใช่ ชาวจึงไม่กิน</p>



<p>จำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 เศษฐฐไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 เศษฐฐกลับมีฐานะจากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
	<p>ด. 22 เล่าว่า ชนชั้นยศ เศรษฐีใหญ่แห่ง เมืองอินทผลุฑนคร ไม่มีลูกชาย- หญิง จึงไปบนบานต่อโพรงไม้ ในป่า เทวดาประจำไม้นั้นมา เข้าฝันว่าจะได้ลูกถึง 12 คน</p>		<p>ด. 22 เล่าต่างไปจากเรื่อง อื่น ๆ มาก คือ พ่อหลอกลูกไปปล่อยโดยไม่ ให้แม่รู้ และ ไม่ได้เอาไปปล่อยป่า แต่เอาไปปล่อยไว้ที่เมืองเวียงยา- รมมคิอันเป็นเมืองของยักษ์เพื่อให้ เป็นอาหารของยักษ์ โดยอ้างว่าที่ เมืองนั้นมีสระที่ใครใคร่อาบกินจะไม่ โรคาพยาธิ และมีอายุยืนนาน ที่ สุดก็พาลูกมายังอาณาจักรที่เป็นที่ อยู่ของผีเสื้อยักษ์ แล้วพอก็กว่าจะ ไปหาน้ำกินแล้วแอบหนีกลับบ้าน</p>

<p>จำนวนที่มอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่ลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐีกลับมาบ้านจะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
			<p>บอกภรรยาว่าลูกได้เป็น มเหสีของท้าวพระยาไปหมด แล้ว</p> <p>นางสิบสองได้ไปหา อาหารกินโดยจับปลาในบ่อมา กิน พี่ทั้ง 11 คนได้เอาไม้แทง ตาปลาทั้ง 2 ข้าง แต่ตนเองคน สุดท้ายของแทงตาปลาเพียงข้าง เดียว</p> <p>ด. 28 เล่าว่า พ่อทอง หลอกเอาลูกไปถึง 3 ครั้ง จึงสำเร็จ</p>

<p>ส่วนงานที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 เศรษฐกิจไม่มีลูกจึงไปชอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 เศรษฐกิจดีมีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
			<p>ครั้งแรก พ่อชวนลูกไปเที่ยว ป่าโดยแจกอ้อยให้คนละลำ นางสิบสองก็เดินกินอ้อยไป จน ไกลพอที่จะกลับไม่ถูกก็หนีกลับ มาเสีย นางสิบสองก็หาทาง กลับมาได้โดยตามชานอ้อยที่กิน ควยปัญญาของน้องคนสุดท้อง ครั้งที่ 2 พ่อชวนไปเที่ยว ป่าอีก น้องคนสุดท้องกลัวหลง ทางจึงหาหน่อขี้เถ้าติดมือไปควย พอเริ่มออกจากบ้านก็เริ่มโรย เรื่อยไป พอนางสิบสองเฉลอตัว</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1          เศรษฐีไม่มีลูกจึงไปขอลูก          จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2          พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3          เศรษฐีกลับมาบ้านจน          จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
			<p>พอก็แอบหนีกลับบ้าน น้องคน          ดุคทองไม่เห็นพอก็รู้ว่าถูกทิ้งก็          หนีไป เดินตามแนวซี้เถาที่รอย          ไม้ถึงบ้านก่อนพ่อเสียอีก</p> <p>ครั้งที่ 3 ทอมมาอีก 4-5 เดือน          พ่อเห็นเด็ก ๆ จะล้ม พอก็ชวนไป          ป่าและเอาข้าวไปกิน น้องคนดุค          ทองระวางแต่จําใจของไปจึง          พยายามรอยขาวเพื่อนำทางกลับ          บ้านแต่พวกนกก็โคจกรักกันเสียจนไม่          หนี เมื่อไปโคจรพอก็หาโอกาส          หลบไป นางสิบสองจะหาทางกลับ          บ้านก็ไม่พบขาวสักเมื่อก็ดมคบ้ธูธา          จึงร้องไห้และเดินเคาไป</p>

ส่วนงานที่มีอนุภาคย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 1. 1 พ่อแม่ไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน	อนุภาคที่ 1. 3 พ่อแม่มีฐานะยากจน จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า
<p>มี 6 ส่วนงาน คือ</p> <p>ด. 2</p> <p>ด. 7</p> <p>ด. 29 - ด. 32</p> <p>ไม่มีอนุภาคที่ 1. 1</p>	<hr/>	<p>ทั้ง 6 ส่วนงาน เริ่มเรื่องใน อนุภาคที่ 1.2 ว่า เศรษฐี 2 สามีภรรยา ชื่อ พรหมจัน และ พราหมณี อยู่เมืองไพศาลี มี ธิดาถึง 12 คน</p>	<p>มี 4 ส่วนงานที่เล่ารายละเอียด ตอนเอาลูกไปปล่อยตรงกันคือ ด. 7 และ ด. 29 - 31 คือเล่าว่า</p> <p>พ่อชวนลูกไปหาฟันในป่า และต้องพาไปถึง 2 ครั้งจึง สำเร็จ ครั้งที่ 1 พ่อให้ฮ้อย คนละตำ นางสิบสองกินไป ตลอดทาง เมื่อพ่อแอบหนักดื่บ จึงสามารถหาทางกลับบ้านได้ ด้วยปัญญาของน้องคนสุดท้าย</p>

<p>สำนวนที่มอนุภาคย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 พ่อแม่ไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากดั่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 พ่อแม่มีฐานะยากจนลง จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
			<p>โดยตามรอยชานอ้อยที่กินไว้ ก่อนขามา ครั้งที่ 2 พ่อแม่ให้ชาว ไป 12 ห่อ โดยเอาผู้ นกรวด ทราย คลุกข้าวทั้ง 11 ห่อ เพื่อลูกจะได้รู้ว่าพ่อแม่ตั้งใจ เอามาปล่อย แต่ห่อข้าวของ นางเกาน้องคนสุดท้ายท้องไม่ได้ คลุกเพราะแม่ส่งสาร เมื่อพ่อแม่หนีไป นางสิบสองตามหากก็ไม่พบ จึงแก้ห่อข้าวออกกิน พบแต่</p>

<p>จำนวนที่มีอนุภาคย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 พ่อแม่ไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 พ่อแม่มีฐานะยากจนลง จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
			<p>กรวดทรายจึงเสวราโศกเสียใจ พากันชอกชอนไปในป่า ล. 2 มีรายละเอียด ต่างไปบ้างเล็กน้อย คือ เศรษฐีชวนลูกไปทางนี้ โดยขับเกวียนไปในป่า แล้วชี้ ให้ดูว่าบ้านอยู่ไปทางพุ่มไม้ ข้างหน้า ให้ลูกรออยู่ แต่พอไป นานก็ไม่กลับ นางสิบสองไป เที่ยวตามหาไม่พบก็รู้ว่าบิดา พามาปล่อยก็เที่ยวหาผลไม้กิน ไป</p>



<p>จำนวนที่มีอนุภาคย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 1 พ่อแม่ไม่มีลูกจึงไปขอลูก จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 2 พ่อแม่มีลูกถึง 12 คน</p>	<p>อนุภาคที่ 1. 3 พ่อแม่มีฐานะยากจนลง จึงต้องเอาลูกไปปล่อยป่า</p>
<p>ม. 15 ไม่มีอนุภาคที่ 1.1 และ 1. 2</p>	<p>_____</p>	<p>_____</p>	<p>ล. 32 ไม่มีเรื่องเอาลูกไป ปล่อยป่า แต่เล่าว่า</p> <p>เนื่องจากมีลูกมากต้อง ใช้เงินทองเลี้ยงดูสิ้นเปลือง ทำให้ฐานะยากจนลงต้องขาย ทรัพย์สินกลายเป็นคนอนุถา นางสิบสองถูกนำไปปล่อยป่า โดยบิดาหลงวาทะพาไปหา เงินและผลไม้ แลหาหนีไป</p> <p>พ่อแม่ให้ขวามาควย 12 ห่อ แต่เมื่อแก่พบว่ามีแต่เกลือ และรำ นอกจากของน้องคน สุดท้อง นางจึงหลงอยู่ในป่า บอกควยว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะ กรรมเก่าที่เคยจับลูกสุนัขไป ทิ้งในป่า</p>

จากการศึกษาเปรียบเทียบในตารางข้างต้นจะเห็นว่าในอนุภาคที่ 1 คือ กำนาคนางสิบสองนี้ จะแบ่งวรรณกรรมทั้ง 18 ส่วนวนได้ 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 9, ล. 11, ล. 17 และ ล. 22 - 27 มีใจความคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ แต่มี 6 ส่วนวน ได้แก่ ล. 1, ล. 23 - 27 ที่มีใจความในอนุภาคย่อยทั้ง 3 ตรงกันทุกประการ ชื่อตัวละครที่เอ่ยถึง คือ เศรษฐี ชื่อนนท์ อยู่บ้านชื่อ สมิตินิคมก็ระบุไว้ตรงกัน ส่วน ล. 9, ล. 11, ล. 17 และ ล. 22 นั้น โครงเรื่องส่วนใหญ่ตรงกัน แต่มีรายละเอียดเพิ่มเติมออกไปอีก แต่ยังคงเห็นเค้าว่ามีที่มาแห่งเดียวกัน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 2, ล. 7, ล. 15 และ ล. 29 - 32 กลุ่มนี้มีอนุภาคย่อยไม่ครบ คือ ไม่มีอนุภาคที่ 1. 1 ไม่เอ่ยถึงการขอลูก และชื่อตัวละครและสถานที่ในกลุ่มนี้ตรงกัน คือ เศรษฐีพรหมจรรย์อยู่เมืองไพสาลี และรายละเอียดในอนุภาคที่ 1. 3 ตอนเอาลูกไปปล่อยป่านั้นมีเพิ่มเติมมากกว่ากลุ่มที่ 1 และคล้าย ๆ กัน เช่น การต้องเอาไปปล่อยหลายครั้ง การให้ชาวหอไปแต่ใส่แกลบและรำให้กินไม่ได้ไว้ เป็นต้น

ส่วน ล. 15 นั้น มีอนุภาคย่อยเพียงอนุภาคเดียว คือ 1. 3 แต่รายละเอียดก็คล้ายกลุ่มนี้

เปรียบเทียบ อนุภาคที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างนางยักษ์และนางสิบสอง

ส่วนที่มีอนุภาคนี้มีถึง 17 ส่วนวน ยกเว้น ล. 32 ใน 17 ส่วนวน มี 14 ส่วนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ ดังรายละเอียดในตารางการเปรียบเทียบต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
<p>มี 14 ส่วนวน ไค้แก</p> <p>ล. 1, ล. 7, ล. 15 ล. 17, ล. 22 และ ล. 23 - 31</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มี 7 ส่วนวน ไค้แก</p> <p>ล. 1, ล. 23 ถึง ล. 27 และ ล. 29</p> <p>นางยักษ์เมื่อเห็นนาง- สิบสองก็มีจิตรักใคร่เอ็นดู พาไปเลี้ยงไว้เหมือนน้อง ทั้ง 12 คน</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มี 7 ส่วนวน ไค้แก</p> <p>ล. 1, ล. 23 - ล. 27 และ ล. 29</p> <p>กราวหนึ่งนางคนที่เห็นที่ ใหญ่ได้ไปเห็นนางสันธมาร กินเนื้อมนุษย์จึงไปบอก น้อง ๆ คว้าความตกใจ กลัวที่ตนหลงมาอยู่กับ นางยักษ์จึงพากันหนีไป</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มี 7 ส่วนวน ไค้แก</p> <p>ล. 1, ล. 23 - ล. 27 และ ล. 29</p> <p>กราวหนึ่งนางคนที่เห็นที่ ใหญ่ได้ไปเห็นนางสันธมาร กินเนื้อมนุษย์จึงไปบอก น้อง ๆ คว้าความตกใจ กลัวที่ตนหลงมาอยู่กับ นางยักษ์จึงพากันหนีไป</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>มี 7 ส่วนวน ไค้แก</p> <p>ล. 1, ล. 23- 27 และ ล. 29</p> <p>ภายหลังเมื่อนางยักษ์กลับมา ไม่เห็นนางสิบสองก็ออก ติดตาม นางสิบสองหนีไป ไค้โกสณิกจึงได้ไปขอที่ซ่อน จาก ช้าง ม้า และ โค ตามลำดับ เมื่อนางยักษ์ตาม มาก็ดถามช้าง ม้า และ โค บอกว่าไม่เห็น นางยักษ์จึง กลับใจ</p>

ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาค 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p><u>ส่วนที่มีใจความต่างไป</u> แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ</p> <p>1. มี 3 ส่วนที่ตรงกัน คือ ล. 7, ล. 30 และ ล. 31</p> <p>เพิ่มเรื่องราวเกี่ยวกับนางยักษ์ว่าชื่อสารตรา ครองเมืองทานตะวันเป็นหมายไม่มีโอรสธิดาไค้ออกไปตั้งพิธีชุบกายให้เป็นมณีในป่า 7 วัน จึงไปพบนางสิบสองเข้า เกิดความรักใคร่</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความต่างไป</u> แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ</p> <p>1. มี 3 ส่วนเหมือนกันทุกประการ คือ ล. 7, ล. 30 และ ล. 31</p> <p>เล่าตรงกันว่านางสิบสองตกลงไปอยู่กับนางยักษ์ นางยักษ์ได้ทำพิธีรับขวัญเพื่อรับนางสิบสองอย่างใหญ่โต แล้วนางยักษ์ก็นึกถึงว่าจะต้องออกไปทำพิธีต่อจึงสั่งนางสิบสองว่าคนจะไปรักษาศีล 3 ปี</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความต่างไป</u> ทั้ง 7 ส่วน คือ ล. 7, ล. 15, ล. 17, ล. 22, ล. 28, ล. 30 และ ล. 31</p> <p>กล่าวถึงใจความตอนนี้นักคล้ายกันมาก คือ เมื่อนางสิบสองรู้ว่าคนหลงมาอยู่กับนางยักษ์ก็ตกใจกลัวและพากันแอบหนีไป</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความต่างไป</u> แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ</p> <p>1. มี 3 ส่วนใดแก ล. 7, ล. 30 และ ล. 31 ที่มีเนื้อเรื่องและรายละเอียดเหมือนกัน</p> <p>ทุกประการคือ เมื่อพี่เลี้ยงรู้ว่านางสิบสองหายไปก็พากันค้นหาเมื่อไม่พบจึงพากันไปหูลนางยักษ์สารตรา นางโกรธมากและรีบออกตามไปไค้ไม่เท่าไรพวกยักษ์ก็ตามมาจะทัน นางตกใจกลัวมาก พอดีมา</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>เอ็นดู จึงแปลงกายเป็น มนุษย์แล้วเข้าไปไต่ถาม ความเป็นมา แล้วชวนไป อยู่ด้วยจะเลี้ยงเหมือนลูก ก่อนจะเข้าไปในเมือง นางให้นางสิบสองรออยู่ นอกเมืองก่อน เพราะ เกรงว่านางสิบสองจะตกใจ ที่เห็นยักษ์ นางบอกว่าจะ ไปพากองทัพมารับให้สม ศักดิ์ศรี แล้วนางก็เข้าไป สั่งให้ยักษ์แปลงกายเป็น</p>	<p>จะกลับ ระหว่างนี้ห้ามไป เที่ยวเล่นที่ต่าง ๆ โดย เฉพาะที่ข้างปราสาท แล้ว ก็กำชับที่เลี้ยงให้ระวัง ดูแลนางสิบสองให้ดี นางสิบสองเกิดความสงสัย จึงไปแอบดูที่ข้างปราสาท ได้เห็นคนถูกขังแข่งขาทัก จึงไต่ถามใครว่าเป็นคนที่ นางยักษ์จับมาไว้จะกินก็ ตกใจที่ตนมาอยู่กับนางยักษ์ คิดจะหนี</p>		<p>มาถึงทันไรทันหนึ่งจึง อธิษฐานขอให้ช่วยคุ้มครอง พระไตรเพทารักษ์สงสาร จึงบันดาลให้ลำต้นแยกเป็น โพรงเป็นช่อง พอที่นางเข้า ไปซ่อนตัวได้ เมื่อนางยักษ์ ความมาไม่เห็นตัวจึงร้อง ถามพระไตร พระไตร ปฏิเสธว่าไม่เห็นใครเข้ามา เลย นางยักษ์ไม่เชื่อนักแต่ ก็จำต้องยกกองทัพกลับแต่ ใจนั้นยังคิดอาฆาตแค้น นางสิบสองอยู่</p>


จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>มนุษย์ให้หมด แล้วไปรับ นางสิบสองเข้าวัง</p> <p>อีก 4 ส่วนที่มีรายละเอียด ต่างไปเล็กน้อย คือ</p> <p>2. ล. 15 เล่าว่า นางยักษ์ชื่อนันทามาร อยู่เมืองคอนทะวัน มีผลไม้ รูปร่างอยู่ในสวน</p> <p>เหตุที่พบนางสิบสอง เพราะออกไปเที่ยวป่าจับสัตว์ กินและแปลงร่างเป็นหญิงแก่ นั่งก่อกองไฟอยู่นางสิบสอง เห็นควันไฟจึงพากันมา.</p>	<p>อีก 4 ส่วนที่เหลือมี เนื้อเรื่องต่างไปบ้าง คือ</p> <p>2. ล. 15 เล่าต่างไป เล็กน้อย</p> <p>นางยักษ์พานางสิบสองไป อยู่ด้วยกันในเมือง ส่วน นางยักษ์มักไปเที่ยวป่าเสมอ บอกว่าไปหาผลไม้ก่อนไปได้ สั่งห้ามนางสิบสองไปที่ท้าย ครัวไฟ นางสิบสองนึกสงสัย จึงชวนกันไปดูเห็นกองกระดูก มากมายก็ตกใจนึกรู้ว่าตนได้ หลงมาอยู่กับยักษ์ อยู่นานไป</p>		<p>2. ม. 15 เล่าว่า เมื่อนางยักษ์กลับ จากป่าไม่เห็นนางสิบสอง ก็โกรธมากออกติดตาม ทันที นางสิบสองหนีไป ได้ไม่ไกลนักเมื่อเห็น นางยักษ์จะตามทันจึงได้ ขอความช่วยเหลือจาก ช่างเดือน ช่างโคช่วย ให้ขึ้นถึง 3 ครั้งเมื่อ นางยักษ์ตามมาได้ตาม ช่างว่าเห็นนางสิบสอง หรือไม่ ช่างบอกว่าไม่เห็น</p>



สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>เมื่อพบนางยักษ์เข้าจึงชักใช้ กันขึ้น นางยักษ์ว่าตนอยู่ เมืองคอนพะวันหลงทางมา และชวนนางสิบสองไปอยู่ ด้วยเพราะนางไม่มีลูกจะ เลี้ยงเหมือนลูกหลาน</p> <p>3. ล. 17 มีเรื่องเกี่ยวกับ นางยักษ์ว่า</p> <p>นางชื่อศรีสุนทรา เป็นมเหสีของคนขรพซึ่ง ครองเมืองทาวัน คนขรพได้ไปลัก นางเมรีธิดาของท้าวทศวงศ์</p>	<p>นางยักษ์จะกินพวกตนจึงคิด หนี</p> <p>3. ล. 17 เล่าต่างไปใน รายละเอียด คือ</p> <p>เมื่อนางสิบสองไปอยู่ กับนางยักษ์ นางยักษ์มักจะ ออกป่าไปหากินเป็นประจำ โดยบอกว่าไปแล้วเย็นจะ กลับมา นางยักษ์มักจะไป หลายวัน ถ้าบอกว่าไปนอน ค้างในป่าเย็นก็กลับ</p> <p>วันหนึ่งนางสิบสองไปที่ ท้ายครัวไฟ เห็นกองกระดูก</p>		<p>นางยักษ์จึงกลับไป</p> <p>3. ล. 17 เล่าว่า</p> <p>เมื่อนางยักษ์กลับมา นางเมรีบอกแม่ว่า นาง- สิบสองหนีไปแล้ว นางยักษ์ จึงออกติดตาม นาง- สิบสองเห็นนางยักษ์จะ ตามทันจึงไปขอความ ช่วยเหลือจาก ช้าง และ ควายป่า ตามล่าจับ ช้างและควายป่าซึ่ง เป็นเทวดาแปลงมาช่วย ได้ช่วยกำบังและไล่ทำ ร้ายนางยักษ์จนหนีไป</p>



จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>กับนางทศนาแห่งเมือง นาควาริมาเลี้ยงเป็นธิดา- บุญธรรม ตั้งชื่อใหม่ว่ากัณฑ์ ทางทศวงศ์และมเหสีเตตรา โศกเสียใจเป็นที่สุด แต่ ต่อมาได้ธิดาองค์ใหม่ให้ชื่อ ว่าทศนารี</p> <p>เมื่อนางเมรีอายุได้ 9 ปี คนขรรค์ออกเที่ยวป่าไป พบท้าวโคตมโจรป่า เกิด สู้รบกันจนเสียชีวิต นางสนทราทราบเรื่องควย ความกลัวจึงพาธิดามาสร้าง</p>	<p>สัตว์ต่าง ๆ มากมายก็ตกใจ กลัวว่าตนได้มาอยู่กับยักษ์ จึงคิดหนี</p> <p>4. ล. 22 เล่าแปลก กว่าจำนวนอื่นเล็กน้อยว่า นางยักษ์ชวนนางสิบสอง ไปอยู่ควยเพราะนางยักษ์ ไม่อยู่ไม่มีใครเลี้ยงดู จึง ชวนนางสิบสองไปอยู่ควยกัน เมื่อนางไม่อยู่จะได้ช่วย ดูแลลูกของนาง อยู่มาวันหนึ่งนางยักษ์สั่ง ให้นางสิบสองดูแลน้องให้ดี</p>		<p>4. ล. 22 เล่าว่า เมื่อนางยักษ์กลับมา นางกัณฑ์กับบอกว่า นางสิบสองหนีไปแล้ว นางยักษ์ตามไปทันที่ โดยดูจากรอยเท้า</p> <p>นางสิบสองหนีไป หลบวังผุงหนึ่งได้เล่าให้ ถึงว่าตนหนียักษ์มาและ ขอให้ช่วย วิวาทหน้าให้ นางสิบสองซ่อนในปาก ของตน</p>

ส่วนงานที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>ศาลาอยู่กลางป่า เมื่อนาง- สิบสองหลงป่าเดินมาพบ นางยักษ์สนทราซึ่งจำแลง กายเป็นมนุษย์ นางยักษ์ถาม ความเป็นมา นางสิบสองก็ เล่าให้ฟังจนหมด นางยักษ์ ก็ชวนไปอยู่ด้วยจะได้เป็น เพื่อนกับธิดาของตน</p> <p>4. ล. 22 เล่าว่า นางยักษ์ ชื่อ สุนทร- ยักษ์นี้มีลูกสาวชื่อกิ่งขารี นางยักษ์ไปหาอาหารมาเลี้ยง ลูกของตนจึงมาพบกับ</p>	<p>นางจะไปหาพี่น้อง 3 วัน จะมา แต่นางยักษ์กลับไป นานถึง 3 เดือน ต่อมา นางยักษ์ก็ไปอีก นาง- จันทพุ่มมานั่งคนสุดท้าย ไปเห็นซากโครงกระดูก มากมาย นางก็รู้ว่าหลงมา อยู่กับนางยักษ์ จึงบอกพี่ น้องและคิดหนี</p> <p>5. ล. 28 เล่าว่า นางสิบสองได้อยู่กับ นางยักษ์อย่างพระธิดาจน</p>		<p>เมื่อนางยักษ์ตามมาได้ ถามว่าเห็นมนุษย์สิบสอง คนมาทางนี้หรือไม่ วิว ว่าไม่เห็น นางยักษ์ โกรธอาฆาตว่าถ้าโทษ จะกินเสีย ว่าลวกก็หยาน เข้าหาริ้วตัวนั้น บริวาร หึ่งหลายได้ขึ้นเสียงก็รวม กันขวิดนางยักษ์ นางยักษ์ สู้ไม่ได้ก็หนีกลับไปหาลูก ของตน</p> <p>เมื่อนางยักษ์หนี ไปแล้ววิวได้เรียก</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>นางสิบสอง ได้ไต่ตามความ เป็นมาจนรู้ว่านางสิบสองถูก พ่อเมื่อนำมาปล่อยจึงชวนไม่ อยู่ด้วยกัน</p> <p>5. ล. 28 เล่าว่า นางยักษ์ชื่อ ถลนทมาร ครองเมืองเมืองหนึ่ง นาง เป็นหมายและไม่มีลูก วันหนึ่ง มาเที่ยวไล่จับสัตว์กินในป่าจึง มาพบนางสิบสองที่หนองน้ำ แห่งหนึ่ง กำลังเล่นน้ำกัน อย่างสนุกสนาน ลวนแต่น้ำรัก จึงเกิดความรักใคร่และ</p>	<p>โตเป็นสาว นางถลนทมาร อยากไปป่าเพื่อหาสิงสา- ราชสัตว์กินทวมวิสัย จึงบอก ลูก ๆ ว่าจะไปตระเวนคุ เขตแดนและสั่งไม่ให้ นางสิบสองไปที่สวนหลัง ปราสาทและกำชับสาวใช้ ให้ดูแลนางสิบสองให้ดี นางสิบสองได้ฟังห้ามกลับ นึกอยากดูก็พยายามหา โอกาสจะไปทางสวนแต่ ถูกซักขวางจากผู้รักษา จึงออกอุบายทำเป็น เล่น</p>		<p>นางสิบสองออกจากที่ซ่อน และบอกทางให้ไปยัง เมืองมนุษย์และว่าจะได้ เป็นนางท้าวพระยา</p> <p>นางสิบสองไปเอา หม้อและน้ำมาให้วัว ทำ ประตักฉิม 3 รอมแล้ว จากไป</p> <p>5. ล. 28 เล่าว่า นางถลนทมารกลับ จากเที่ยวป่าทราบว่า นางสิบสองหนีไปนางก็ โกรธมากออกปากว่าดา</p>

จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>และอยากได้ไว้เป็นลูก จึงแปลงตัวเป็นมนุษย์เข้าไป ไปไต่ถามและชวนไปอยู่ ด้วยในเมือง</p> <p>นางยักษ์ให้นางสิบสอง รออนอกเมืองก่อนโดย บอกว่าจะไปจัดการเอา วอมารับอย่างสมเกียรติ แล้วนางก็เข้าไปในเมือง สั่งให้พวกยักษ์แปลงกาย เป็นมนุษย์ให้หมด</p>	<p>ซ่อนหาและเร่ลอดเข้าไป จนถึงสวน ใต้พมกรงเหล็ก ใหญ่ซึ่งนางยักษ์จับมนุษย์มา ซึ่งไว้ทยอยลงไปกินเรื่อยๆ ได้สอบถามตาแก่คนหนึ่งจน รู้ว่าตนกำลังอยู่ในเมืองยักษ์ ก็ตกใจกลัวมากจึงปล่อย คนเหล่านั้นไปและเตรียม จะหนี</p>		<p>พบจะฆ่าเสียให้ได้แล้วก็ ออกตามไปด้วยตนเอง เพียงคนเดียว ขณะที่นางสิบสองหนีไปไต่ ไม่ไกลนางยักษ์ก็ตามเข้า มาใกล้จนจะทัน นาง- สิบสองพมก่อกอไต่อยู่ข้างหน้า จึงขอร้องไห้ก่อกอไต่ช่วย ก่อกอไต่แยกแล้วออกให้ นางสิบสองซ่อนอยู่ใน ลำไ้ เมื่อนางยักษ์ตามมา เห็นรอยเท้ามาสิ้นสุดที่ ต้นไ้จึงร้องถามว่าเห็น</p>

จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ความนางสิบสอง
				<p>ผู้หญิง 12 คนมาทางนี้ หรือไม่ว่าใครบอกว่าเป็น ตรงไปข้างหนานานแล้ว นางยักษ์ไม่เชื่อจึงเข้าไป ไวยาวตาพูดไม่จริงต่อไป ขอให้มีหนามขึ้นรอบตัว ต่อมานางยักษ์ก็ตาม ไปจะทันสัก นางสิบสอง ก็ไปขอความช่วยเหลือจาก พญางูซึ่งให้ที่ซ่อนในปาก เมื่อนางยักษ์ตามมาพญางู ข้างก็บอกว่าไม่เห็น นางยักษ์ก็ตามต่อไป นางสิบสองก็ออกจากที่ ซ่อนและหนีต่อไป</p>

จำนวนที่มีอนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2 ..3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
<p>ล. 9, ล. 14 และ ล. 12</p> <p>ล. 9 มี 3 อนุภาค ไม่มี อนุภาคที่ 2. 2</p>	<p>เพิ่มเรื่องราวของนางยักษ์ และกำเนิดนางเมรีว่า นางยักษ์ชื่อสุนันทามาร ครองเมืองทานตะวัน มีของ วิเศษ คือ กำพดกับยาพิศม์ จะต้องการอะไรก็ไต่ควย มนตรีวิเศษ เช่น ห้ามลมได้ นางเรียนจากมารดาของนาง เมื่อบิดามารดาตายนางก็ ปกครองเมืองตัวคนเดียว โรค ในเมืองมีผลไม้ประจำ เมือง คือ มะม่วงหาว มะนาวโห่ เป็นไม้เลื้อยหาย</p>	<p>_____</p>	<p>นางสิบสองหนีนางยักษ์ที่ จับกินเข้าป่าไป จนถึง อาศรมฤาษี</p>	<p>นางสิบสองไปขอให้ฤาษี ช่วย เมื่อนางยักษ์ตามมา พระฤาษีก็ช่วยจับได้ นางยักษ์ไป</p>

ส่วนวนที่มีอนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>ใครจับทองจะเกิดหวาโ ใหญ่และจะเกิดภัยแก่บ้าน เมือง</p> <p>นางอยากไคบุตรมา สืบวงศ์จึงให้สิทธิกันอำมาตย์ ดูแลเมืองแล้วนางก็ไปเที่ยว สืบหาจนถึงเมืองจำบาก ภมัทริย์พรหมทัตและพระนาง เกศินี อัครชายามีธิดา องค์หนึ่ง นางยักษ์รู้เข้า ก็มาแอบดูและลักไปเลี้ยง ให้ชื่อว่าเมรี ทอมา พระเจ้าพรหมทัตก็ได้มี</p>			



จำนวนที่มีอนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์คามนางสิบสอง
	<p>พระธิดาอีกองค์หนึ่งมีรูปโฉม เหมือนพระธิดาที่หายไปให้ชื่อ ว่า เกศแก้วผกา</p> <p>นางสิบสองเที่ยวหา ผลไม้กินจนหลงเข้าไปสวน ของนางยักษ์แล้วไปเล่นน้ำ และเก็บผลไม้กินจนมะม่วง ขาวโผล่ขึ้นไป นางยักษ์โกรธ ไล่จับกิน</p>			

จำนวนที่มีอนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
<p>ด. 14 มีอนุภาคย่อย 3 อนุภาค ไม่มีอนุภาค ที่ 24</p> <p>ด. 2 มี 2 อนุภาค คือ อนุภาคที่ 1 และ 2 ไม่มีอนุภาคที่ 2.3 และ 2. 4</p>	<p>นางสิบสองเดินทางมาค้าหลง อยู่ในป่า เสนามารไปพบเข้า</p> <p>นางยักษ์ ชื่อสารตรา เป็นนมเหล็กหม้ายของท้าวผกา ได้ครองเมืองทานตะวัน แห่นางงาม ไปพบนางสิบสอง เข้าโดยบังเอิญเพราะไปจับ สัตว์กินเป็นอาหารในป่า</p>	<p>นางยักษ์เห็นนางสิบสองก็ สั่งให้เสนานำไปเลี้ยงไว้ ในบริเวณที่ห่างไกล นางสิบสองอยู่กับ นางยักษ์โดยไม่รู้เพราะ นางยักษ์แปลงร่างอำพราง ความจริงไว้</p> <p>นางยักษ์เลี้ยงนาง- สิบสองอย่างดี แต่สั่งห้าม ไม่ให้ไปเล่นที่ท้ายปราสาท วันหนึ่งนางยักษ์ออกท่อง พระโรง นางสิบสองแอบ ชวนกันไปดูเห็นกระดูก</p>	<p>วันหนึ่งนางยักษ์อยู่ในห้อง นางสิบสองแอบมองทาง ช่องประตู จึงได้รู้เรื่อง นางยักษ์กับคน จึงที่นกแก้ว และชวนกันวิ่งหนีไปจนเห็น แดนยักษ์</p>	<hr/> <hr/>

จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 2. 1 นางสิบสองพบนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 2 นางสิบสองอยู่กับนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 3 นางสิบสองหนีนางยักษ์	อนุภาคที่ 2. 4 นางยักษ์ตามนางสิบสอง
	<p>เกิดเอ็นดูจึงแปลงร่างเป็น มนุษย์เข้าไปหาและชวนไป อยู่ด้วยจะรับเลี้ยงเป็น บุตรบุญธรรม แต่ให้รอ อยู่ก่อนอ้างว่ายังไม่คำ เขาไปพบผู้ชายจะอุย นางเขาไปเตรียมข้าวปลา อาหารไว้และจะอุ้มมารับ ความจริงเขาไปสังเวย ให้แปลงกายเป็นมนุษย์ ให้หมด</p>	<p>มนุษย์มากมายเกลื่อนกลาด โคยินเลี้ยงคนร้อง นอน แข่งขานท์อยู่ เขาไปตาม ยายแก่คนหนึ่งบอกว่าเมือง นี้เป็นเมืองยักษ์ให้หนีไป เสียก็ตกใจกลัวคิดหาทาง หนี นางยักษ์เกิดนิมิตร้าย ว่าไฟไหม้ปราสาทและลาม ถึงตัวนางตาย ก็ตกใจ เรียกโหรมาทาย</p>		

เนื้อความในอนุภาคที่ 2 นี้พอจะแบ่งวรรณกรรมได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 23 - ล. 27 และ ล. 29 เด่าเนื้อความ  
ในอนุภาคนี้ไว้คล้ายกัน แต่เล่าอย่างสั้น ๆ และรวบรัด

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7, ล. 15, ล. 17, ล. 30 - ล. 32 เล่า  
คล้ายคลึงกันทั้งรายละเอียดของเนื้อเรื่องและชื่อตัวละครด้วย กลุ่มที่ 2 นี้เพิ่มรายละเอียด  
เกี่ยวกับนางยักษ์สารตรา แห่งเมืองทานตะวัน และ ในอนุภาคที่ 2. 2 ตอนนางสิบสอง  
แอบรู้ความจริงว่าหลงมาอยู่กับนางยักษ์ก็เล่าไว้ละเอียดและน่าตื่นเต้นกว่าว่า แอบไปพบคน  
ที่นางยักษ์จับมาและกองกระดูกมนุษย์ และเพิ่มบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือแก่นางสิบสองว่า  
เป็นพระไตรเทพารักษ์

แต่ก็มองเห็นได้ว่ากลุ่มที่ 2 คล้ายกลุ่มที่ 1 แต่เล่าละเอียดพิสดารเพิ่มเติม  
ออกไป เช่น เรื่องผู้ให้ความช่วยเหลือนางสิบสอง กลุ่มที่ 1 ว่าได้แก่ ช้าง ม้า และ โค  
ในกลุ่มที่ 2 เล่าไว้คล้ายกันว่า

- |       |           |                              |
|-------|-----------|------------------------------|
| ล. 15 | ว่าได้แก่ | ช้างเดือนช่วยไว้ทั้ง 3 ครั้ง |
| ล. 17 | ว่าได้แก่ | ช้างและควายป่า               |
| ล. 22 | ว่าได้แก่ | โคฝูงหนึ่ง                   |
| ล. 28 | ว่าเป็น   | พญาช้าง                      |

เนื่องจาก ล. 2 คือ กลอนบทละคร จำนวนที่ 1 หมกต้นฉบับลงด้วยใจความ  
แต่ในอนุภาคที่ 2 ดังนั้นตั้งแต่อนุภาคที่ 3 ไปจะมีวรรณกรรมลายลักษณ์ที่เปรียบเทียบ  
ได้เพียง 17 จำนวนเท่านั้น

เปรียบเทียบอนุภาคที่ 3 นางสิบสองเป็นมเหสีของพระราชา

ทั้ง 17 จำนวนมีอนุภาคนี้และมีอนุภาคย่อยครบดังจะแสดงในตารางเปรียบเทียบ  
เทียบต่อไปนี้

จำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพบพระราชา	อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี
<p>ทั้ง 17 ส่วนวน มีครบทั้ง 2 อนุภาค ย่อย แยกเป็น 2 กลุ่ม ไคแก่</p> <p>กลุ่มที่ 1 10 ส่วนวน</p> <p>ล. 1 ล. 9 ล. 14 ล. 15 ล. 17 ล. 23 - ล. 27</p> <p>กลุ่มที่ 2 7 ส่วนวน ไคแก่</p> <p>ล. 7 ล. 22 ล. 28 - 32</p>	<p>กลุ่มที่ 1 มี 6 ส่วนวนที่มีใจความตรงกันทุกประการ ไคแก่</p> <p>ล. 1, ล. 23 - ล. 27. เล่าว่า</p> <p>นางสิบสองเที่ยวชอกซอนไปในป่าจนถึงเมือง กุตارانคร เห็นต้นไทรอยู่ริมสระก็พากันขึ้นไปนั่ง บนต้นไทรนั้น</p> <p>เจ้าเมืองกุตارانครทรงพระนามว่า พระเจ้า รตสีหราชได้ประพาดหน้าทองแก่นางคอมพิวเตอร์ ไปตักน้ำสงมาถวาย นางคอมพิวเตอร์ไปยังสระน้ำเห็น รัศมีของนางสิบสองฉายสว่างมายังตน สำคัญคิดว่า นางมีบุญมากและงดงามจึงโกรธที่ตองมาตักน้ำก็ทุบ หม้อน้ำทองนั้นเสีย เมื่อกลับมาพบพระราชาที่พระราชา ทานหม้อน้ำเงินมาให้ใหม่ ก็เกิดอาการเหมือน.</p>	<p>ทั้ง 10 ส่วนวนแรกคำเป็นเรื่องคล้าย กันมาก ไคแก่ ล. 1, ล. 9, ล. 14 ล. 15, ล. 17 และ ล. 23 ถึง ล. 27</p> <p>เมื่อพระราชาทอดพระเนตรเห็น นางสิบสองมีรูปโฉมงดงามก็พอพระทัย ก็โปรดให้รับนางสิบสองเข้าไปในวัง และอภิเษกให้เป็นมเหสีทั้ง 12 คน</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี</p>
	<p>ครั้งแรก ครั้งที่ 3 จึงพระราชทาน หมอนำหนึ่งให้ไป เมื่อ นางคอมทพจึงไม่แตก นางสิบสองเห็นนางคอมเคินไปมาดังนั้น หัวเราะและทบมือขึ้น นางคอมจึงเห็นนางสิบสองอยู่บนต้นไม้ มีรูปร่างสวยงามจึงรีบไปกราบทูลพระรตดิษิราช พระรตดิษิราชจึงเสด็จออกจากพระนครพร้อมข้าราชการ บริพารมาทอศพระเนตรนางสิบสอง ส่วนอีก 4 สำนวน ได้แก่ ล. 9, ล. 11, ล. 15 และ ล. 17 เล่าถึงวิธีที่นางสิบสองพบพระราชาโดยมีวิธีการ คล้าย 6 สำนวนแรกแต่มีข้อแตกต่างบ้างเล็กน้อย คือ ล. 9 นางสิบสองหนีนางยักษ์มาถึงเมืองชื่อ ไกรจักร (บางที่เรียก ไทรจักร) คนที่มาพบนางสิบสอง คือ สาวฉาววังคนหนึ่งที่มา ตักน้ำแล้วมีวชักขาไม่ทันเพื่อนจึงเห็นเงานางสำเภาเข้านึกว่า</p>	

<p>สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพบพระราช</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี</p>
	<p>เป็นเงาของทนต์โกธรที่ตนสวยงามทองมาคักน้ำกั้ถึง กะละออมลงแตกจะผูกคอตาย นางสิบสองเห็นก็ หัวเราะ นางเลยวิ่งหนีไปและไปเล่าให้นายพิง จน โจษจันกันและไต่ถามไปถึงพระราช เมื่อให้อำมาตย์ ไปสืบดูรู้ว่าจริงดังข่าวลือก็เสด็จไปที่คนไทรนั้น</p> <p>ล. 11 ทางไป คือ พระราชา ชื่อ ชัยสิทธิ์</p> <p>นอกนั้นเหมือน 6 สำนวนแรกมาก แต่เรื่องนางคอม ทูปหมอนน้ำแตกมีเพียงครั้งเดียวและไม่ใคร่ระบุว่าหมอนน้ำ ทำด้วยอะไร</p> <p>ล. 15 คำเป็นเรื่องต่างจาก 6 สำนวน เล็กน้อย คือ เมืองช่อมินิดา มีพระราชชื่อก รกษะสิค</p>	



<p>จำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพบพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี</p>
	<p>ไม่ได้ระบุว่ากะละออมที่นางค่อมทาสีหุบ ครั้งที่ 1 และ 2 ทำควยทองและเงิน</p> <p>ด. 17 คำเนินเรื่องต่างไป คือ เมืองชื่อ ไทยงสาหัส คนที่มาตักน้ำพอเห็นนางสิบสอง เขาก็เข้า ไปได้ตามแล้วรีบไปทูลพระราชาทันที ไม่มีเรื่องเห็นเงาแล้วเข้าใจผิดว่าเป็น เงาของคน</p>	

สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพบพระราชา	อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี
	<p>กลุ่มที่ 2 7 สำนวนที่ดำเนินเรื่องวิธีที่นางสิบสองพบพระราชาต่างจาก 10 สำนวนแรก คือ</p> <p>มีอยู่ 5 สำนวนดำเนินเรื่องเหมือนกันมาก ได้แก่ ล. 7, ล. 28 - , 31 คือ</p> <p>พระราชาเสด็จออกประพาสป่าจึงไปพบนางสิบสองด้วยพระองค์เอง ได้ชักใช้ไต่ถามความเป็นมา</p> <p>อีก 2 สำนวนมีรายละเอียดต่างไปมาก คือ ล. 22 เล่าว่า</p> <p>พระราชา ชื่อ ป่าภูทกเสน เสวยราชสมบัติในมหานคร ไม่มีมเหสีจึงใช้ราชทูตไปแสวงหาราชทูตไปถึงเมืองน้อยเมืองใหญ่ในชนบทบ้านนอก</p>	<p>กลุ่มที่ 2</p> <p>มีอยู่ 5 สำนวนดำเนินเรื่องคล้ายกันมาก ได้แก่ ล. 7, ล. 28 - 31 คือ</p> <p>เมื่อพระราชาทอดพระเนตรนางสิบสองก็พอพระทัยแล้วรับนางเข้าไปเป็นมเหสี</p> <p>มีอยู่ 4 ใน 5 สำนวนที่เพิ่มเรื่องราวการที่นางสิบสองได้คิด แล้วทูลลาพระราชากลับไปยังเยี่ยมบิดามารดา เอาส่วนของเงินทองไปให้ คือสำนวน ล. 7, ล. 29 - ล. 31</p> <p>อีก 2 สำนวนมีรายละเอียดต่างไป คือ ล. 22 เล่าว่า</p> <p>เมื่อพระราชาทอดพระเนตรนางสิบสองก็พอพระทัยตั้งให้เป็นมเหสีทั้ง 12 คน และ</p>

สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 3. 1 นางสิบสองพบพระราชา	อนุภาคที่ 3. 2 นางสิบสองได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี
	<p>ทุกแห่งก็ไม่พบหญิงที่เหมาะสมจึงเดินทางกลับ มาพบนางสิบสองซึ่งเดินทางมาอาศัยอยู่ที่ร่มไม้โพธิ์ใหญ่ใต้ไทรตามความเป็นมาจนรู้ความกันแล้วชวนไปบ้านของตนเพื่อกินอาหาร แล้วไปกราบทูลพระราชา ในที่สุดก็นำนางสิบสองเข้าเฝ้า</p> <p>ด. 32 ต่างกว่าสำนวนอื่น ๆ ที่เล่าสั้น ๆ ว่านางสิบสองซึ่งอยู่กับพ่อแม่แล้วทำให้สิ้นเปลืองฐานะของเศรษฐีทองยากจนลงจนกลายเป็นคนอนาถา วันหนึ่งท้าวพญาสิทธิ์ ผู้ครองเมืองไพลาดีไค้ไปพบนางสิบสองเข้า</p> <p>สำนวนนี้ไม่ได้เล่าถึงรายละเอียดตอนที่นางสิบสองพบพระราชาเลยว่าเป็นที่ไหนอย่างไร</p>	<p>อยู่ด้วยกันมานานถึง 7 ปี ไม่มีโอรสธิดา ชาวเมืองและเสนาอำมาตย์จึงแนะนำให้ทำพิธีตั้งจะอธิษฐานขอลูกและรักษากील 5 ไม่นานนักทั้ง 12 นางก็ทรงครรภ์</p> <p>ด. 32 เล่าว่า</p> <p>พญาสิทธิ์ทอดพระเนตรนางก็พอพระทัยจึงรับนางเอามาแต่งตั้งเป็นมเหสี นางสิบสองจึงมีความสุขสบายดีขึ้นและเศรษฐีก็ค่อยมีความสุขขึ้น</p>

อนุภาคที่ 3 สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 9, ล. 11, ล. 15, ล. 17 ถึง  
ล. 27

กลุ่มนี้เล่ารายละเอียดที่พระราชทานนางสิบสองว่า นางค่อมทาสีเป็นผู้ไปตักน้ำ  
และพบเข้าโดยเข้าใจผิดว่าเงาของนางสิบสองเป็นเงาของทนต์จิงโกรชและพาลหุบหมอน้ำ  
หึ่งถึง 3 ครั้ง มีรายละเอียดว่าหมอน้ำทำด้วย ทอง เงิน และหนัง ตามลำดับ

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7, ล. 22 และ ล. 28 - ล. 32

กลุ่มนี้เล่าต่อไปว่า พระราชาไปพบนางสิบสองด้วยพระองค์เอง ยกเว้น  
ล. 22 เล่าว่าทูตไปพบและนำนางเข้าเฝ้า

เปรียบเทียบอนุภาคที่ 4 นางสิบสองประสมเคราะห์กรรมเพราะนางยักษิ

ทั้ง 17 ส่วนนี้มีอนุภาคนี้ ในจำนวนนี้มี 14 ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ  
ดังแสดงรายละเอียดในตารางการเปรียบเทียบต่อไปนี้

ศูนย์วิทยพัชรากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปชิงไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง ไปชิงไว้</p>
<p>มีอยู่ถึง 14 สำนวน ที่มีอนุภาคย่อยครบทั้ง 4 อนุภาค แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 6 สำนวน ล. 1, ล. 23 ถึง ล. 27 กับ 8 สำนวน ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22 ล. 28 - ล. 31</p>	<p>กลุ่มที่ 1 มี 6 สำนวนที่มีราย ละเอียดเหมือนกันทุก ประการ คือ ล. 1 และ ล. 23 - ล. 27 นางสนมมารใดทราบว่ นางสิบสองซึ่งหนีไปนั้นได้ เป็นมเหสีของพระเจ้า รตสีหิราช ผู้ครองเมือง กุกธารนคร ก็รีบออกจาก นครไปยังกุกธารนคร ทันที แล้วแปลงกายเป็น</p>	<p>กลุ่มที่ 1 มี 6 สำนวนที่เหมือนกัน ทุกประการ ได้แก่ ล. 1 ล. 23 - 27 นางค่อมหาสีไปตักน้ำยัง สระนั้นเห็นนางงามไปค้วย รักมีของนางยักษ์ เมื่อแล ขึ้นไปบนต้นไม้ก็เห็น นางแปลงมีรูปร่างงดงาม มากจึงรีบไปพูดพระเจ้า รตสีหิราช พระเจ้า- รตสีหิราชรีบไปพร้อม</p>	<p>กลุ่มที่ 1 มี 6 สำนวนที่มีราย ละเอียดเหมือนกันมาก ได้แก่ ล. 1 และ ล. 23 - ล. 27 นางยักษ์มีใจปองร้าย นางสิบสองอยู่เสมอ จึง ได้แก่งทำเป็นไขนอน ครวญคราง หมอต่าง ๆ ก็ไม่สามารถรักษาให้หาย ได้ นางกราบพูดว่าถ้า โปรดให้ควักตานางสิบสอง</p>	<p>กลุ่มที่ 1 มี 6 สำนวนที่ เหมือนกันทุกประการ คือ ล. 1 และ ล. 23 - ล. 27 นางสิบสองที่ถูกซึ่ง ทรมาณอยู่ต่างก็ตั้งครร ว ในไม้ซ้าที่สาวทั้ง 11 คน ก็ตลอดบุตร แต่ เพราะความหิว อาหาร ที่จะกินก็ไม่มีจึงฉีกเนื้อ บุตรของคนแบ่งกันกิน</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ชิงไว้	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองคอยยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง
	มนุษย์สาวสวยยิงนกกามดั่ง พระจันทร์เต็มดวง ขึ้นไปนั่ง บนต้นไม้ริมฝั่งสระ	จตุรงคเสนา ครั้นได้ ทอศพระเนตรเห็นนาง มีรูปร่างงามกว่านาง สิบสองก็พอพระทัย จึงรับ เข้าไปในวังและตั้งเป็น อัครมเหสีผู้ใหญ่ และ รักใคร่ยิ่งกว่านางสิบสอง	เสียใจจะเป็นที่สมายอารมณ์ เป็นอันมากนางก็จะหายป่วย พระเจ้ารตสิทธีกัศริ์สให้ นางสิบสองเข้าเฝ้ามานั่ง เรียงกัน นางสนมมารก็ ลูกจากที่นอนมาควักตา นางสิบสองเสียทั้งสองข้าง ยกเว้นนางคนสุดท้ายของควัก เพียงข้างเดียว แล้วส่ง ลูกตาให้กองลมไปให้ นางกักริษิ์การักษาไว้ พอ ควักตาได้แล้วนางยักษ์ก็ หนีจากพระฉวร	ส่วนน้องคนสุดท้ายของได้ แอบเอาเนื้อส่วนแบ่ง ของตนเก็บซ่อนไว้ไม่กิน เมื่อตอนคลอดลูกก็เอา เนื้อนั้นให้พี่ ๆ แทนและ แอบเลี้ยงลูกของตนไว้ จนโตให้ชื่อว่า พระรตเสน

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาค ที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราช</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปชังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
			<p>เฉพาะ เฉพาะ ล. 1 มีเรื่อง เพิ่มเติมคือ เรื่องวิบากกรรมของ นางสิบสองที่ต้องเป็น เช่นนี้เพราะว่าเมื่อครั้ง ยังเป็นเด็ก นางสิบสอง ได้จับปลา 12 ตัว มาแทงตาปลาแล้ว ปล่อยไป แต่นางคนสุดท้าย แทงตาปลาเพียงข้างเดียว</p>	<p>เฉพาะ ล. 1 เพิ่มบทบาท ของพระอินทร์ในการอัญเชิญ พระโพธิสัตว์ให้จุติมา ปฏิบัติในครรภ์ของน้อง คนสุดท้าย ล. 1 และ ล. 25 ต่าง จากสำนวนอื่น ๆ คือ ไม่ มีเรื่องนางคนสุดท้ายต้อง ลำบากเก็บเนื้อส่วนแบ่งไว้ ในที่ ๆ แทนลูกของคน เพราะพอเกิดมาพระมหาสัตว์ ก็มีรูปร่างแปลกปลั่งดังสีทอง เป็นที่ชื่นชมของแม่และปา</p>



สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายลวงตา นางสิบสอง	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนท้องกินลูกของตัวเอง
	<p>กลุ่มที่ 2 มี 8 สำนวนที่ เหลือคล้ายกัน ในกลุ่มนี้มี 4 สำนวนที่เหมือนกัน คือ ล. 7, ล. 29 - 31</p> <p>เพิ่มเรื่องก่อนนางยักษ์ จะไปตามนางสิบสองว่าไป โคธิตามบุษยามาคนหนึ่ง และสั่งให้ดูแลเมืองแทนว่า ท้าวปฐมราชซึ่งเป็นยักษ์ ครองเมืองกำพูช เป็นสหาย กับท้าวตกาแห่งเมืองทาน- ตะวันสามี่ที่ตายของนาง สำรตรา ไปโคธิตเป็น</p>	<p>กลุ่มที่ 2 ทั้ง 6 สำนวน ดำเนินเรื่องเหมือนกันคือ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22, ล. 28-ล. 31</p> <p>เมื่อพระราชาทอด พระเนตรนางยักษ์แปลง ก็พอพระทัยหลงใหลรับ เข้าวังและตั้งเป็นมเหสี เอก รักและหลงใหลจน ลืมนางสิบสอง</p>	<p>กลุ่มที่ 2 ทั้ง 8 สำนวน ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22 และ ล. 28 - ล. 31</p> <p>ดำเนินเรื่องคล้ายกัน มีอยู่ 4 สำนวนเหมือนกัน ทุกประการ คือ ล. 7, ล. 29 - 31</p> <p>นางสิบสองถูกนำไปซึ่ง ก่อนเพราะเข้าไปวิวาท ชิงหวงคตกับนางยักษ์ พระ- รณสิทธิ์พิโรธจึงให้เอาไป ซึ่งอุโมงค์ไว้</p>	<p>กลุ่มที่ 2 ทั้ง 8 สำนวน ดำเนินเรื่องเหมือนกัน มาก ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22 และ ล. 28 - ล. 31</p> <p>นางสิบสองถูกชิง ได้รับทุกขเวทนาสาหัส ต่อมาจึงก็คลอกลูกมา แต่เพราะความออกอยาก จึงต้องฉีกเนื้อลูกแบ่งกิน กัน แต่นางเกาน้องคน สุดท้องไม่กินเก็บเอาเนื้อ ที่เป็นส่วนแบ่งของตนไว้</p>

สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปฝังไว้	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง ไปซึ่งไว้
	<p>นางมนุษย์ชื่อ ศรีสมุทร เมื่อ นางศรีสมุทรทรงครรภ์ได้ สิบปีไปว่าได้เสวยน้ำจืดหวาน นาวโห่ จึงพูดท้าวปทุมราช ให้มีพระราชสาส์นไปขอ นางสารตรา</p> <p>นางสารตราก็มอบให้ แต่ต่อมานางศรีสมุทรก็ คลอดคชิดาฝาแฝด คนที่ชื่อ เมรี คนน้องชื่อศรีทัศนาศนา นางสารตราผู้ชาก็มีพระ ราชสาส์นมาขอพระบิดา</p>		<p>ต่อมานางยักษ์ทำอุบาย เป็นปว้ยหนัก รักษาไม่หาย นางบอกว่าโรคนี้ เคยเป็นมาแล้ว จะรักษา ให้หายได้โดยไล่กินลูกตา คนทอง 12 คน พระ- รถสิทธิ์จึงให้เสนาไป ควักตานางสิบสองมาให้ แต่นางเภาควักเพียงข้าง เดียวเพราะเสนาส่งสาร</p>	<p>ให้พี่ ๆ แทนเนื้อลูกของคน เป็นปว้ยหนัก รักษาไม่หาย ไม่ช้าและแอบเลี้ยงเอา ไว้</p> <p>เมื่อพี่ ๆ ถามว่าทำไม เนื้อจึงเหม็นเน่านางก็แก้ ว่าลูกตายในท้อง แล้วก็ แอบเลี้ยงกุมารนั้นจนโต อายุได้ 8 ปี ให้ชื่อว่า พระรถยาเสน</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปชั่งคูกไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>องค์ใหญ่ไปเลี้ยงเป็นบุตร บุญธรรม เมื่อรู้ว่านาง สิบสองได้เป็นมเหสีของ พระราชาชื่อท้าวยาดิษฐ์ ที่เมืองซัดชิน จึงตามไปโดย ให้ทางเมรีคูและเมืองแทน ตน บอกว่าจะไปตั้งพิธี พรหมจรรย์ 3 ปี โดยแปลงเป็นหญิงสาว สวยไปนั่งอยู่ที่คันไทร</p>			<p>อีก 2 สำนวนมีเรื่อง เพิ่มเติมเล็กน้อย ได้แก่ ล. 17 และ ล. 22 ล. 17 เพิ่มเรื่องเล่า ถึงบุพกรรมของนางสิบสอง ที่ทำให้ต้องกินลูกของตัวเอง ว่า เคยพบแมงมุมเห่าขึ้นมา ก็ไล่ตี งูก็หนีลงรู นางก็ เอาดินมาถมปากรู งูอยู่ใน ในรูออกน้ำและอาหารจึง</p>

<p>ส่วนหนึ่งที่อนุภาคย่อย ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ซังคุกไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>นางคอมทาสีมาตักน้ำเห็น เงางามของนางยักษ์คิดว่า เป็นเงาของตนสวยงามจึง โกรธที่ตนสวยงามต้องมาตัก น้ำก็คิดว่ากะละออมเสีย นาง ยักษ์เห็นจึงหัวเราะ นางคอม จึงเห็นนางยักษ์สวยงามก็ไป ทูลพระรณสีหิ</p>			<p>กินลูกของตัวเองเป็น อาหาร และเล่าว่าที่ ต้องฆรมานถูกควักลูกตา เพราะตอนถูกปล่อยป่า ออกอยากไปพบปลาในปลัก ได้จับมาเอาเชือกร้อยตา แต่นางเภาคนสุดท้าย ร้อยตาปลาเพียงข้าง เดียว</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ไค้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เภาไป ชิงคุกไว้	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง
	<p>อีก 4 สำนวนที่เหลือไค้แก่ ด. 9, ด. 17, ด. 22 และ ด. 28</p> <p>มีรายละเอียดต่าง ไปเล็กน้อย ดังนี้ ด. 9 นางยักษ์แปลงกายเป็น นางงาม เกิดใน คอกขี้ว นางทาสีไปตักน้ำ เห็นน้ำไปเฝ้าลือจนรู้ไป ถึงพระราชาจึงเสด็จไป ได้คคอกขี้วนั้นพบนางงาม</p>		<p>อีก 4 สำนวนที่เหลือมีราย ละเอียดต่างไปเล็กน้อย ไค้ แก่ ด.9, ด. 17, ด. 22 และ ด. 28 ดังนี้ คือ ด. 9 เล่าว่า นางยักษ์แกล้งทำเป็นป่วย หนักและฝันเห็นฤาษีมาบอกว่า ต้องไค้ตำขี้หญิง 12 คนเอา มาประกอบยาจึงจะหาย พระราชาก็ให้หมอฝรั่งมา ควักตานางสิบสองทั้ง 2 นาง เว้นแต่นองคนสุดท้าย</p>	<p>ด. 22 เพิ่มเรื่อง นางจันทุมมานอง คนสุดท้ายไค้ช่วยใล้หญิงที่จะ กินลูกไค้ แม่ไค้สำนึกใน บุญคุณจึงไปหาข้าวมาให้ วันละฟายมือพอประทังชีวิต</p>

<p>จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ไค้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแฉ้วให้เอาไป ซึ่งคุกไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนถึงกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>อยู่จริง ด. 17 เล่าว่า นางสนทราสั่งให้ นางเมรีและอำมาตย์คูแฉฉ เมืองแพนแล้วติดตามนาง- สิบสองไปโดยแปลงเป็น หญิงสาวสวยอยู่ที่ไค้คนไพร หาสิไปตักน้ำเห็นไปหล พระราชา พระราชาให้โชน ไปรับตัวมาสอบถาม นางว่า นางเป็นธิดาของเจ้ากรุง ทวารัน ชื่อไกรสรสุรีจัน</p>		<p>พระราชาให้ควักข้างเดียว (ไม่ได้บอกเหตุผลไว้) แล้ว สั่งให้เอาไปซึ่งอุโมงค์ที่พองนา ไกลบ้านเรือน ส่วนนางสนท- มารไค้คงตามมาแล้วก็เรียก พระพายมาฝากไปให้ธิดาเก็บ รักษาไว้ ด. 17 เล่าว่า นางยักษ์ทำที่เป็นป่วย หนักรักษาไม่หาย นางว่าเมื่อ อยู่เมืองนางเคยเป็นแรงให้ หายามาหลายสิมอย่าง ที่</p>	



<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ซังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>และนางมาลีกา นางเองชื่อ สมุชชา บิดาจะให้แต่งงาน กับบุตรเศรษฐีจึงหนีมา</p>		<p>สำคัญ คือ ดวงตาของหญิง 12 คน อันเกิดรวมมารดา เดียวกัน ด้วยความหลงใหล พระราชาสั่งให้หาแต่หาไม่ได้ นางยักษ์แสร้งทำเป็นจะกาย และแนะนำว่ามีอยู่ใกล้ ๆ พระราชาจึงให้ขุนแก้ว ขุนไกรไปจับนางสิบสองมา ควักตา นางผู้พี่ 1๑ คนทั้ง 2 ข้าง แต่ควักตานางคนสุดท้าย เพียงข้างเดียว แล้วพานาง สิบสองไปซังไว้ในอุโมงค์นอก เมืองตามพระราชบัญชา</p>	



<p>จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์โคเป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ชิงไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>ด. 22 เลาวา นางยักษ์ติดตามนาง สิบสองมาโดยแปลงตนเป็น มนุษย์สาวสวยอยู่บนต้นไม้ ไกลบนน้ำแห่งหนึ่งที่ทุกคน ต้องไปตักน้ำกิน มีหลายคนที่ไม่พบ เช่น นางทาสีไปเห็นเงาเงา ที่คิดว่าเงาของคนที่โกรธ ที่ตนต้องมาตักน้ำก็ทิ้งไหน้ำ แตก คนเลี้ยงวัวพบนางทาสี ก็เอาตัวไปบ้านตน แล้ว</p>		<p>ด. 22 เลาวา นางยักษ์ทำเป็นป่วย เจ็บเนื้อตัวโดยเอาข้าวแค้น มาไว้ที่ที่นอนแล้วทำเป็น ร้องครวญครางเจ็บปวด ไม่ยอมให้ดูเนื้อตัวว่า กระดูกจะหัก เมื่อนางพริก ตัวข้าวแค้นที่รองข้างใต้ก็ ตั้งกขอบแกรบสมจริง เมื่อ พระราชาให้ไปตามหมอมมา คุณางก็เนรมิตตนเองเป็น แม่มดแม่มขอ เมื่อพระราชา</p>	

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ชิงไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>ไปแจ้งนายของนาง นายก็ มาเอาตัวไปโดยคนเลี้ยงวัว ขอเงินจำนวนหนึ่งเป็นค่า ตอบแทน ต่อมาชายคนหนึ่งเห็นเงา เงานางยักษ์สวยงามแลขึ้นไป ก็เห็นตัวงามยิ่งนักก็ไปบอก นายบ้าน นายบ้านไปดูเห็น จริงจึงไปทูลพระราชา</p>		<p>ให้คนไปตามถึงอาการของ นางยักษ์ก็แถลงบอกว่า ถ้าได้ตานางสิบสองมา แล้วให้เอาไปชิงไว้ในถ้ำ นางยักษ์จะขึ้นหมยินดีโรค พยาธิทั้งหลายก็จะหายไป แม่มคนนั้นระบุดูว่าให้เอา นางจันทุมมาข้างเดียว ตา ที่ ๆ คนละ 2 ข้าง พระราชาก็เกณฑ์คน ไปทำตามนางยักษ์ก็ตั้งใจทำ เป็นหายป่วย</p>	

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปฝังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>ล. 28 เล่าว่า พระราชาออกจากเมือง มัจฉาไปบวงสรวงพระไท่พรที่ ชายทุ่งเพราะตีพระทัยที่จะได้ พระโอรส จึงไปพบนางยักษ์ ซึ่งแปลงตัวเป็นนางงามมา คอยดักรออยู่บนกิ่งไทร เมื่อ ทอดพระเนตรเห็นนางยักษ์ งามกว่ามเหสีทั้ง 12 ก็พอ พระทัยยิ่งนัก</p>		<p>ล. 28 เล่าว่า เมื่อนางถลนทมารได้ มาเป็นมเหสีอีกองค์หนึ่งนั้น นางสิบสองกำลังทรงครรภ์ นางยักษ์จึงคิดแกล้งและแกล้ง โดยทำเป็นแพทอง ออกากิน นัยน์ตานางสิบสอง ท้าวฤทธิศักดิ์กำลัง หลงใหลก็ชวนไปหาความ โดยนางถลนทมารสั่งให้ ควักตานางคนสุดมองเพียง สว่างเดียวเพื่อจะโค่นไม้ พี ๆ ไต่บาง</p>	

ส่วนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ไค้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปฝังไว้	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนทองกินลูกของตัวเอง
<p>วรรณกรรมลายลักษณ์ อีก 3 ส่วนที่มี อนุภาคย่อยไม่ครบ ไค้แก</p> <p>ล. 11 ล. 15 ล. 32</p> <p>ทั้ง 3 ส่วนนี้ไม่มี อนุภาคย่อยที่ 4</p>	<p>ล. 11 เล่าว่า นางคันขมารตามนาง สิบสองโดยแปลงกายสวยงาม มาอยู่ที่คนไพรคอยนางค่อม อยู่ พอนางค่อมมาคักน้ำเห็น ก็รีบไปกราบทูลพระราชา ชัยสิทธิ์</p>	<p>ทั้ง 3 ส่วนวนคำเป็นเรื่อง เหมือนกันและเหมือน 14 ส่วนข้างต้น คือ เมื่อพระราชาได้ทอดพระ เนตรนางยักษ์มีรูปร่างสวย งามก็พอพระทัยและรับเข้า ไปในวังตั้งเป็นอัครมเหสี รักยิ่งกว่านางสิบสอง</p>	<p>ล. 11 เล่าว่า นางยักษ์เมื่อไค้เป็น มเหสีของพระชัยสิทธิ์แล้ว พบนางสิบสองก็รู้ว่าจำนาง ไค้ใหม่เคยเลี้ยงมาแล้ว นางสิบสองออกศรัทธา นาง สิบสองจึงทูลพระชัยสิทธิ์ ว่านางคันขมารเป็นยักษ์ แต่พระชัยสิทธิ์ไม่เชื่อและ หาว่านางสิบสองไม่รู้จัก บุญคุณและใส่ร้าย จึงให้ เอาไปฝัง</p>	

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไป ฝังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสอง ออกอยากจนต้อง กินลูกของตัวเอง</p>
			<p>ต่อมานางยักษ์ทำอุบายว่า ป่วยหนัก นางจะตายถ้าไม่ได้ ตานางสิบสองมาทำให้กระดูกตาย พระชัยสิทธิ์หลงเชื่อทำกรรมให้ ทหารไปควักตานางสิบสองโดย ให้ควักตาที่ ๆ ทั้ง 11 ถึง 2 ข้าง แต่นางคนสุดท้ายที่ ควักเพียงข้างเดียวให้เหลือ ไว้พอเห็นจะได้คุ้มครองที่ ๆ นางสิบสองทรมาณมาก ถึง 11 ตลอดถูกมาเป็นชายแก่ลายหมก</p>	

ส่วนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย	อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ไค้เป็นมเหสี ของพระราชา	อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายให้ควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปชั่ง	อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนท้องกินลูกของตัวเอง
	<p>ล. 15 เพิ่มเรื่องราวตอน นางยักษ์ไค้คิดบุญกรรมก่อน จะออกเดินทางติดตามแก่แก่น นางสิบสองว่า</p> <p>เมืองรัตนา พระมเหสี ทรงพระนามว่า ไกรยพักเทวี ทรงพระครรภ์และอยากกิน มะม่วงจึงให้นายพรานไปหา นายพรานหาไม่พบจนหลงเข้า ไปในแดนยักษ์เข้าไปในอุทยาน เห็นมะม่วงมากมาย ยักษ์ที่</p>		<p>นางคนสุดท้ายของตลอดลูกมา เป็นชายให้ชื่อว่า พระรถเสน เป็นที่ชื่นชมของแม่และป้า</p> <p>ล. 15 เล่าว่า</p> <p>นางยักษ์ทำอุบายเป็น ป่วยเป็นไขและหูลว่าอยาก ไค้ชานางสิบสองมาเป็นยา รักษามีฉะนั้นนางจะต้องตาย ท้าวรถชะลิดก็ยอมตามโดย ลึงนางสิบสองขึ้นเฝ้า นางยักษ์ลึงขึ้นควักตานางสิบสอง</p>	

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายควักตา นางสิบสองแล้วให้อา ไปชิง</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>เข้าสวนเห็นจับเอาตัวไป ไต่ถาม พรานป่าก็เล่าให้ ฟัง นางยักษ์ยอมให้มะม่วง โดยดี แต่มีขอแก้วขอพระ ชิดาในครรถัน เมื่อถึงกำหนดคลอด นางสุนันทาก็แปลงกายเป็น มนุษย์เข้าไปทวงสัญญาและ อุ้มเอาพระชิดาไปเลี้ยงเป็น บุตรบุญธรรม ให้ชื่อว่ากาวี</p>		<p>ทันที แตะควักตานางคนสุดท้าย เพียงข้างเดียว แล้วนางยักษ์ ก็ไม่ได้กินแต่ฝากพระพายไป ให้ชิดาเก็บรักษาไว้ แล้วทำวาทะสิทธิ์สิ่ง ให้อำมาตย์ชุกอุโมงค์แล้ว เอานางสิบสองไปชิง เล่าไว้ควยว่าทำไมนาง สิบสองจึงเป็นเช่นนี้ เพราะ กรรมที่นางเคยทำไว้ คือ รื้อยาปลา ทอดจากนี้ไปตนฉบับหายไป</p>	



<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ไค้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายให้ควักตา นางสิบสองแล้วให้เอา ไปชังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนทองกินลูก ของตัวเอง</p>
	<p>อยู่มานาน นางยักษ์คิด แค้นนางสิบสองอยู่ไม่วายจึง ติดตามไปโดยให้นางการี ครองเมืองแทนบอกว่าจะไป เที่ยวป่า นางยักษ์ไค้แปลงกายเป็น หญิงสาวสวยไปอาศัยอยูบน ต้นไม้ริมสระน้ำ แล้วมันคาล ให้ทวารกษะสิกรมรอนพระทัย อยากสร้งจึงให้สาวไซไปศึกษา นางหาลีเห็นเงา นางยักษ์แล้ว ก็แลขึ้นไปเห็นนางยักษ์แปลง ส่วยงามยิ่งนักก็ไปกราบทูล</p>			

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายให้ควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไปฝังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอวยหา จนต้องกินลูกของ ตัวเอง</p>
	<p>พระรถระลิดก็เสด็จไปทอด พระเนตรให้อำมาตย์เข้าไป ถาม นางว่าหลงทางมา ล. 32 เล่าต่างจากสำนวน อื่นมาก คือ นางยักษ์ไม่ได้ตามมา แกแค้นนางสิบสองเพราะ (สำนวนนี้ นางยักษ์ไม่เคย พบนางสิบสองมาก่อน) ไม่มี เรื่องนางยักษ์เลี้ยงนาง สิบสอง</p>		<p>ล. 32 เล่าต่างจากสำนวนอื่น ๆ คือ ครั้งแรก นางยักษ์ได้ยุยงให้ พญาสิทธิจับนางสิบสองซึ่งถูก จนได้รับความ ทุกข์ทรมานมาก ระหว่างนั้น นางสิบสองก็ตั้งครรภจวนจะคลอด ต่อมานางยักษ์เกรงว่า พญา สิทธิจะส่งสารกุมารในครรภจึงแต่ง ทำเป็นแพทองบอกว่ายากกินตาคน พญาสิทธิกำลังหลงนางยักษ์ก็ให้ ราชมัลล ไปควักตานางสิบสองแต่ ราชมัลล เสด็จสารจึงควักตานองคนสุดท้าย เพียงข้างเดียว</p>	

<p>สำนวนที่อนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 1 นางยักษ์ตามนางสิบสอง โดยแปลงเป็นหญิงสาวสวย</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 2 นางยักษ์ได้เป็นมเหสี ของพระราชา</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 3 นางยักษ์ทำอุบายให้ควักตา นางสิบสองแล้วให้เอาไปฝังไว้</p>	<p>อนุภาคที่ 4. 4 นางสิบสองออกอยาก จนต้องกินลูกของตัวเอง</p>
	<p>สำนวนนี้เล่าสั้น ๆ ว่า วันหนึ่งนางยักษ์ได้ แปลงตนเป็นสาวน้อยรูปร่าง เข้ามาหาท้าวพระยา สำนวนนี้ลักษณะเป็น เรื่องของเมียหลวงเมีย น้อย</p>		<p>เมื่อใดตาแล้วนางยักษ์ก็ไม่กิน แต่ส่งไปให้นางเมรีลูกสาวเก็บไว้</p>	

อนุภาคที่ 4 มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ จ. 1 และ ล. 23 - 27

ส่วนนี้มีคล้ายคลึงกัน เล่าสั้น ๆ ราวบริค เช่น ตอนพระราชพาหนางสิบสอง ก็เล่าสั้น ๆ ว่า นางค่อมไปพบนางยักษ์แปลงมาสวยงามก็ไปทูลพระราชพาหนางยักษ์ ทำอุบายควักตา ก็เล่าว่า นางยักษ์ลุกขึ้นควักตานางสิบสองเอง

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ จ. 7, ล. 22 และ ล. 29 - ล. 32

มีรายละเอียดเพิ่มมากกว่า เช่น กำเนิดนางเมรี มีเรื่องนางค่อมไปพบ นางยักษ์ทำนองเดียวกับที่เคยพบนางสิบสอง คือ เห็นเงางามของนางยักษ์คิดว่าเป็นเงา ของตน เป็นต้น

เนื่องจาก ล. 8 คือ กลอนบทละครของกรมศิลป์ากร เรื่อง พระรถเสน เริ่มเรื่องตรงกับอนุภาคที่ 5 ดังนั้นจะพิจารณาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ตั้งแต่ อนุภาคที่ 5 เพิ่มอีก 1 ส่วนวน รวม 18 ส่วนวน

เปรียบเทียบอนุภาคที่ 5 พระรถแสดงความสามารดให้ปรากฏ

ในจำนวนวรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งหมด 18 ส่วนวน มีถึง 16 ส่วนวนที่มี อนุภาคนี้ อีก 2 ส่วนวน คือ ล. 15 และ ล. 32 ไม่มีอนุภาคนี้

ใน 16 ส่วนวนมีถึง 15 ส่วนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ ยกเว้น ล. 11 ส่วนวนเคียวเท่านั้น แต่ละส่วนวนมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิจัยศิลปวิทยาการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรถแสดงความสามารถในการพนัน เพื่อเลี้ยงแม่และป้า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรถแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อ พระบิดา</p>
<p>มี 15 ส่วนวน ไค่แก่</p> <p>ล. 1 ล. 7 ล. 8 ล. 9 ล. 17 ล. 22 - ล. 31</p>	<p><u>ส่วนวนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>1. มีอยู่ 6 ส่วนวนที่คำเป็นเรื่องเหมือนกัน ทุกประการ ไค่แก่ ล. 1, ล. 23 - ล. 27 พระรถเสนไค่ออกจากอุโมงค์มาเล่นพนันชนไก่ กับเด็กเลี้ยงวัว ถ้าชนะขอข้าวเพียง 12 ห่อ ปรากฏ ว่าพระรถชนะเสมอทุกครั้ง ไค่ข้าวไปเลี้ยงแม่และป้า มีอยู่ 2 ใน 6 ส่วนวนนี้ที่มีรายละเอียดเพิ่มเติม เหมือนกันทุกประการ คือ ล. 1 และ ล. 25 แล้ว พระรถสามารถขโมยขี้หมูในอุโมงค์เปิดออกไปได้ ท้าวสักกเทวราชก็ได้มาช่วยโดยเอาเครื่องประดับ ผ้า และพวงมาลัยทิพย์ เครื่องรัดคอกม้ากระทำสาธุการ และยังเป็นผู้สอนให้รู้จักอุบายในการเล่นพนันต่าง ๆ</p>	<p><u>ส่วนวนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>1. มีอยู่ 6 ส่วนวนที่มีใจความส่วนใหญ่เหมือน กันมาก ไค่แก่ ล. 1 และ ล. 23 - ล. 27 ข่าวที่พระรถเสนเอนพนันชนไก่ชนะพวกเด็ก เลี้ยงวัวเลื่องลือไปจนรู้ถึงพระรถสิทธิ์ จึงให้อำมาตย์ นำตัวพระรถเสนมาเข้าเฝ้าเพื่อให้เล่นสกากับพระองค์ ถ้าแพ้พระรถเสนจะยอมถวายตัว ถ้าชนะไม่เอาอะไร ขอเพียงข้าว 12 ห่อ ปรากฏว่าพระรถเสนชนะถึง 2 ครั้ง จึงพระราชทานข้าวห่อไปให้ ต่อมาจึงเรียกเข้า เฝ้าและถามถึงพ่อแม่ จนรู้ว่า เป็นพระโอรสที่เกิดจาก นางสิบสองก็คือพระทัยนิก</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรตแสดงความสามารถในการพันเพื่อเลี้ยง นมและป่า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรตแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา</p>
	<p>2. มีอีก 6 สำนวนคำเป็นเรื่องเหมือนกัน ได้แก่ ล. 7, ล. 8 และ ล. 28 - 31 พระอินทร์สั่งให้พระวิษณุกรรมแปลงเป็นไก่และ ให้มาตุลีแปลงเป็นเหยี่ยวเจียวไก่ไปให้พระรต พระรตเลี้ยงไก่นั้นไว้และพาไปทำพินดีไก่ ถ้า แพะจะยอมตัวรับใช้ ถ้าชนะขอข้าว 12 ห่อ ปรากฏว่า ชนะทุกครั้ง ไก่ขาวปลาอาหารมาเลี้ยงแม่และป่า</p>	<p>2. มีอีก 6 สำนวนที่คำเป็นเรื่องเหมือนกัน ได้แก่ ล. 7, ล. 8 และ ล. 28 - 31 มีกษัตริย์ต่างเมือง คือ กษัตริย์วัดดา ผู้ครอง เมืองจินดา มาทำพินชนไก่เอาบ้านเมือง พระรต- ยาเสนรับอาสาเอาไก่เข้าที่ค้าย ปรากฏว่าได้รับชัยชนะ พระรตยาเสนปฏิเสธที่จะรับรางวัลที่เป็นเงินทอง ขอ เพียงข้าวน้ำ 12 ห่อ ให้แม่และป่าที่ถูกขังอยู่ในอุโมงค์ ได้รับความลำบาก พระรตยาเสนก็กำลังหลงเสน่ห์นางยักษ์ จึงอึ้งนางสิบสองและไม่ได้สนใจ เพียงแต่พระราชทาน ให้ตามที่ขอ</p>



<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรตแสดงความสามารถในการพันเพื่อเลี้ยง แม่และป่า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรตแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา</p>
	<p><u>สำนวนที่มีใจความต่างไป</u> วรรณกรรมลายลักษณ์ที่เหลืออีก 3 สำนวนมี ความแตกต่างไปมาก ได้แก่ ล. 9, ล. 17 และ ล. 22 1. ล. 9 พระรตได้ฆ่าเลี้ยงแม่และป่าตั้งแต่เด็กอายุได้ 5- 6 ปีก็ออกไปเล่นเพลงกับเด็กเลี้ยงวัวเป็นที่ขบใจ ก็ได้ข่าวหอมมาเลี้ยงแม่และป่า เป็นที่ชื่นชมว่าเก่งฉลาด จึงได้ชื่อว่า รทสเสน</p>	<p>มีอยู่ 3 สำนวนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อกษัตริย์ ต่างเมืองนั้นต่างไปบ้าง คือ ล. 1 ว่าเป็นกษัตริย์ เมือง สุทัศน์ ล. 28 ว่าเป็นพระเจ้ากรุงจีน <u>สำนวนที่มีใจความต่างไป</u> วรรณกรรมลายลักษณ์ที่เหลืออีก 3 สำนวนมีใจ ความแตกต่างไปมาก คือ ล. 9, ล. 17 และ ล. 22 1. ล. 9 เล่าว่า ข่าวความเก่งกาจของพระรตเลื่องลือไปถึง พระรตลิทธิ จึงเรียกพระกุมารไปเล่นสกาพนันกับ พระองค์ ปรากฏว่าพระรตลิทธิแพ้ถึง 3 กระดาน จึง พระราชทานข้าวของเงินทองให้ แต่พระกุมารไม่รับ ขอคืน ขอแค่ข้าวน้ำ 12 ห่อ จึงเกิดสงสัย จึงทรง</p>



<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรตแสดงความสามารถในการพนันเพื่อเลี้ยง แม่และป้า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรตแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา</p>
	<p>รอนถึงเหวคาเนรมิตไก่ให้ พระรตเสนถ์จับไก่ไป เล่นพนันชนไก่ ไค้ชัยชนะไค้ช้วน้ามาเลี้ยงแม่และป้า</p> <p>2. ล. 17 เล่าว่า พระรตไค้แสดงความสามารถถึง 2 อย่าง คือ พนันชนไก่และเล่นสะบ้า</p> <p>พระอินทร์ไค้พระวิษณุกรรมลงมาช่วยโดยแปลงกาย เป็นไก่ทองมาคู้ยเซี่ยปากอุโมงค์จนเบิคออก พระรตจับไค้ นั้นไว้ไค้และเอาไปพนันชนไก่ ถ้าชนะไม่เอาเงินทอง ขอ แต่เพียงข้าวห่อไปฝากแม่และป้า ปรากฏว่าไค้ชัยชนะทุก ครั้ง มีชื่อเลี้ยงเลี้ยงคือ</p> <p>ต่อมาจึงไปเล่นสะบ้ากับนายโคบาล ไค้คือชินชาน</p>	<p>ไค้ถามจนรู้ว่า เป็นพระโอรส ก็พระราชทานของ จากวิเสทให้เลี้ยงแม่และป้า จนพระกุมารอายุไค้ 16 ปี</p> <p>2. จ. 17 เล่าต่างไปมาก คือ พระรตไค้พบพระราชาแต่ไม่ไค้ไปแสดงควา สามารถอะไรเลย คือ</p> <p>พระราชาไค้ยื่นมือเลี้ยงเลี้ยงก็จึงเรียก เข้าเฝ้าและไค้ถามถึงบิคาamarca จึงรู้ว่า เป็น พระโอรสก็ส่งข้าวปลาอาหารให้นางสิมสองและ เลี้ยงพระกุมารเอาไว้</p>

ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 5. 1 พระรตแสดงความสามารถในการพนันเพื่อเลี้ยงแม่และป้า	อนุภาคที่ 5. 2 พระรตแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา
	<p>ให้เทวคาทั้งหลายช่วย พระวิษณุกรรมบันดาลให้ไก่ตายไป กลายเป็นกลิ้งเขาควายไว้เล่นสบบ้ากับนายโคบาล ปรากฏว่ามีชัยชนะจนมีชื่อเสียงเลื่องลือ</p> <p>3. ล. 22 ท่างไปมาก คือ</p> <p>มีเรื่องราวของพระกุมารที่ออกไปผจญภัยและแสดงความสามารถทำนองปราชญ์หาวีรียมากกว่าส่วนอื่น</p> <p>คือ</p> <p>กล่าวถึงพระกุมารนั้นพอโตขึ้นอายุได้ 12 ปี มีรูปร่างงดงามมีกำลังมากเท่ากับช้าง 1 เชือกและมีสติปัญญาหาผู้เสมอเหมือนมิได้ ได้ตามถึงบิดาของตน นางจันทพุมมาลีเล่าให้ฟัง พระกุมารขอไปในเมืองที่มีคน แล้วถึงางปากถ้ำออกไป</p>	<p>3. ล. 22 เล่าต่างไป คือ</p> <p>เล่าสั้น ๆ ว่า ต่อมาพระกุมารได้ไปเล่นพนันหมากรุกกับพระยายุเป็นพ่อโดยต่างไม่รู้จักกัน พระยาแพทุทที่ เมื่อได้ไต่ถามถึงเด็กเถาเหล่ากอของกุมาร จึงรู้ว่าเป็นพระโอรส จึงตั้งให้เป็นอุปราชและพระราชทานนามให้ว่า พุทธเสนาะกุมาร</p> <p>สั่งให้คนส่งโภชนาตาร ไปให้นางสิบสอง พระกุมารก็ไม่ตองพนันเลี้ยงแม่และป้าอีกต่อไป และอยู่กับพระบิดาอย่างมีความสุข</p>

<p>จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรถแสดงความสามารถในการพนันเพื่อเลี้ยง แม่และป่า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรถแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา</p>
	<p>พระกุมารก็ออกไปผจญภัยและแสดงปาฏิหาริย์ ต่าง ๆ เช่น ช่วยชีวิตคนโดยสู้กับเสือและไล่เสือไปโค ช่วยยกหินที่ปิดปากถ้าช่วยคนที่ติดอยู่ในนั้น โคช้าวปลา อาหารมาเลี้ยงแม่และป่า</p> <p>ต่อมาออกไปผจญภัยตามเมืองต่าง ๆ มากมาย โดยมีฝูงไก่เถื่อนที่นางจันทพุมมาโคช่วยชีวิตไว้เป็นเพื่อน ไก่โคกินมะม่วงวิเศษที่พระกุมารเก็บโคแล้วกลายเป็น ช้างปิก ม้าปิก เสือปิก กลายเป็นพญาหนะและผู้ช่วยเหลือ ในที่สุดพระกุมารก็กลับไปหาแม่และป่า</p> <p>เมื่อกลับมาแล้วจึงโคเดินทางไปในเมืองของ พระบิดา โคไปขอเล่นพนันหมากกับบุคคลเลี้ยงวัว ถาชนะ ขอชวานำไปเลี้ยงแม่และป่า ปรากฏว่าโคชัยชนะ</p> <p>ต่อมาโคไปเล่นพนัน หมากสุกา หมากบั่ว หมากรุก จนชนะไม่มีผู้โคสุ โคชวานำมาเลี้ยงแม่และป่า</p>	

<p>ส่วนที่มีอนุภาค ย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 1 พระรถแสดงความสามารถในการพนันเพื่อเลี้ยง แม่และป้า</p>	<p>อนุภาคที่ 5. 2 พระรถแสดงความสามารถให้ปรากฏต่อพระบิดา</p>
<p>มีอยู่ส่วนเดียว คือ ล. 11 ไม่มีอนุภาคที่ 5. 1</p>	<p>_____</p>	<p>ล. 11 เล่าสั้น ๆ ว่า พระรถได้เข้าร่วมประลองแข่งม้าที่แท้ดี ตามที่ พระราชอาประกาศ ถ้าใครชนะจะมีรางวัล ปรากฏว่า พระรถชนะ เมื่อเข้ารับรางวัลพระชยสิทธิ์ตามถึงพ่อแม่ พระรถจึงบอกว่าตนคือ พระโอรสที่เกิดจากนางสิบสอง พระราชาก็คือพระทัยนิก</p>

ศูนย์วิทยพัชยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนุภาคที่ 5 พอดีแบ่งวรรณกรรมตามเนื้อความได้เป็น 2 กลุ่ม คือ  
 กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 9, ล. 22 - 27 คำเป็นเรื่องเหมือนกัน คือ พระรถแสดงความสามารถโดยพินชนไกกับเด็กเลี้ยงวัว ได้ขำขวาน้ำมาเลี้ยงแม่ และป่าจรุไปถึงพระราชธา. จึงได้ให้มาเล่นสกาพนั้นกับพระองค์จนชนะ จึงรู้ว่า เป็นพระโอรส

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7 และ ล. 28 - ล. มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นเพื่อความสนุกสนานและตื่นเต้น เช่น เรื่องพระวิษณุกรรมเอาไกมาให้ เรื่องกษัตริย์ต่างเมืองมาทำพินชนไกเอาบ้านเมือง

มีที่ต่างไปจำนวนเดียว คือ ล. 11 ไม่มีอนุภาคที่ 5. 1 แต่เป็นการแสดงความสามารถแข่งมาชนะตามทีพระราชธาประกาศ

เปรียบเทียบอนุภาคที่ 6 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถ

ทั้ง 18 ส่วนวนมีอนุภาคนี้และอนุภาคย่อยครบ มีรายละเอียดต่างกันบ้าง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแก่งป่วยและไข ไปเอาของที่กองการ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ไขพระรถถือสารไปให้ลูกสาว</p>
<p>ทั้ง 18 สำนวนมีครบ ทั้ง 4 อนุภาคย่อย คือ ล. 1 ล. 7 ล. 9 ล. 14 ล. 15 ล. 17 ล. 22 - 32</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u> มีอยู่ 7 สำนวนที่มีเนื้อเรื่องเหมือนกันทุกประการได้แก่ ล. 1, ล. 22 - ล. 27 ทั้ง 7 สำนวนนี้เล่าตรงกันว่า พอนางยักษ์สนทมา รู้ว่าพระรถเป็นใครก็เกิดความวิตกกังวลและคิดกำจัด โดยทำอุบายเป็นป่วยหนักให้อำมาตย์ไปกราบทูลพระเจ้า รถสิทธิ์ให้หมอมานประกอบโอสถถวาย แต่ก็ไม่มีหมอคนไหน รักษาหายได้ นางทูลว่ายารักษาโรคมียู่ที่เมืองชบพูนคร ให้ไปว่าประกาศหาคนอาสาไปเอา แต่ไม่มีผู้ใดอาสา อำมาตย์ทูลว่าขึ้นชื่อว่ามนุษย์ไม่มีผู้ใดสามารถไป ได้ ล. 22 เล่าคล้ายกันแต่มีรายละเอียดต่างไปบาง คือ</p>	<p>ทั้ง 18 สำนวนมีใจความตรงกัน คือ เล่าว่า นางยักษ์ไขให้พระรถถือสารไปโดยอ้างว่า เพื่อไปขอยา แต่ใจความในสารนั้นนางยักษ์มีไปถึง ธิดาของตนให้ชาญถือสารทันที ถึงกลางวันให้กิน กลางวัน ถึงกลางคืนให้กินกลางคืน พระรถก็ยอมอาสาไปโดยที่พระราชารับจะ ดูแลแม่และป้าได้ มีเพิ่มเรื่องการที่พระรถได้มาคู่วางใจที่จะไขเป็น พาหนะซึ่งแต่ละสำนวนมีรายละเอียดค่อนข้างต่างกันไป คือ สำนวนที่มีใจความตรงกัน ได้แก่ ล. 1, ล. 15 และ ล. 23 - 27 รวม 7 สำนวนเล่าถึง การไขมาว่า</p>

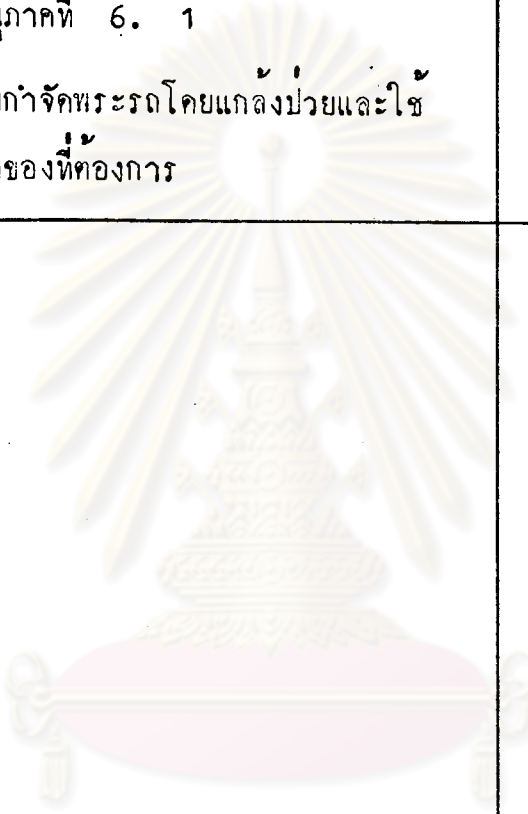


<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแกล้งป่วยและใช้ ให้พระรถไปเอาของที่กองการ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ใช้พระรถถือสารไปให้ลูกสาว</p>
	<p>นางยักษ์แกล้งทำเป็นป่วยเป็นไข่นอมเหลือง ไม่กินข้าวน้ำบอกว่าหมกที่มีในเมืองนี้ไม่สามารถรักษา นางให้หายได้ ยาที่กินแล้วหายมีอยู่ที่เมืองของนาง คือ เวียงยารัมมทิ</p> <p><u>สำนวนที่ต่างไป</u> แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม คือ</p> <p>1. อีก 6 สำนวนมีใจความตรงกันในรายละเอียด ได้แก่ ล. 7, ล. 15 และ ล. 29 - 32</p> <p>ทั้ง 6 สำนวนนี้เล่าว่า</p> <p>นางยักษ์สารตราแกล้งทำเป็นนอกอาหารจนซูบผอม นางว่านางป่วยหนักหมกคนก็ไม่อาจรักษาหาย ครึ่งก่อน นางเคยเป็นมาแล้ว พระมุนีบอกว่าจะหายต่อเมื่อได้</p>	<p>พระรถหลุดจากพระราชพา พระราชาให้ไป เลือกคูในโรงทามใจ พระรถเลือกมาชอบใจได้ตัว หนึ่ง ให้ชื่อว่า "เจ้าพาลี"</p> <p>มีอยู่ 2 ใน 7 สำนวนนี้ คือ ล. 15 และ ล. 27 ไม่ไคร่ระบุชื่อมา</p> <p><u>สำนวนที่ต่างไป</u> แบ่งเป็น 5 กลุ่มย่อย ดังนี้</p> <p>1. มีอยู่ 4 สำนวนที่เล่าตรงกัน ได้แก่ ล. 7, ล. 29 - ล. 31</p> <p>ทั้ง 4 สำนวนนี้เพียบพาทของพระอินทร์ที่มา เข้าฝันพระรถให้รับอาสาไปเอายาให้นางยักษ์ และ บอกเรื่องม้าว่าให้ไปเอาม้าสีสีกะเลียวที่อยู่ท้ายเมือง</p>



<p>จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแกล้งป่วยและใช้ ให้พระรถไปเอาของที่ต้องการ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ใช้พระรถถือสารไปให้ลูกสาว</p>
	<p>น้ำจ้วหวานาวโหมมาประสมโอสถเป็นกระสาย และมี อยู่ที่เมืองทานตะวันเท่านั้น ขอให้ใช้พระรถไปเอามา มีจำนวน 1 ใน 6 ส่วนที่เรียกชื่อเมืองเพี้ยน ไปเล็กน้อย คือ ล. 15 เรียกเป็น เมืองคอนตะวัน 2. ล. 8 เล่าคล้ายกลุ่ม 1 นางยักษ์แกล้งทำเป็นป่วยหนักไม่ยอมให้หมอ รักษาบอกว่าไม่มียาอะไรในเมืองนี้จะรักษาโรคได้เลย จะหายต่อเมื่อได้มะม่วงหวานาวโหมผสมโอสถเป็น น้ำกระสาย ยานี้มีอยู่ที่เมืองคชบุรี 3. ล. 9 เล่าสั้น ๆ ว่า นางยักษ์แกล้งทำเป็นป่วยอยากกินมะม่วงสุก มะม่วงสุกโหมโรค มีอยู่ที่เมือง ไทรจักร</p>	<p>ซึ่งใครจะจับไม่ได้ ต้องให้พระรถไปจับเองโดย ลอบหลังก่อน 3 ทีแล้วจะจับได้ 2. ล. 8 เล่าคล้าย 4 ส่วนแรกมาก แต่ ต่างไปคือ ไม่ได้ระบุว่าพระอินทร์มาเข้าฝัน พระรถไม่ถูกใจ มาในโรงไปหาเอง ได้มาศีลสะเลียวที่หากินอยู่ นอกเมือง 3. ล. 9 เล่าต่างไปว่า พระรถไปเลือกมาที่กรมมาไม่เป็นที่ถูกใจ ได้ไป พบม้า 3 ตัวอยู่ในท้องนา จึงไปจับลูกร้านั้นขี่ไป</p>

สำนวนที่มีอนุภาค บอยครบ	อนุภาคที่ 6..1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแปลงป่วยและใช้ ให้พระรถไปเอาของที่ต้องการ	อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ใช้ให้พระรถถือสารไปให้ลูกสาว
	<p>3. ล. 11 เล่าว่า พอนางยักษ์รู้ว่าพระรถเป็นใครหลังจากการ ประลองปีเตอร์มา นางก็แปลงทำเป็นลมจะตายทันที บอกว่าอยากกินยา คือ มะม่วงหาวมะนาวโห่ ไม่ใคร่ระงูมือเมือง บอกว่าอยู่เมืองไกลต้อง ข้ามฟากฟ้าป่าหิมพานต์ เจ้าเมืองชื่อ นางเมรี</p> <p>4. ล. 17 เล่าว่า นางยักษ์สมุชชาแปลงทำเป็นป่วยหนัก หมอไหนๆ ก็ไม่สามารถรักษาให้หายได้ บอกว่าต้องไค้กิน " หมากม ' น้าวที่รู้หัว หมากม ' จั้วที่รู้ท้าว" ซึ่ง อยู่ที่เมืองยักษ์ต้องให้คนไปเอา</p>	<p>3. ล. 11 ต่างไป คือ ม้าคู่ใจนี้พระรถมีอยู่แล้ว เป็นม้าที่เหวคาคลให้ มาพบ พระรถเรียกมันว่า "พี " และเป็นตัวที่ใช้ ซึ่งประลองจนได้ชัยชนะ</p> <p>4. ล. 17 เล่าว่า พระรถออกไปดูม้าในโรงยังไม่ชอบใจเลย สักตัวเดียว จึงไปเที่ยวจับม้าที่นอกเมือง ได้ลูกม้า ซาหักเป็นม้าคู่ใจ</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแกล้งป่วยและใช้ ให้พระรถไปเอาของที่ต้องการ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ใช้ให้พระรถถือสารไปให้ลูกสาว</p>
	 <p>ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>5. ล. 22 เล่าต่างไป คือ พุทธเสนกะขอม้า แต่เมื่อไปเลือกม้าที่พระราช ให้ก็ไม่ถูกใจ จึงนึกถึงม้าปึกซึ่งเคยร่วมผจญภัยได้ พอนึกถึงได้คั้งนั้นก็เกิดมีม้า 2 ตัวแม่ลูกมารองอยู่ กลางสนาม พระราชาถามว่าเป็นของใคร แต่ไม่มี ใครรู้ พระราชาให้สารดีไปจับเอามาแทนทำพศ ไม่สามารถจับได้ พุทธเสนกะต้องไปเอามาด้วย ตัวเองจึงจับได้</p>

<p>สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 1 นางยักษ์ทำอุบายกำจัดพระรถโดยแกล้งป่วยและใช้ ให้พระรถไปเอาของที่ตองการ</p>	<p>อนุภาคที่ 6. 2 นางยักษ์ใช้ให้พระรถถือสารไปให้ลูกสาว</p>
	<p>5. ด. 28 เล่าว่า นางยักษ์แกล้งทำเป็นล้มป่วย บอกว่าเคยเป็นมา ก่อนท้องไซยา คือ มะจิวหวา มะนาวโห่ ไม่ใคร่ระบุชื่อเมือง</p>	<p>6. ด. 28 เล่าสั้น ๆ ว่า พอพระรถรับอาสาแล้วก็ไปกับม้าโกโรโกโส ตัวหนึ่งทันที สำนวนนี้ไม่ได้เล่าถึงรายละเอียดที่ได้มามา มีอีกสำนวนหนึ่ง คือ ด. 32 ไม่เอ่ยถึงเรื่องราวการได้มาคู่ใจเลย</p>

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



จำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 6. 3 ระหว่างทางมีผู้ช่วยแปลงสารให้กลายเป็นดี	อนุภาคที่ 6. 4 พระรถได้รับการต้อนรับและอภิเษกกับลูกสาวยักษ์
	<p>ทั้ง 18 ส่วนวนคำเป็นเรื่องตรงกันว่า ระหว่างทางพระรถได้แวะพักใกล้อาศรมฤๅษี ฤๅษีมาคุเห็นกลักรสารที่ผูกคอมา แก้ออกดูรู้ความในสาร ว่า ถึงกลางวันให้กินกลางวัน ถึงกลางคืนให้กิน กลางคืน ฤๅษีส่งสารจึงช่วยแปลงสารเสียใหม่เป็นว่า นางยักษ์ส่งผู้ถือสารนี้มาเป็นคู่ของลูกสาวตน ถึงกลางวัน ให้รับกลางวัน ถึงกลางคืนให้รับกลางคืน</p> <p>มีอยู่ 4 ส่วนวนใน 18 ส่วนวนที่มีรายละเอียด ในอนุภาคนี้เพิ่มเติม ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17 และ ล. 22 มีรายละเอียดดังนี้ คือ</p> <p>ล. 7 เพิ่มเรื่อง</p> <p>ฤๅษีบอกคาถาถามหาเวทสำหรับประสมเนตร เสนห์กถมนตรา คาถาถามหาละลวยและยากินให้มีกำลัง</p>	<p>อนุภาคนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ๆ อีก คือ</p> <p>1. มีอยู่ 6 ส่วนวนคำเป็นเรื่องเหมือนกัน ทุกประการ คือ</p> <p>ล. 1, ล. 23 - 27</p> <p>เมื่อพระรถไปถึงเมืองยักษ์ พวกยักษ์ทั้งหลายพากัน วิ่งไล่หวังจับกิน พระรถจึงแก้หนังสือที่ผูกคอมาขว้าง ลงไป เสนายักษ์อ่านดูรู้ความจึงอัญเชิญพระรถเสนา เข้าเมือง แล้วไปแจ้งความให้นางเมรีทราบความ นางก็รีบออกมาต้อนรับพระรถเสนาโดยทันที เมื่อนาง เห็นพระรถเสนามีรูปร่างก็มีความรักใคร่ เชิญให้ขึ้น ไปพักบนปราสาทและสั่งให้เสนานาคีจัดการตกแต่ง พระนครและจัดการอภิเษกให้พระรถเสนาเป็นพระเจ้า แผ่นดินโดยมีนางเป็นมเหสีและครองราชย์อย่างผาสุก ในคชบุรีถึง 7 เดือน</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 6. 3 ระหว่างมีผู้ช่วยแปลงสารให้กลายเป็นคิ	อนุภาคที่ 6. 4 พระรตซ์ได้รับการต้อนรับและอภิเษกกับลูกสาวยักษ์
	<p>วังษาเทียบได้กับ 7 ข้างสาร พระรตซ์แบ่งยานี้ให้มา ครึ่งหอ</p> <p>ล. 9 เพิ่มเรื่องว่า พระณามิให้มนตรีและพระชรรคไชย</p> <p>ล. 17 เล่าว่า พระณามิชวนพระกุมารอยู่ต่อ ส่วนณามิขึ้นไปบน ภูเขาไปเอาเหล็กมาทำพิชิชุปพระชรรคให้พระรตซ์ แล้ว อวยชัยให้พร</p> <p>ล. 22 แปลกกว่าสำนวนอื่น ๆ คือ เมื่อพุทธเสนกะออกเดินทางจากอาศรมณามิไป เมืองเวทยบารมมคิ ได้มีจุฑาโลกบาฬทั้ง 4 มาพิทักษ์อุ้ม ที่เท้ามาทั้ง 4</p>	<p>2. อีก 6 สำนวนมีใจความคล้ายกันมาก ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 15, ล. 17 และ ล. 29 และ ล. 30</p> <p>เมื่อพระรตซ์มาเหาะมาถึงเมืองค่านของยักษ์ เมื่อเหาะข้ามไป ยักษ์เห็นก็โกรธและเหาะมาขวาง หน้าไว้ พระรตซ์จึงแกล้งสารออกสั่งให้ นายค่านเอาไป ให้สิทธิกัลป์ สิทธิกัลป์เอาไปถวายนางเมรี</p> <p>เมื่อทราบความในสารนั้น นางเมรีสั่งให้จัด กองทัพไปรับพระรตซ์และเตรียมการอภิเษก โดยเรียก โหรมาหาฤกษ์ โหรโค้วลหิตทานว่าฤกษ์ไม่สู้เป็นมงคล อาจมีผู้แปลงสารระหว่างทาง นางเมรีไม่เชื่อและให้ จัดการอภิเษกกับพระรตซ์ทันที</p>

สำนวนที่มีอนุภาค ย่อยครบ	อนุภาคที่ 6. 3 ระหว่างทางมีผู้ช่วยแปลงสารให้กลายเป็นดี	อนุภาคที่ 6. 4 พระรถได้รับการต้อนรับและอภิเษกกับลูกสาวยักษ์
	<p>พระพรหมและเทวดาทิ้งหลายก็แห่แหนไปมากมาย ราวกับกองทัพ</p>	<p>3. ที่เหลืออีก 6 สำนวน เล่าสั้น ๆ ไม่มี รายละเอียด ได้แก่ ล. 8, ล. 14, ล. 22, ล. 28, ล. 29 และ ล. 32 ทั้ง 6 สำนวนเล่ารวบรัดสั้น ๆ เป็นใจความว่า เมื่อพระรถไปถึงเมือง นางเมรีได้รู้ความใน สารก็จัดการต้อนรับและอภิเษกกับพระรถและอยู่ ด้วยกันอย่างมีความสุข</p>



อนุภาคที่ 6 นี้พอจะแบ่งตามเนื้อความได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1 และ ล. 22 - ล. 27 ซึ่งเล่าไว้อย่าง  
ค่อนข้างรวบรัดว่านางยักษ์ทำเป็นป่วยไข้ไปเอายาที่เมืองขนาง แต่ไม่ไ้ระบุชื่อยา เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 11, ล. 15 และ ล. 28 - 32  
มีรายละเอียดเพิ่มเติมมากกว่า เช่น ระบุว่ายานั้น คือ มะม่วงหาว มะนาวโห่ มีเรื่องของการไ้มาคู้ใจ เป็นต้น

เปรียบเทียบ อนุภาคที่ 7 พระรถหลอกถามความลับจากนางเมรีแล้วหนีไป

วรรณกรรมลายลักษณ์ที่พิจารณามาแล้วนั้นจะเหลือ 17 ส่วน เพราะ ล. 15  
ต้นฉบับขาดหายไปบางตอน

นอกจากนี้แล้วยังมีวรรณกรรมลายลักษณ์ส่วนที่มีต้นฉบับไม่สมบูรณ์ คือมีเนื้อความ  
เพียงบางตอน แต่ก่อนนี้มีมีใจความที่ตรงกับอนุภาคที่ 7 นี้อีกถึง 10 ส่วน ได้แก่  
ล. 3, ล. 4, ล. 5, ล. 12, ล. 13, ล. 14, ล. 16, ล. 18, ล. 19  
และ ล. 20 ทั้ง 10 ส่วนนี้เข้าใจว่าผู้แต่งคัดตอนเนื้อความเฉพาะตอนนี้มาแต่งในลักษณะ  
นิราศ เริ่มเนื้อความตั้งแต่นางเมรีติดตามพระรถ ผู้วิจัยจะนำมาประกอบในการพิจารณา  
เปรียบเทียบเท่าที่จำเป็น เพื่อช่วยชี้ให้เห็นถึงที่มาของวรรณกรรมเหล่านี้ด้วย

จาก 17 ส่วน มีอยู่ถึง 12 ส่วนที่มีอนุภาคย่อยครบ ยกเว้น ล. 8,  
ล. 11, ล. 27, ล. 29 และ ล. 32

มีรายละเอียดดังแสดงในตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ</p>
<p>มีอยู่ 12 สำนวน ที่มีอนุภาคนี้ ได้แก่</p> <p>ล. 1 ล. 7 ล. 9 ล. 17 ล. 22 ล. 23 - 26 ล. 28 ล. 30 - จ. 32</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>1. มีอยู่ 5 สำนวนที่มีใจความ ส่วนใหญ่ตรงกัน ได้แก่</p> <p>ล. 1 และ ล. 23 - ล. 26 มีเนื้อความดังนี้</p> <p>มาเคื้อนพระรถให้นึกถึง แม่และป้า ไม่ให้มัวหลงนางเมรี และสอนอุบายให้</p> <p>พระรถจึงได้แก่งทำเป็นใจ ไม่สบาย และชวนเมรีไปเที่ยว ชมอุทยานจะได้สบายพระทัย ระงับโรคาพาช</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>1. มีอยู่ 5 สำนวนที่ดำเนินเรื่อง คล้ายกันมาก ได้แก่</p> <p>ล. 1 และ ล. 23 - จ. 26 มีเนื้อความตรงกันดังนี้ คือ</p> <p>พระรถได้ให้นางเมรีจัดเตรียม การละเล่นมหรสพระโคมศุริยวงศ์ ดนตรีและรำฟ้อนขับร้องถวาย แล้ว ออกอุบายให้นางเมรีดื่มสุราให้เป็น ที่สบายพระทัย ส่วนพระองค์สร้าง ทำเป็นเสวย แต่ความจริงหาได้เสวย ไม่ แต่หลอกให้นางเมรีดื่มสุราจน เมามาย</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u></p> <p>1. มี 5 สำนวนที่ดำเนินใจความตรงกัน ได้แก่ ล. 1 และ ล. 23 - 26 มีใจความดังนี้</p> <p>เมื่อนางเมรีดื่มสุราจนเมามายแล้ว พระรถพานางเมรีไปรอบ ๆ ปราสาทแล้ว หลอกถามความลับต่าง ๆ ซึ่งทั้ง 5 สำนวน บอกตรงกันทุกประการ ได้แก่</p> <p>ห่อถูกตานางสิบสองที่แขวนไว้ที่ ครัวไฟ</p> <p>ยาพิษสำหรับรักษาลูกตา</p>

จำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถทดลองถามความลับต่าง ๆ
	<p>พระรถได้ถามถึงคันบันนาคและคิริ บันนาค แล้วก็ขึ้นพระหัตถ์ไปเก็บ ยลไม้ นั้น แ้วก็เสด็จกลับ</p> <p>มี 3 ส่วนที่มีรายละเอียด ที่เล่าต่างไปเล็กน้อย คือ</p> <p>ล. 23 เล่าสั้น ๆ ว่า นางเมรีพาพระรถไปชมมณ ชมไม้ในอุทยานแล้วก็กลับ ไม่มีการเอ่ยถึงชื่อต้นไม้ชนิดใด หรือการเก็บยลไม้ใดเป็นพิเศษเลย</p> <p>ล. 24 และ ล. 26 เล่า ต่างไปเล็กน้อย คือ ระบุว่าพระรถ ได้พยคนไม้ที่นางเมรีให้ไป เอามา คือ "มะม่วงไม่รู้หาว มะนาว ไม่รู้ไห "</p>		<p>ยกไปเรียงลงเป็น</p> <p>ภูเข ป่า ลม ฝน เมฆ มหาสมุทร</p> <p>มีที่ต่างไปเล็กน้อย คือ ล. 23 ล. 24 และ ล. 26 กล่าวถึง ยวที่ไปเรียงลงเป็น อุปสรรคหรือสุดท้ายว่า เป็น แม่น้ำใหญ่</p>

จำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ
	<p>2. มีอีก 5 ส่วนที่เล่าคล้ายกัน คือ ล. 7, ล. 9 ล. 17 และ ล. 30 - 31</p> <p>นอกจากนี้ยังมีจำนวนอื่น ๆ ที่ค้นฉบับไม่สมบูรณ์แต่มีอนุภาคนี้และมีเนื้อความตรงกับกลุ่มนี้ ได้แก่</p> <p>ล. 3 มีเนื้อเรื่องดังนี้</p> <p>เมื่อพระรถอภิเษกกับเมรีแล้วก็อยู่ด้วยความสุขและเพิกเฉยจนดื่มน้ำและแม่ มาต้องเตือนด้วยการกระทับเท้าร้องเรียกให้พระรถลงมาหา แล้วมาก็เตือนพระรถ</p>	<p>2. มีอยู่ 4 ส่วนที่มีใจความส่วนใหญ่ตรงกัน คือ ล. 17, ล. 30 - 31 รวมทั้ง ล. 3 ซึ่งเป็นส่วนที่ค้นฉบับไม่สมบูรณ์</p> <p>ทั้ง 4 ส่วนนี้เล่าคล้ายกันว่าพระรถทำอุบายให้เสี้ยงไพร่พลมนตรีทั้งหลายจนเมามายเพื่อจะได้เก็บผลไม้มือเห็นพวกยักษ์เมามายก็ชวนนางเมรีไปชิมขนมต่าง ๆ แล้วแอบเค็ดมะม่วงหาวมะนาวโห่ไป นางเมรีตกใจ พระรถก็แก้ตัวว่ามาพอกจะตกจึงหนีวิ่งหนีไป</p>	<p>2. มีอยู่ 5 ส่วนที่เล่าถึงใจความตอนนี้คล้ายกัน คือ ล. 7, ล. 9, ล. 17 และ ล. 30 - 31</p> <p>ทั้ง 4 ส่วนนี้เล่าว่า</p> <p>เมื่อพระรถเห็นนางเมรีมาแล้วพระรถก็ถามในสิ่งต่าง ๆ จนใคร่รู้ถึงความลับต่าง ๆ จึงมีรายละเอียดไม่ตรงกันนัก มีที่ตรงกันได้แก่</p>

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่างๆ</p>
	<p>และออกอุบายให้พระรถพานางไปชมอุทยานเพื่อหาทางลักจันทา พระรถจึงแต่งทำเป็นเศราโศก นางเมรีคิดว่าพระรถคิดถึงบ้านเมืองจึงชวนพระรถไปชมอุทยานให้สบายพระทัย มีอยู่ 2 สำนวนที่มีเพิ่มรายละเอียดตรงกัน ได้แก่ ล. 17 และ ล. 3 ว่า พระรถทรงมาไป และนางเมรีทรงเสียดนาไป พระรถได้แอบเค็ดมะจั่ว รื้อหาวมะนางรูโห้ ทำให้บังเกิดการตาวโห้เป็นการใหญ่ พระรถก็อ้างว่า</p>	<p>นางเมรีต้องทำพิธีเช่นไหว้ผีไพรในอุทยาน แล้วพระรถก็ให้นางแต่งโภชนาหารมาเสวย และชวนให้นางค้มสุราค้าย แล้วพระรถก็มอมเหล่านางเมรี จนเมามาย อีก 2 สำนวน คือ ล. 7 และ ล. 9 คล้ายกัน พระรถและนางเมรีกลับจากชมสวนมาแล้วพระรถจึงชวนนางเมรีเสวยสุราเล่นให้สบายใจ แล้วพระรถก็มอมเหล่านางเมรี</p>	<p>ห่อลูกตานางสิบสอง ห่อยาประสมเนตร ไม้กำพืด ต้นชี่ตายปลายชี่ เป็น ห่อยาไปรยเป็นอุปสรรคซึ่งมีรายละเอียดต่างกันไป คือ ล. 3 เด่าว่า มียาไปรยเป็น ไฟ, ฝน, ชวากหนาม, ภูเขา และทะเลอันกว้างใหญ่ ล. 7 , ล. 30 - 31 เด่าตรงกันว่า ยาโรยเป็นอุปสรรค ได้แก่ ยาไปรยเป็นภูเขาและแม่น้ำใหญ่</p>

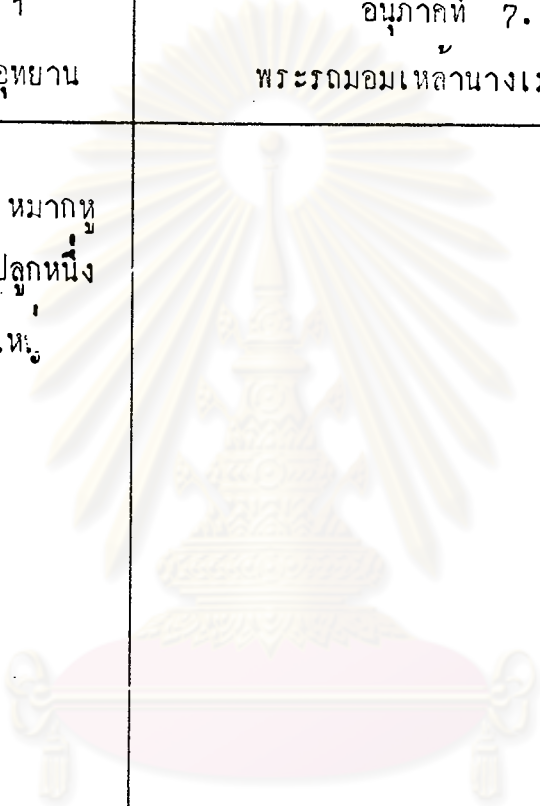
<p>สำนวนที่มี อนุภาคขยายครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่างๆ</p>
	<p>มี: เจริญไปถูกลูกเข้า นางเมรีรัก พระรถมากก็ไม่กล้าทำอะไร</p> <p>ล. 9 ห่างจากสำนวนอื่นที่ อนุภาคที่ 7. 1 นี้ไปอยู่หลังอนุภาค 7. 3</p> <p><u>สำนวนที่ต่างไป</u></p> <p>1. ล. 32 เล่าต่างไปเล็กน้อย คือ</p> <p>เมื่อพระรถได้อภิเษกกับนาง เมรีแล้วก็ดำเนินการตามที่มาเยี่ยม สอนทันที โดยสร้างทำเป็นชิมเภา ก็คิดถึงพระบิดา ให้นางเมรีจัดสุรา อาหารไปกินเลี้ยงกันในอุทยาน</p>	<p><u>สำนวนที่ต่างไป</u></p> <p>1. ล. 32 เล่าว่า</p> <p>พระรถตั้งใจจะเอามะจั่วหาวมะนาวให้ จึงพยายามมอมเหล่านางเมรี จนนางเมยามาย</p>	<p>ล. 17 เล่าว่า</p> <p>มียาไปรยเกิดเป็นชวาก หนาม ไข่ ป่า และมหาสมุทร ที่ต่างไปมาก คือ ล. 9 บอกแต่ ว่าเป็นห้อยามีฤทธิ์นี้ทำอะไรก็ได้ คังใจ</p> <p><u>สำนวนที่ต่างไป</u></p> <p>1. ล. 32 เล่าว่า</p> <p>ขณะนางเมรีเมาเหล้าพระรถ ก็ถามถึงมะจั่วหาวมะนาวให้ซึ่งเป็น ไม้ประจำเมืองและขอให้นางเมรี ไปเก็บมาให้นางเมรีก็ยอมทุกอย่าง</p>



<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่างๆ</p>
	<p>2 . ล. 22 เล่าต่างไปมาก คือ พระรถอยากไปชมสวนก็ชวน นางเมรีไป โดยชี้ข้างไปพระรถ ได้เห็นผลไม้แปลก ๆ ก็ได้ตามถึง</p>	<p>2. ล. 22 เล่าต่างไปและอนุภาคที่ 7. 2 ของสำนวนนี้อยู่หลัง 7. 3 โดยเล่าว่า เมื่อพระรถถามความลับได้แล้วก็คิดจะหนี จึงทำอุบายโดยพูดกับนางเมรีว่าใครจะให้ม ีการ เสนอพรสพแฉะเผียงคุณันให้เหน็ดเหน็ด</p>	<p>แล้วก็หลอกถามจนใครรู้ถึง หรือถูกตานางสืบสอง ยาใส่ลูกตา ยาประคบคอยอาคมสำหรับกัน ศัตรู มีสี่ต่าง ๆ ดีเยี่ยม โภษณ์แล้วจะเกิดบุญเขา ดีแคง เป็นแมน้ำกว้างใหญ่ และไม่กำทก คนที่ตาย ปลาย ชีเป็น หลังจากนั้นพระรถก็ป้อนเหล้า นางเมรีจนเมาหลับไป 2. ล. 22 เล่าละเอียดพิสดาร กว่าสำนวนอื่น ๆ มาก คือ พระรถหลอกถามความลับ โดยพูดว่า พระองค์กับนางนี้ไม่ พูดอะไรจะทราบกัน</p>



ส่วนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ
	<p>สรรพคุณ เช่น ส้มป่อย ชื่อ อัญมณีสยาม สามารถเนรมิตอะไรได้ ถึงใจ</p> <p>ดอกเกี้ยวภามีใบใหญ่เท่า ใบกล้วยชั้คตญเนื้อผู้โคคมและยาว คั้งวงช้าง</p> <p>และไม้อื่น ๆ อีกมากมาย มีที่ตรงกับส่วนอื่น ๆ คือ</p> <p>หมากโวหฬหาว ไซ้เป็นยาตั้ง ก็โค เมื่อรู้แล้วพระรถก็แอบบิ เอาไว้ลูกหนึ่ง หมากโวหฬหลาย ก็หาวโหลวยเสียงอันคัง นางเมรี ก็ถามวานางจะบอกแค้นควาสมเหิง ใบพานเสียงใบเดียว</p>	<p>จัดให้มีโภชนาหารและเหล้ายามาเลี้ยงดู กัน แล้วก็มอมเหล่านางโดยฉลัดกันบ่อน เมื่อบ่อนให้นาง นางก็กินทุกครั้ง แต่เมื่อ นางบ่อนพระรถก็แอบบวนหิง</p>	<p>รู้อะไรก็บอกมาเพราะจะหาผู้ ไว้ใจ พระรถก็ถามไป เช่น ไ้เห็น ชื่ออะไร</p> <p>นางก็บอกว่า ชื่อ ง้วนสัตว์ตาย สัตว์ตัวใดกินเข้าไปก็ตาย ไม่ชื่อ ง้วนคนตาย ผู้ใดกินก็ตาย ไม่ชื่อ มงคลปลุก ผู้ใดตายก็เอาไม้ไป ตีกลองหิงแล้วก็ฟื้นขึ้นมา แล้ว พระรถก็พรรณาดังว่าต่าง ๆ และ สรรพคุณซึ่งมีมากมาย จนคำจึงพา กันเข้าวัง เมื่อกลับมาถึงเรือน เห็นของต่าง ๆ ก็ถามอีก จนได้ รู้ถึง</p>

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ</p>
	<p>หมากนาวผลหนึ่ง ชื่อว่า หมากหู ซึ่งเมื่อพระรถเด็ดเอาไปลูบหนึ่ง หมากนาวผลนั้นก็ให้ร้องไห้</p>	 <p>คุณย์วิทยทรัพย์ากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>หน่วยตานางสิบสองซึ่งนางได้ บอกถึงวิธีใส่ตาให้คืนสติเดิม ว่า ให้ฝนหมากไ้รู่หาวหมากนารู่ให้ เอาหน่วยตาเข้าน้ำแล้วเอาใส่ที่นั้น ก็จะดีเป็นปกติ ว่าวนต่าง ๆ ได้แก่ ว่านคันชนิกาย ไซค์วันเป็น เชื้ออภัยคัศรุได้เป็นหมื่นเป็นแสน ว่านไผ่โปรยเป็นไม้ไผ่ล้อมรอบ ข้าศึกที่ตามมาให้ตามมาไม่ได้ ว่านหนอง ข้าศึกมากก็ขัด ว่านนี้ เป็นสรระหนองล้อมข้าศึก</p>

จำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่างๆ
			<p>ว่านไฟ ชักไปเป็นไฟล้อมรอบ ข้าศึกถามมาไม่ได้</p> <p>ว่านน้ำ ไปรบเป็นแม่น้ำที่ ข้าศึกไม่สามารถข้ามได้</p> <p>มีกงอินหนึ่งซึ่งนางบอกว่าเป็น กงสายใจของแม่ ผู้ใดตัดสายกงอินนี้ แม่ของนางก็จะตาย</p>

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ส่วนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญแล้ว หนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถไป และทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u> 1. มีอยู่ 7 ส่วนที่ดำเนินเรื่องคล้ายกันมาก ได้แก่ ล. 1, ล. 22, ล. 23 ถึง ล. 26 และ ล. 28 คือเล่าว่า</p> <p>พอนางเมรีลับแล้วพระรถก็แอบเอาของทั้งหมดขึ้นม้าหนีไปในเวลาเที่ยงคืน</p> <p><u>ส่วนที่ต่างไป</u> 1. ล. 7, ล. 17 ล. 30, ล. 31 และ ล. 3 เขาเพิ่มเติมว่า</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u> มีอยู่ 7 ส่วนที่มีใจความตรงกัน คือ ล. 1, ล. 22 - 26 และ ล. 28 มีใจความดังนี้</p> <p>พอเวลารุ่งเช้านางเมรีตื่นขึ้นไม่เห็นพระรถก็ตกใจเที่ยวค้นหาจนทั่วไม่พบก็รู้ว่าพระรถหนีไปแล้วจึงสั่งเกณฑ์พลรีบออกติดตามในทันที</p> <p><u>ส่วนที่ต่างไป</u> 1. มีอีก 5 ส่วนที่เล่า</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u> มีอยู่ 5 ส่วนที่คล้ายกันได้แก่ ล. 1, ล. 23 ถึง ล. 26 และ ล. 28</p> <p>มีเนื้อเรื่องดังนี้ นางเมรีตามพระรถไปไม่นานนักก็ตามไปทัน พระรถเสนเห็นนางตามมาทันก็หีบห้อยยาโปรยลงบังเกิดเป็นอุปสรรคกันไม่ให้นางตามไปได้</p> <p>ครั้งแรกโปรยลงเป็นภูเขา นางก็พยายามติดตามไปจนได้</p>	<p><u>ส่วนที่มีใจความตรงกัน</u> 1. มีอยู่ 2 ส่วนที่มีใจความตรงกันทุกประการ ได้แก่ จ. 1 และ จ. 25 กล่าวถึงตอนนางเมรีตายว่า</p> <p>นางเมรีเห็นพระรถเสนจากไปด้วยความอาลัยจนสุดแสนถึงกับหัวใจแตกล้มลงตายที่ฝั่งมหาสมุทรนั้น</p> <p>ล. 1 บอกด้วยว่า หัวใจแตกออกเป็นเจ็ดภาค</p>

ส่วนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนเห็น	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
	<p>พระรถขโมยของต่าง ๆ หนีจากนางเมรีมาด้วยความ อาลัยอาวรณ์ยิ่งนัก มีบทคร่ำ- ครวญอาลัยอาวรณ์ทำนอง ปรีดา เช่น ล. 7 และ ล. 3</p> <p>มีบทบาทของม้าที่ตองเคื่อน ให้พระรถหักห้ามความอาลัย</p> <p>2. ล. 9 มีรายละเอียด เพิ่มเติมตอนพระรถหนีต่างไป คือ</p> <p>เมื่อพระรถขี่ม้าหนีข้าม ภูเขาสองเมือง พระเสื้อเมือง โกรธและขวางไว จึงเกิด</p>	<p>ต่างไปเล็กน้อย ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17 ล. 30 - ล. 31 ทั้ง 5 ส่วนนี้เล่า ตรงกันว่า</p> <p>เมื่อนางเมรีตื่นขึ้นมา ไม่พบพระรถรวมทั้งกำพด และห้อยากก็ตกใจ ถามสนม กำนัลและสั่งให้ไปหาจนทั่ว ก็ไม่พบ จึงแน่ใจว่าพระรถ หนีไปแล้วเศร้าโศกเสียใจ ยิ่งนัก เผ่าคร่ำครวญจนสลบ ไป เมื่อนางเมรีก็ติดตามไป</p>	<p>พระรถก็ไปรยยาอีกเป็น ไฟ, ฝน, เมฆ และมหาสมุทร ตามลำดับ จนที่สุดนางเมรีไม่ อาจตามไปได้ก็หยุดยืนอยู่และ ร้องไห้คร่ำครวญ อ่อนวอน สละตัวพ้อทอว่าพระรถใหญ่กลับ มารับนางไปช่วย ถ้าไม่ได้ ไปกับพระรถแล้วนางก็จะขอ ลาตายไม่ขออยู่ต่อไปและตั้ง ความปรารถนาว่าขอให้ได้อยู่ ร่วมกับพระรถทุกชาติ อย่าได้ มีอันพลัดพรากจากกันเลย</p>	<p>2. อีก 3 ส่วนก็มีใจ ความคล้ายกันแต่ต่างไป เล็กน้อย คือ ล. 23, ล. 24, ล. 26 และ ยังมีส่วนที่ไม่สมบูรณ์ อีก 1 ส่วน คือ ล. 19 เล่าว่า</p> <p>เมื่อนางเมรีเห็น พระรถขี่มาจากไปก็ กันแสงเสียใจจนสิ้นชีวิต ไปที่ริมฝั่งน้ำนั่นเอง</p>

สำนวนที่มี อนุภาคขอยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรดขโมยของสำคัญแล้ว หนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมืกติดตามพระรด ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรดขโมยอกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมืกตาย
	<p>ต่อสู้กัน พระรดเอาพระขรรค์ ขว้างไปเป็นชายเพชรคลุม ยักษ์ไว้แล้วก็ขี่ม้าเหาะหนีไป</p>	<p>มีเรื่องการสั่งให้โทรหา ฤกษ์เดินทางและให้โทรมา ทำนาย</p> <p>โทรหาว่าพระเคราะห์ ร้าย ตามไปคงพบแต่พระรด คงขโมยอกลับ นางเมืกจะ ได้รับความลำบาก จะไม่ได้ กลับคืนมาเมือง</p> <p>นางเมืกก็ยังติดตามไป โดยไม่ฟังคำทัดทานของโทร เลยว่าจะอยู่ไปก็อับอายแก่ ชาวเมือง</p>	<p>พระรดปลอมนางว่าที่ไปเพราะ ความกตัญญูที่มีต่อมารดา แล้ว ก็ขี่ม้าควงจากไป</p> <p><u>สำนวนที่ใจความต่างไป</u></p> <p>1. มีอยู่ 4 สำนวน ที่เล่า ต่างไปมาก คือ ล. 7, ล. 9, ล. 17 และ ล. 30 เล่าคล้ายกันว่าสิทธิก็ได้ นำทัพหลวงหน้าติดตามพระรด มา ตามมาทันและเกิดต่อสู้กัน พระรดไปรยยาเป็นเครื่อง ขวางกั้น</p>	<p><u>สำนวนที่ต่างไป</u></p> <p>1. มีอีกกลุ่มหนึ่งที่เล่า ต่างไป ได้แก่ ล. 7, ล. 30, ล. 31 และ สำนวนที่ไม่สมบูรณ์อีก 2 สำนวน คือ ล. 5 และ ล. 11</p> <p>เล่าเพิ่มเติมรายละเอียดว่า เมื่อนางเมืก แน่ใจว่าพระรดขโมย อกลับมาแน่จึงบอกขอลา ตายและกล่าวคำอธิษฐาน ว่า</p>



<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีจิดตามพระรถ ไปจนทัน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมถดถอยและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย</p>
		<p>นางเมรีให้สิทธิ์กลับไปนำทัพ ลวงรถนำไปก่อนตาพบพระรถ ให้เสียกลับ ส่วนม้านั้นให้ฆ่า เสียแม่โลหิตก็อย่าให้คิดที่ในคืน มีบทนางเมรีคร่ำครวญ อาศัยอาวรณ์บ้านเมืองท่านอง นिरากและบทชมป่าท่านอง นिरาศ อนุภาคนี้มีสำนวนที่มีใจ ความไม่สมบูรณ์แต่มีเนื้อความ ตรงกับอนุภาคนี้ถึง 6 สำนวน ได้แก่ ล. 10, ล. 11, ล. 16 และ ล. 18 ถึง ล. 23 ซึ่งทั้ง 6 สำนวน</p>	<p>สิทธิ์กลับไปแก้ไคด้วย เวท มนตร์ พระรถไปรยยาเป็น อุปสรรคขวางหน้า สิทธิ์กลับและรถก็หนีไม่ สามารถข้ามตามไปได้จึง รออยู่ จนนางเมรีกลับมาทัน ก็ข้ามตามไปไม่ได้ จึงคร่ำ ครวญตัดพ้อต่อว่าจนสลบไป พระรถใจอ่อนจะกลับ ไปหา แต่มาทูลทักทายเป็นไฉนให้ นึกถึงแม่และป่าจึงได้คิด</p>	<p>ซาตินี้นางตามพระรถมา จนต้องตาย ซาติน้ำขอ ให้พระรถเป็นฝ่ายติดตาม นางให้ได้รับความลำบาก แสนเข็ญบ้าง แล้วนางก็กลับใจตาย พระรถกลับมาจัดการศพ มีที่ต่างไปข้างเล็กน้อย คือ ล. 5 ไม่มีเรื่อง ราวตอนอธิษฐานแต่แล้วว่า เมื่อพระรถจากไป นางเมรีเสียใจจนสลบไป เมื่อตื่นตื่นมาก็ได้สติเสีย</p>



สำนวนที่มี อนุภาคย่อยกรรม	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีคิดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
		มาแต่งในลักษณะนิราศเป็น บทคร่ำครวญของนางเมรี	เมื่อนางเมรีฟื้นขึ้นมา ก็อ่อนวอนพระรถอีก พระรถ จึงบอกว่าอยากไปหา แต่มา ไม่ให้ไป นางคอมพิวเตอร์ จึงโกรธว่ามา มีบทว่า โต้ตอบระหว่างมากับนาง คอมพิวเตอร์ แล้วมาก็อาพาพระรถ เหาะหนีไป	ให้ลิลิตก็กลับไปครอง เมืองแทนและกลั่นใจตาย อยู่บนยอดเขาและร่างกาย กลายเป็นศิลาติดอยู่กับ ภูเขาเพื่อเป็นพยานแห่ง ความสัตย์ซื่อต่อความรัก แล้วนางเมรีได้ไป เกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ ส่วนศุภลิลิตก็หนีไปตามชนบท สวมไว ฉ. 17 เล่าเพิ่มเติม เล็กน้อยว่า คอนนิษฐานนางเมรี ผู้ใดนอกจากชื่อฝากชื่อไว้ ที่เขานี้ คือ เขาเมรี

ส่วนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีทิดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถขโมยอมกัฒม์และ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
			<p><u>หมายเหตุ</u></p> <p>อนุภาคนี้มีส่วนที่มี เนื้อความไม่สมบูรณ์ และตรง กับอนุภาคนี้ ได้แก่ ล. 4, ล. 10, ล. 12, ล. 13, ล. 16, ล. 17 และ ล. 18 - 20.</p> <p>มีรายละเอียดตอน ไปรยยาเป็นอุปสรรคต่างไป</p>	<p>2. อีก 2 ส่วนเล่า ต่างไป ได้แก่ ล. 7, ล. 9 รวมทั้งส่วนที่ไม่ สมบูรณ์คือ ล. 10 รวมทั้ง สิ้น 3 ส่วน เล่าต่างไป คือ อนุภาคที่ 7. 7 คือ ตอนนางเมรีตายนี้อยู่หลัง จากอนุภาคที่ 8 นางเมรียังครอง พระรถอยู่โดยในสมณกำนัล และเสนากลับไปหมด</p>

สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถชโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ โปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
				<p>เมื่อพระรถไปเมืองของตนแล้วจัดการทุกอย่างเรียบร้อยนึกถึงนางเมรีจึงทูลลาพระพระบิดากลับมารับนางเมรีไต่คิดพ้อท้อว่าแล้วก็สิ้นใจตายเพราะหมกกำลังเนื่องจากไม่ได้เสวยโภชนาหารเลย</p> <p>ล. 17 ยิ่งเล่าเพิ่มเติมเรื่องก่อนตายนางเมรีไต่ถึงความปรารถนาขอให้พระรถทุกชาติไปช่วย มีบทพระรถเส้าโศกคร่ำครวญอาลัยอาวรณ์</p>

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีคิดตามพระรถ ไปจนทัน</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับ และไปรยยา เป็นอุปสรรค</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย</p>
			<p>คือ ล. 9 และ ล. 10 ว่า ไปรยยาเป็นภูเขาร้างรายกัน ถึง 7 ชั้นแล้วเป็นมหาสมุทร กว้างใหญ่</p> <p>ล. 17 ท่างไปเล็กน้อยคือ ไปรยยาเป็น ชาวาก ไฟ และ ป่า แต่ลิทธิกัลป์สามารถแก้ไขจนใน ที่สุดไปรยยาเป็นมหาสมุทร ยักษ์ ข้ามไปไม่ได้</p> <p>2. อีกสำนวนหนึ่งมีเนื้อความ ท่างไปมาก คือ ล. 22</p>	<p><u>หมายเหตุ</u> สำนวนที่ไม่สมบูรณ์ อีก 3 สำนวน คือ ล. 16 ล. 18 และ ล. 20 ถึงจะไม่มีอนุภาคนี้เพราะ ต้นฉบับหมกแค่นางเมรีสลบ ไปหลังจากที่พระรถจากไป เมื่อฟื้นขึ้นก็สั่งให้ลิทธิกัลป์ กลับไปปกครองบ้านเมือง พร้อมพวกสนมกำนัล สวนควนวงดูเี่ยวจะรอ พระรถอยู่ริมฝั่งน้ำนั้น</p>

ส่วนงานที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรอดขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรอด ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรอดขโมยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
			<p>นางเมรีติดตามพระรอดไปทัน พวกยักษ์เข้าล้อมหน้าล้อมหลัง พระรอดจึงปรึกษากับม้าแล้วก็ไปรยวาน คือ วานไผ่ เกิดเป็นป่าไผ่ขวางหน้า ยักษ์ก็ยังคงตามไป ไปรยวานไฟ ยักษ์ก็เอาน้ำมาดับ ไปรยวานน้ำ เป็นแม่น้ำใหญ่ขวางหน้ายักษ์ทั้งหลายจึงตามไปไม่ได้ นางก็อ่อนวอนขอให้พระรอดกลับมา</p>	<p>แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคงจะเป็นเพราะผู้แต่งคัดลอกมาแต่งเท่านั้นเพื่อจะต้องการพรรณนาในลักษณะนิราศ เลยไม่ได้เอ่ยถึงการตายของนางเมรี ทั้ง 3 ส่วนนี้น่าจะอยู่ในกลุ่มเดียวกับ ล. 9 และ ล. 17 คือ ตอนนางเมรีตายไปอยู่หลังอนุภาคที่ 8 จึงยังมีเนื้อเรื่องอีกมากกว่าจะถึงจึงไม่ปรากฏเอาไว้</p>

สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญแล้ว หนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถไป จนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
			<p>พระรถบอกว่าไม่กลับ และว่านางเมรีจริงใจให้เอาหินแฉวนคอและว่ายนํ้ามาหา นางก็ทำตามแต่ก็จมนํ้า เมื่อไปไม่ได้ นางก็อ่อนวอนพระรถอีก</p> <p>พระรถก็ไม่ไปและบอกให้นางเอาหม้อเหล้าแฉวนคอและว่ายมานหา นางทำตามก็จมนํ้า จึงนั่งร้องไห้อ่อนวอนอีก</p>	<p>ด. 22 เล่าว่านางเมรีร้องไห้และอธิบายว่านางได้รับความทุกข์มากอย่างนี้ชาตินี้ ภายหน้าขอให้พระรถได้รับความทุกข์ยิ่งกว่านี้ แล้วนางก็อกแตกตายไป</p>

ส่วนที่มี อนุภาคย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนนางเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหลานางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ
<p>มีอยู่ 3 ส่วน ที่ไม่มีอนุภาคที่ 7. 1 ได้แก่ ล. 8, ล. 14 และ ล. 29</p>	<hr/>	<p>ล. 8 ไม่มีอนุภาคที่ 1 แต่กล่าวว่า พระรถทำอุบายว่าฝันถึงมะม่วงหวาน มะนาวโห่ นางเมรีจึงให้นางกำนัลไป เก็บมาถวาย แล้วพระรถก็ทำอุบายแสร้งทำเป็น ไม่สบายพระทัยให้นางเมรีจัดอาหารและ เหลามาเสวย แล้วพระรถก็มอมเหลา นางเมรี ล. 14 เลาคลาย ๆ กันว่า มาเตือนพระรถให้คิดหนี พระรถจึง สั่งให้ทำพิธีเลี้ยงอย่างใหญ่โต แล้วมอม เหลานางเมรี</p>	<p>ในอนุภาคนี้ทั้ง 3 ส่วนเล่า รายละเอียดต่างไปเล็กน้อย คือ ของสำคัญต่าง ๆ ที่พระรถหลอกถาม จากนางเมรีมาได้นั้นต่างกันคือ ล. 8 เล่าว่า ไค้แก่ ห้อยนางสิบสอง ห้อยารักษาศา ไข่มุกำพคั่นซี่ตายปลายซี่เป็น ห้อยนางโรยเป็นภูษา แม่น้ำใหญ่ ไฟ ล. 14 ล. วามิ กลองควงตานางสิบสอง</p>



ส่วนที่มี อนุภาคย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนนางเมรีไปชมอุทยาน	อนุภาคที่ 7. 2 พระรถอมเหล่านางเมรี	อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่าง ๆ
		<p>ล. 29 ต่างไปเล็กน้อย คือ อนุภาคที่ 7. 2 อยู่หลังอนุภาคที่ 7. 3 คือหลังจากหลอกถามความลับได้แล้วจะหนีจึงมอมเหล่านางเมรีให้หมดสติ</p>	<p>กลองยารักษาตา กลองฆ้องสีเขียวโรยลง เป็นปานาม กลองสีแสด โรยลงเป็น ไฟ กลองสีขาว โรยลงเป็น ฝน กลองสีน้ำทะเล โรยลง เป็นมหาสมุทร ล. 29 เลดสั้น ๆ ว่า พระรถใช้ เลหดมปากวงความลับจากนาง ซึ่งนางเมรีก็บอกให้เพราะลุ่มหลง พระรถแต่ไม่ใ้บอกรายละเอียดว่า ความลับมีอะไรบ้าง</p>

ส่วนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
	<p>ทั้ง 3 ส่วนแรกตรงกันว่า เมื่อนางเมรีเมาหลับไป พระรถก็ขโมยของสำคัญต่างๆ หนีมาหนีไป</p> <p>ล. 29 บอกถึงของต่าง ๆ ที่ พระรถตามความลับมาได้และ ขโมยหนีไปในอนุภาคนี้ คือ หอยวิเศษ 3 ห่อ โรยแล้ว เกิดเป็น แม่น้ำ ภูเขา และ ยารักษาตา</p> <p>หลอดวงตานางสิบสอง และอาวุธวิเศษ คันชั่งตาย ปลาดุกเป็น</p>	<p>ทั้ง 3 ส่วนแรกคล้ายกัน คือ เมื่อนางเมรีตื่นขึ้นมาไม่ เห็นพระรถ และของสำคัญ ต่าง ๆ ก็หายไป ก็รู้ว่าพระรถ หนีไปแล้วก็เศร้าโศกคร่ำครวญ และพากองทัพออกติดตามทันที</p>	<p>ทั้ง 3 ส่วนแรกคล้ายกัน ว่า เมื่อพระรถเห็นนางเมรี ตามมาจะตันก็โรยยาเป็น อุปสรรคจนในที่สุดนางเมรี ติดตามไปไม่ได้ ต้องรออยู่ ที่ฝั่งน้ำและอ่อนวอนให้ พระรถกลับมารับนางไปค้าย อุปสรรคนั้นแต่ละส่วน เล่าไว้ต่างกันบ้าง คือ ล. 8 ว่าไคแก่ ภูเขา ไฟ และ แม่น้ำ ตามลำดับ ล. 14 ว่าทางไปเล็กน้อย</p>	<p>ทั้ง 3 ส่วนต่างกันบ้าง คือ ล. 8 และ ล. 14 คล้าย กันที่เล่าว่า เมื่อนางเมรีอ่อนวอน ให้พระรถกลับแต่พระรถ ไม่กลับ นางจึงขอลาตาย โดยอธิบายว่าขอให้เป็น คู่กับพระรถเสนทุกชาติและ ขอให้ชาติหน้าพระรถเสน เป็นฝ่ายต้องตามนางบ้าง แต่ต่างกันที่สาเหตุการตาย</p>

สำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไมครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
			<p>คือ ป่าหนาม ภูเขา ไฟ และมหาสมุทร ตามลำดับ ล. 29 เล่าต่างไป คือ เล่าว่า พระรถโรยยาางเป็น แม่น้ำและภูเขาขวางไว้ ทุกครั้ง จนสุดความสามารถ ที่นางเมรีจะตามได้ทัน</p>	<p>ล. 8 เล่าว่า นางเมรีจันใจตาย ที่ริมฝั่งน้ำนั้น ล. 14 เล่าว่า นางแนนิ่งตายไปเพราะ หิวโหยและหมกแรงไปเอง ส่วน ล. 29 เล่าสั้น ๆ ว่า เมื่อนางเมรีเห็นว่า พระรถไม่มีเชื้อไขก่อนาง แน่แล้ว จึงตัดสินใจฆ่า ตัวตายควยการกลั่นใจ</p>

<p>จำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 1 พระรถชวนนางเมรีไปชมอุทยาน ไมครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 2 พระรถมอมเหล่านางเมรี</p>	<p>อนุภาคที่ 7. 3 พระรถหลอกถามความลับต่างๆ</p>
<p>ล. 27 ไม่มี อนุภาคที่ 7. 7</p> <p>ล. 32 ไม่มี อนุภาคที่ 7.1 และ 7. 6</p>	<p>เมื่อพระรถอยู่กับนางเมรีแล้ว อยู่มากก็เตือนให้กลับ พระรถจึงทำ เป็นป่วย นางเมรีจึงพาไปเที่ยวชม อุทยาน พระรถตามถึงต้นมุนนากและ กิริมุนนากตามที่นางสันธมารสั่งมา</p>	<p>พระรถชวนนางเมรีให้ดื่มเหล้าจนเมามาย</p> <p>อนุภาคนี้อยู่หลังอนุภาค 7. 3 คือ พระรถมอมเหล่านางเมรีจนเมาหลับไป หลังจากลวงเอาความลับได้แล้วเพื่อจะหนี</p>	<p>พอนางเมรีถามความลับจนรู้ ว่า ห่อเก็บดวงตานางสิบสอง เก็บอยู่บนครีวไฟ นอกจากนี้ยังมีห้อยาพิพย์ รักษาตา ห้อยาโรยลงเป็น แม่น้ำ ภูเขา ป่า ลม ไฟ ฝน เมฆ และ มหาสมุทร เมื่อพระรถแต่งงานกับ นางเมรีก็พยายามเอาอกเอา ใจจนลวงรู้ความลับต่าง ๆ หมด แต่ไม่ได้บอกในตอนนี้ว่า ความลับนั้นมีอะไรบ้าง</p>

ส่วนวนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถชโยขของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
ล. 27	เมื่อพระรถเห็นนางเมรีมา หลบไปไม่ได้สติชโยขของ ทั้งหมดหนีไป	นางเมรีตื่นไม่เห็นพระรถ ก็ออกติดตาม	พระรถเห็นนางเมรีตามมา ก็โรยยาเป็นฐเขากันไว้ นางเมรีก็ตามไปอีก พระรถโรยยาเป็น ป่า ไร่ ฝน เมฆ ตามล่าดับ นาง เมรีก็พยายามตามไปจนได้ แต่พอพระรถไปรยยาเป็น มหาสมุทร นางต้องหยุด เพราะข้ามไปไม่ได้ พระรถ ก็ควมมากลับไปยังภูตารนคร	_____

จำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 7. 4 พระรถขโมยของสำคัญ แล้วหนีไป	อนุภาคที่ 7. 5 นางเมรีติดตามพระรถ ไปจนทัน	อนุภาคที่ 7. 6 พระรถไม่ยอมกลับและ ไปรยยาเป็นอุปสรรค	อนุภาคที่ 7. 7 นางเมรีตาย
๓. 32	เมื่อนางเมรีเมาหลับไป พระรถก็เอาน้ำยันทานางสิบสอง ไม้เท้าวิเศษ คันชี้ตายปลายชี้ เป็น ยารักษาตา ยาโรษ เป็น กุเข่า, แม่น้ำ ผลมะจิวหาวมะนาวโท แล้ว ขึ้นม้าหนีไป	เมื่อนางเมรีสร้างเมาก็รีบ ติดตามพระรถไปจนจวนจะทัน แต่พระรถไม่ยอมกลับ	—	นางเมรีอาลัยพระรถ สุดที่จะทนอยู่ไค้จึงกลั้นใจ ตาย พระรถสั่งให้เก็บศพ รอไว้ เมื่อเสร็จธุระจะ กลับมาจัดการศพ

อนุภาคที่ 7 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. , ล. 23 - ล. 26 เล่าค่อนข้างสั้นรวบรัดว่า พระรถชวนนางเมรีไปชมสวนแล้วลอบให้นางเมรีดื่มสุราจนเมาแล้วลอบถามความลับต่าง ๆ คือ ท่อตานางสิบสองและยาโปรยเป็นอุปสรรคต่าง ๆ แล้วหนีไป นางเมรีตามไปแต่พระรถโปรยยาเป็นอุปสรรคต่าง ๆ จนในที่สุดเป็นมหาสมุทรนางตามไปไม่ได้ และล้มลงหัวใจแตกออกเป็นเจ็ดภาคตายที่ฝั่งสมุทรนั้น

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22, ล. 28 - 32 กลุ่มนี้เล่าเพิ่มรายละเอียดมากมาย ตอนพระรถพานางเมรีไปชมอุทยานก็มีรายละเอียดพรรณนาถึงต้นไม้ต่าง ๆ ที่พบ จนไปโคกพบบะม่วงหาวมะนาวโห่และเค็ดไป และเพิ่มบทบาทของม้าที่คอยเตือนพระรถให้ขโมยของต่าง ๆ แล้วตกใจจากไป มีเรื่องนางเมรีให้โหรมาทำนายก่อนติดตามพระรถและให้ลิลิตกัลป์ยกพลตามไปล่วงหน้าก่อน นางเมรีกลับใจตายเพราะความเสียใจ และยังมีกรกล่าวอธิษฐานขอให้พระรถต้องเป็นฝ่ายติดตามนางในชาติหน้า

อนุภาคที่ 8 นางยักษ์ตาย

วรรณกรรมลายลักษณ์ที่มีอนุภาคนี้มีอยู่ 16 ส่วนวน ยกเว้น ล. 15 กายยี่เรื่องพระรถ และ ล. 8 บทละครเรื่อง พระรถเสน ของกรมศิลปากร ที่จับเรื่องแคในอนุภาคที่ 7

นอกจากนี้ยังมี พระรถ - เมรีฉบับที่มีเนื้อความไม่สมบูรณ์แต่เนื้อความที่มีตรงกับอนุภาคที่ 8 นี้อีก 3 ส่วนวน คือ ล. 6, ล. 14 และ ล. 19

จากวรรณกรรมทั้งหมด 16 ส่วนวน มีอยู่ 8 ส่วนวนที่มีอนุภาคย่อยครบ ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22 และ ล. 29 - , 31 ที่เหลือมีอนุภาคย่อยไม่ครบ คือ ล. 1, ล. 14, ล. 23 - ล. 28 และ ล. 32 มีรายละเอียดดังแสดงในตารางต่อไปนี้



ส่วนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 8. 1 พระรถกลับถึงเมือง	อนุภาคที่ 8.2 พระรถไปพบนางสิบสอง	อนุภาคที่ 8. 3 พระรถเข้าเฝ้าพระบิดา และนางยักษ์
<p>มีอยู่ 8 ส่วน ที่มีอนุภาคนี้และมี ครบทั้ง 7 อนุภาค ย่อย ได้แก่</p> <p>ล. 7 ล. 9 ล. 17 ล. 22 ล. 29 ถึง ล. 31 รวมกับส่วนที่ไม่ สมบูรณ์อีก 1 ส่วน คือ ล. 6</p>	<p>ทั้ง 8 ส่วนแล้วไว้คล้ายกัน คือ พระรถเดินทางจากนางเมรี มาจนถึงเมือง ระหว่างทางก็มี บทคร่ำครวญอาลัยนางเมรีทำนอง นิราศด้วย</p> <p>ล. 17 มีเพิ่มเติมว่า ก่อนกลับเมืองพระรถได้ แวะนมัสการพระฤๅษีด้วย</p>	<p>ทั้ง 8 ส่วนแล้วใจความส่วนใหญ่ตรง กันว่า</p> <p>เมื่อกลับไปถึงเมืองแล้ว พระรถก็ ตรงไปหาแม่และป้าทันที ได้เล่าเรื่องที่ไป เมืองยักษ์ให้ฟัง แล้วเอาตาและยาใส่ให้แม่ และป้าจนเห็นดีดังเดิม</p> <p>แต่ ล. 6 เล่าต่างไป คือ เพิ่มบทบาทของพระอินทร์ว่าได้มา ช่วยโดยเนรมิตอุโมงค์ให้สว่างและสวยงาม แล้วเอาน้ำทิพย์มาหยอกตานางสิบสองให้ เห็นดีดังปกติ</p>	<p>ทั้ง 8 ส่วนแล้วคล้ายกัน คือ รุ่งเช้าพระรถก็ไปเฝ้าพระ บิดาพร้อมของที่ต้องการ คือ งัวหาวนาโวห์ และไม้เท้าของ สำคัญ</p> <p>ล. 6 เล่าต่างไป คือ พระรถยังไม่ทันได้ขึ้นเฝ้า นางยักษ์รู้ข่าวว่าพระรถกลับมา ได้ก็โกรธแค้น ทำเป็นไม่สบาย พูดประชาราชาว่าพระรถกลับมาแล้ว แต่ไม่ยอมเข้าเฝ้า พระรถลืมหื้ม กริ้ว สั่งให้ขุนแก้วขุนไกรไปตาม ตัวพระรถมา</p>

<p>ส่วนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 1 พระรถกลับถึงเมือง</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 2 พระรถไปหานางสิบสอง</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 3 พระรถเข้าเฝ้าพระบิดา และนางยักษิ์</p>
			<p>พระรถจึงมาเข้าเฝ้าโดยถือ แม่กำพืดและพระขรรค์ไปถวาย มีท่าทางสง่างามราวกับพระอินทร์ พร้อมกับเอามะม่วงมะนาวไป ถวายด้วย</p>

ศูนย์วิทยพัทยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถกลับ มาได้</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา</p>
	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u> ทั้ง 8 สำนวนยกเว้น ล. 22 และ ล. 6 เล่า ตรงกันว่า เมื่อนางยักษ์เห็นพระรถ พร้อมจวนาวและไม้กำพค ก็รู้ว่าเมรีคงเสียที่แก่พระรถ เสียแล้วก็โกรธกลับร่างเป็น ยักษ์ พระรถสิทธิ์ก็ตกใจ ร้องไห้พระรถช่วย <u>สำนวนที่ต่างไป</u> 1. ล. 22 เล่าต่างไป เล็กน้อย คือ</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u> ทั้ง 8 สำนวนเล่าคล้ายกัน ว่า พระรถโคเขาต่อสู้กับ นางยักษ์ มีบางสำนวนที่มีราย ละเอียดการต่อสู้เพิ่มเติม ได้แก่ ล. 9 เล่าว่า พระรถหึงยาเป็นไฟกรค นางยักษ์หนีออกนอกห้องพระ โรงและดับไฟด้วยเวทย์ มนตร์</p>	<p><u>สำนวนที่มีใจความตรงกัน</u> ทุกสำนวนเล่าตรงกันว่า นางยักษ์ตายเพราะอาวุช ที่พระรถโคมาจากเมือขของ นางเมรี แต่มีใจความต่าง กันในรายละเอียด มีอยู่ 3 สำนวนที่กล่าว ตรงกันว่าเป็น กำพค ได้แก่ ล. 9, ล. 17 และ ล. 31 แต่มีสำนวนที่ไม่สมบูรณ์อีก 3 สำนวน คือ ล. 6, ล. 12 และ ล. 19 ก็ระบุ ว่าเป็นไม้กำพค</p>	<p>ทั้ง 8 สำนวนดำเนินเรื่อง ตอนนี้คล้ายกัน คือ หลังจากนางยักษ์ตาย พระรถสิทธิ์ก็ไปถึงนางสิบสอง จึงให้จัดกระบวนแห่ไปรับ นางมา นางสิบสองยังแค้นใจ ไม่ยอมคืนดีด้วย แต่พระรถ ช่วยอ้อนวอน นางจึงยอมกลับ และได้รับแต่งตั้งเป็นมเหสี คืนเดิม</p>

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถ กลับมาได้</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนคืนกับพระราชา</p>
	<p>เมื่อนางยักษ์เห็นพระกุมาร ยังอยู่ที่โกรธลูกสาวที่ไม่กิน ปล่อยให้พระรถกลับมาได้ มี การร้องทาทายระหว่างนางยักษ์ กับพระรถ</p> <p>2. ล. 6 เล่าต่าไป คือ เมื่อนางยักษ์เห็นพระรถ เอามะม่วงมะนาวมาถวาย ก็โกรธและตกใจมาก ได้ แกล้งทูลว่าไม่ใช่ของที่ต้อง การ พระรถสันทิกริ้วมากค้ำ ว่าพระรถมากมาย พระรถเสด็จจึงค้ำว่า นางยักษ์และอวดแม่กำพค</p>	<p>มาช่วยเล่าเรื่องไปเมือง นางเมรีเยาะเย้ยนางยักษ์ นางไม่เชื่อ จึงเรียกพระพาย มาตามจนรู้ความก็โกรธมาก เข้าต่อสู้กับพระรถเป็น การใหญ่</p> <p>ล. 17 ก็มีรายละเอียดว่า เมื่อพระรถต่อสู้กับนางยักษ์ ได้แทงนางยักษ์ควยพระชรรค แต่นางยักษ์ไม่ตายโถมอ่าน คาถาแปลกั๋นหาย</p>	<p>แต่ละสำนวนต่างกันบาง ในรายละเอียดในการฆ่า คือ</p> <p>มีอยู่ 3 สำนวนเล่า ตรงกัน คือ</p> <p>ล. 9, ล. 6 และ ล. 11 เล่าว่า พระรถฆ่านางยักษ์ โดยแผลงศรกำพคไป ปักอกนางยักษ์จนตาย ล. 17 เล่าว่าพระรถ หักแม่กำพคซึ่งเป็นหัวใจ ของนางยักษ์ นางก็ล้ม ลงตาย</p>	

<p>สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถ กลับมาได้</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ทอสูกับพระรถ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา</p>
		<p>ในที่สุดมาเตือนพระรถถึง แม่กำพืดที่เอามาควย <u>สำนวนที่ต่างไป</u> ล. 6 เล่ารายละเอียดใน การทอสูทางไปมาก คือ เพิ่ม บทบาทของพระฤาษีเข้ามา ช่วยควย เมื่อนางยักษ์เห็นแม่กำพืด ก็ตกใจเข้าไปในปราสาทแล้ว แปลงกายเป็นยักษ์โลภินผู้คน พระรถสับสนตกใจร้องไห้ พระรถเสนาช่วย ไค้ทอสู จนชาวเมืองแตกตื่นวุ่นวาย</p>	<p>ล. 31 เล่าว่า พระรถตี นางยักษ์ควยไม้กำพืดอย่างแรง นางยักษ์ถูกไม้กำพืดทางต้นเข้า ก็ล้มลงตายทันที ล. 19 เล่าสั้น ๆ ว่า พระรถสามารถฆ่านางยักษ์ ไค้ควยไม้กำพืด <u>สำนวนที่ต่างไป</u> ที่เหลืออีก 4 สำนวน ไค้แก่ ล. 7, ล. 22 และ ล. 30 - 31 เล่าถึงอาวุธ ไว้ต่างไป คือ</p>	

สำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถ กลับมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา
		<p>พระรถจึงล่อนางยักษ์ออกไป นอกเมือง แล้วพระรถไคนึกถึง พระฤๅษีขอให้ช่วย พระฤๅษี เหาะมาพร้อมวานรซึ่งพระ ฤๅษีใช้ให้เอาพระขำมรงค์ไป ให้พระรถ พระรถเสียดภัย อธิษฐานแล้วพาพระขำมรงค์ ไปปักอกของนางยักษ์ ยักษ์ กรูชาติคนอุณคินอยู่ ร่ายมนต์ ให้คิดก็ไม่คิด ชาวเมืองพา กันมากดูและเขาเขี่ย</p>	<p>ล. 7 และ ล. 30 ว่า นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ แล้วที่ถูกนางยักษ์ล้มลงตายไม่ ได้ระบุว่าอาวุธนั้น คืออะไร ล. 29 เล่าสั้น ๆ ว่า พระรถ สามารถกำจัดนางยักษ์ได้ด้วย ไม้เท้าวิเศษ (อาจหมายถึง ไม้เท้าพกกก็ได้) ล. 22 เล่าทางไปมาก คือ พระรถฆ่านางยักษ์ได้ด้วยตัด กิ่งสายใจ</p>	

จำนวนที่มี อนุภาคย่อยครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถ กลับมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา
		นางยักษ์แค้นมากจึงสาปว่า จะขอร้องเวรกับมนุษย์ จะเป็นปลิง หาก คอยกิน เลือกมนุษย์ทุกชาติ	นางยักษ์ก็ตายแล้วร่างกาย กลายเป็นยักษ์ใหญ่โตจนคับ ปราสาท พระราชาให้อำมาตย์ และชาวเมืองขนศพไปทิ้ง โดยหั้นเป็นจีน ๆ มีเรื่อง เล่าเพิ่มเติมว่า ภายหลัง ชิ้นส่วนของร่างกายยักษ์ ก็กลายเป็นรินเป็นขุมไป เลือกก็กลายเป็นเรือค เป็นไร	



<p>ส่วนที่มี อนุภาคย่อยไม่ครบ</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 1 พระรถกลับไปถึงเมือง</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 2 พระรถไปพบนางสิบสอง</p>	<p>อนุภาคที่ 8. 3 พระรถเข้าเฝ้าพระบิดาและนางยักษ์</p>
<p>มีอยู่ 6 ส่วน ได้แก่ ล. 1, ล. 23 - ล. 27 ที่เหมือนกันและมี อนุภาคย่อยไม่ครบ คือมีเพียง 4 อนุภาค ได้แก่ 8.1, 8. 2 8.6 และ 8.7 ไม่มีอนุภาคที่ 8.3, 8.4 และ 8. 5 ได้แก่ ล. 1, ล. 23 - ล. 27</p>	<p>ทั้ง 6 ส่วนแล้วคล้ายกันว่า พระรถเดินทางกลับถึงเมือง</p>	<p>ทั้ง 6 ส่วนแล้วถึงอนุภาคนี้หลังจาก อนุภาคที่ 8. 6 คือ แล้วว่า หลังจากนางยักษ์ตาย พระรถจึง ไปหาแม่และป้าเอายาไปใส่ให้เห็นคิ กิงเคิม</p>	

สำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรต กลับมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรต	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา
	_____	_____	<p>ทั้ง 6 สำนวนเล่าตรงกันว่า เมื่อนางยักษ์เห็นพระรต กลับมาแต่ไกลก็เสียใจจน ดวงหทัยออกไปเจ็ดภาค ทำ กาลกิริยาตายไปเอง</p>	<p>พระรตก็พาแม่และป้า กลับสู่นครเพื่อเข้าเฝ้า พระรตสิทธิ์ก็ตั้งให้นางสิบสอง เป็นอัครมเหสีดั้งเดิม และ อภิเษกให้พระรตครองราช- สมบัติแทน</p>

ส่วนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 8. 1 พระรถเดินทางกลับถึงเมือง ไมครบ	อนุภาคที่ 8. 2 พระรถไปพบนางสิบสอง	อนุภาคที่ 8. 3 พระรถเข้าเฝ้าพระบิดา และนางยักษ์
<p>จ. 14 มีอนุภาค ย่อยเพียง 4 อนุภาค คือ 8'. 11, 8. 2, 8'. 3 และ 8. 6</p> <p>ด. 28 มีอนุภาค ย่อยเพียง 5 อนุภาคขาดอนุภาค ที่ 8. 5 และ 8. 7</p>	<p>เมื่อพระรถเห็นนางยักษ์ตายแล้วก็รีบ ขึ้นมา จนกลับเมืองโดยไม่ชักช้า</p> <p>พระรถเสนาเดินทางกลับมาช่วย ความคิดถึงนางเมรีที่ตายตลอดเวลา โดยมีม้าคอยเตือนให้รีบเดินทางกลับ ไปหาแม่และป้า จนในที่สุดก็ถึงเมือง ปัญจา</p>	<p>อนุภาคนี้อยู่หลังอนุภาคที่ 8. 6 คือ หลังจากนางยักษ์ตาย พระรถจึงเอายา ไปรักษาแม่และป้าจนมองเห็นนางสิบสอง กลับมีความสุขเพราะมีลูกชายกตัญญู</p> <p>อนุภาคนี้อยู่หลังอนุภาคที่ 8. 3 คือ หลังจากเข้าถวายจันทน์แล้ว จึงนำดวงตาและยาไปใส่ให้แม่และป้า ด้วยอำนาจเวทมนตร์ ทานางสิบสอง ก็เห็นคิคุ้มปกติ</p>	<p>เมื่อกลับมาถึงพระรถก็รีบเข้าเฝ้า พระบิดาในทันที</p> <p>เมื่อมาถึงเมืองพระรถก็รีบ เอามะจันทน์หาวมะนาวโท้เข้าไป ถวายพระรถสิทธิ์ทันที</p>

สำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไม่ครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษโอรชที่พระรด กลับมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 พระรดทอสูกับนางยักษ	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา
ด. 14	_____	_____	เมื่อนางยักษเห็นพระรด กลับมาได้ก็เสียใจจนกระอัก เลือดตายเอง	_____
ด. 28	นางยักษถลนถมาร ได้เห็นมะจั่วหาวมะนางโ แล้ว ก็รู้ว่าอุบายของทนนัน ไม่สำเร็จและเมรีจะต้อง ได้รับอันตรายเสียแล้ว ก็ คิดปองร้ายพระรดอยู่ พอรู้ว่านางสิบสอง โศกดวงตามาใกล้ก็บังแ ใจว่าเมรีจะต้องเป็นอันตราย	_____	เมื่อนางยักษหยานเข้า มาหาพระรดก็โศกโศก ข้างต้นซึ่งนางยักษ นางยักษ จึงถึงกับล้มทั้งยืน และเมื่อ กำลังจะตายก็กล่าวคำ อชิษฐานว่า " เกิดชาติใด ขอให้โคกินเลือดมนุษย์ ทุกชาติ " เมื่อนางยักษ ตายจึงได้เกิดเป็น ปลิง	_____

จำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไมครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรขที่พระรถ กลับมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลับเข้าวัง คืนดีกับพระราชา
	จึงแค้นสุดขีด เมื่อพบ พระรถจึงกลับร่างเป็นยักษ์ จะจับกินเสีย		ซึ่งคอยกินเลือดมนุษย์และ สัตว์ที่มันพบ	

จำนวนที่มี อนุภาคย่อย ไมครบ	อนุภาคที่ 8. 1 พระรถเดินทางกลับถึงเมือง	อนุภาคที่ 8. 2 พระรถไปพบนางสิบสอง	อนุภาคที่ 8. 3 พระรถเข้าเฝ้าพระบิดา และนางยักษ์
ล. 32 มีอนุภาค ย่อยเพียง 4 อนุภาคและเล่า อย่างรวบรัด เรียงลำดับดังนี้ ๘. 1, 8. 6 8. 2 และ 8. 7	พระรถรีบเดินทางไปยังเมือง ไพศาลี ครั้นเมื่อไปถึงก็รีบจัดการ กับนางยักษ์	อนุภาคนี้อยู่หลังอนุภาคที่ 8. 6 เมื่อนางยักษ์ตายแล้วพระรถจึง ไปรับนางสิบสองออกจากคุกและจัดการ รักษาตาให้หาย	<hr/>

จำนวนที่มี อนุภาคย่อยไม่ครบ	อนุภาคที่ 8. 4 นางยักษ์โกรธที่พระรถ กลัดมาได้	อนุภาคที่ 8. 5 นางยักษ์ต่อสู้กับพระรถ	อนุภาคที่ 8. 6 นางยักษ์ตาย	อนุภาคที่ 8. 7 นางสิบสองกลัดเข้าวัง คืนคืนกับพระราชา
ด. 32	_____	_____	พระรถเอาไม้เท้า วิเศษชี้ไปที่นางยักษ์แปลง นางยักษ์ก็ตายทันที	ท้าวยาลิทธิซึ่งทรงทราบ ความจริงก็ไปรับนางสิบสอง มาเลี้ยงดูเป็นมเหสีตั้งเดิม



อนุภาคที่ 8 แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, และ ล. 23 - ล. 27 เล่าไว้คล้ายกันอย่างค่อนข้างสั้นและรวบรัดว่า นางยักษิ์หัวใจแตกตายเองทันทีที่เห็นพระรตรอกษีวิต กลับมาได้

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 7, ล. 9, ล. 17, ล. 22, ล. 28 ถึง ล. 32 รวมทั้งสำนวนที่ไม่สมบูรณ์คือ ล. 6, ล. 12 และ ล. 19 เล่าอย่างมีรายละเอียดมากมาย เน้นถึงบทบาทการต่อสู้ระหว่างนางยักษิ์กับพระรต นางยักษิ์ตายเพราะพระรตฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ละสำนวนต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ส่วนใหญ่มีบทบาทของแม่กำพวด หรือไม่เท่ากันที่ตายปลายชี้เป็นเข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ฆ่านางยักษิ์

มีเรื่องราวที่เล่าเป็นตำนานอนิทานอธิบายเหตุหลังจากการตายของนางยักษิ์ คือ สาเหตุการเกิด ปลิง ทาก เวียด รื่น ยุง ได้แก่ ล. 6 และ ล. 22

ศูนย์วิทยพัทยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลังจากจบเนื้อความในอนุภาคที่ 7 นี้แล้ว เรื่อง พระรถ - เมรี ก็จะจบลงด้วยการตายของนางยักษ์และนางสิบสองโคกดับคืนเป็นมเหสีดั้งเดิม แต่ยังมีวรรณกรรมดลยลักษณะอีกถึง 16 ส่วนวนที่ยังไม่จบ มีเนื้อเรื่องต่อไปอีก

มีวรรณกรรมดลยลักษณะอีก 6 ส่วนวนที่คล้ายกัน ได้แก่ ล. 7, ล. 22 และ ล. 29 - ล. 32 ที่จบเรื่องด้วยการที่พระรถตายตามนางเมรีไป คือ

เมื่อเรื่องราวเรียบร้อยแล้ว พระรถได้ทูลลาพระบิดาและพระมารดาไปจัดการเรื่องนางเมรี มีอยู่ 5 ส่วนวนยกเว้น ล. 22 ที่พระรถรู้ว่านางเมรีตายแล้ว และจะกลับไปจัดการศพ แต่ ล. 22 พระรถจากนางเมรีมาโดยยังไม่รู้ว่านางได้ตายไปหลังจากนั้น เมื่อพระรถกลับไปแล้วก็มีเกิดความทุกข์โศกเศร้าและกลั่นใจตายตามนางเมรีไป ความรู้ไปถึงท้าวรถสิทธิ์และนางสิบสองก็พากันเศร้าโศกเสียใจจนสิ้นพระชนม์ตามไปจนหมดวงศ์

แต่ส่วนวน ล. 9 ต่างไป คือ นางเมรียังไม่ตายเมื่อพระรถจากมา ยังฝังรอพระรถอยู่จนพระรถกลับมานางจึงตัดพ้อต่อว่าและสิ้นชีวิตไป พระรถก็เศร้าโศกอาลัยอาวรณ์นางยิ่งนัก แล้วตนฉับก็หมดลงเพียงนี้

อีกส่วนวนหนึ่ง คือ ล. 17 เล่าคล้ายกับส่วนวน ล. 9 แต่มีใจความต่อไปอีก คือ หลังจากพระรถเศร้าโศกคร่ำครวญจนสลบไปแล้ว มาได้ช่วยแก้ไขจนฟื้นและเคื้อ สติให้จัดการศพนางเมรีโดยมีพระวิษณุกรรมมาช่วยเนรมิตสิ่งต่าง ๆ ให้


แล้วมีเรื่องราวของพระรถเดินทางต่อไป โดยไปหาพระฤาษีก่อน พระฤาษีให้ให้อยู่เรียนวิชาด้วย และได้มอบสร้อยให้เมื่อเรียนวิชาจบแล้วทั้งยังแนะนำทางไปหาเนื้อคู่ให้ด้วย คือ นางทศนารี เป็นนางมนุษย์ ยักษ์ลักไปเลี้ยงเป็นน้องนางเมรี ลูกท้าวทศวงศ์กับนางสนา จนจบถึงพระรถได้คู่และกลับไปบ้านเมือง

เรื่องนี้ก็คล้ายกันกับที่พบในฉบับที่ใจความไม่สมบูรณ์ คือ ล. 3 และ ล. 13 แต่ทั้ง 2 ส่วนวนนี้มีความไม่สมบูรณ์



ล. 17	ล. 3	ล. 12	ล. 15
<p>พระรถกลับไปหานางเมรี ซึ่งรออยู่ นางก็พูดว่า เมื่อ พระรถเล่าเรื่องต่อสู้กับนางยักษ์ ให้ฟัง นางเมรีก็ยิ่งเสียใจและ ทั้งความปรารถนาขอพบพระรถ ไปทุกชาติแล้วสิ้นใจตาย พระรถ ไคร่รำคราญจนสลบไป มาไคร่แก้ไขจนสิ้นและ เตือนให้ทำศพนางเมรีโดยมี พระวิษณุกรรมเป็นผู้ช่วย ต่อมาพระรถก็ไปหา พระฤาษีเรียนวิชา ไคร่สรแล้ว พระฤาษีก็แนะนำไปหาเนื้อคู่ คือ นางทศนาซึ่งเป็นนางมนุษย์</p>	<p>พระรถกลับไปหานางเมรี แต่กลับพบมณฑป เมื่อเข้าไปดูก็พบศพ นางเมรีก็เสียใจจนสลบไป มากี่ พลอยสลบไปด้วย</p> <p>นางเมรีซึ่งไปเกิดเป็นเทพบุตร ไคร่แปลงกายกลับเป็นนางเมรีไคร่มา ช่วยแก้ไขให้ฟื้นและปลอบใจ ทั้ง บอกให้ไปหาเนื้อคู่ทางทิศอุดร ชื่อ ทศนา เป็นธิดาของท้าวปทุมราช แห่งเมืองกำพูช เป็นธิดาฝาแฝดกับ นางเมรี</p>	<p>_____</p>	<p>_____</p>

ล. 17	ล. 3	ล. 12	ล. 15
<p>ชिकाท้าวทศวงศ์กับนางทศนา และ เป็นน้องของนางเมรี ยักษ์ลักไปเลี้ยง เป็นลูก</p> <p>พระรถไปแอบอยู่ในสวน นางทศนารีก็เกิดเร่าร้อนจึงลา พระบิดามารดาไปชมสวน พระรถ แอบคูนาง และได้อาศัยพี่เลี้ยง ชื่อ สีวีมา เป็นสื่อให้</p> <p>นางสีวีมาชี้ห้องนางทศนารี ให้พระรถเข้าหานางทศนารีและได้ นางเป็นชายาอย่างลับ ๆ</p> <p>ต่อมาพวกทาสีไต่ยีนเสียง และเห็นพระรถจึงเอาไปทูลท้าวยักษ์ จึงให้ทหารล้อมจับ</p>	<p>พระรถไปตามที่นางเมรีบอก โดยแปลงเป็นยักษ์แก่เข้าไปสืบคุโดย อาศัยอยู่กับยายมาลีคนเฒ่าสวน</p> <p>ท้าวปฐมราชก็ส่งสารไปยัง กษัตริย์ต่างเมืองให้มาให้ชिकाเลือก คู่</p> <p>ทันจบหมกแค่นี้</p>	<p>เริ่มว่าพระรถไปขอ อาศัยอยู่กับทายายในสวน ของนางทศมาลี ชिकाของ ท้าวศสุนทร กับนาง สร้อยสุมาลี</p> <p>พระรถร้อยพวงมาลัย เป็นรูปคนนั่งบนหลังม้า ให้ ยายมาลีคนเฒ่าสวนไปถวาย ว่าทำเองพระชिकाไม่เชื่อว่า เป็นฝีมือยายมาลี สั่งให้มา ร้อยให้คุในวัง ยายมาลี</p>	<p>เริ่มกันว่าท้าวลักษณวง กับนางไกรยพัน มีชिका ชื่อ ทศมาลี มีรูปโฉมงดงาม มี พี่เลี้ยง 4 คน ชายชวา ชื่อ สีขุนเรือง สุรียนารี สีขุนชู และวังสา</p> <p>นางทศมาลีไปชมสวน และเก็บดอกไม้มาร้อย พวงมาลัย</p>

<p>ล. 17</p>	<p>ล. 3</p>	<p>ล. 12</p>	<p>ล. 15</p>
<p>พระรตพานางเหาะหนี ท้าวสวัสดิราชให้ทหารออกติดตาม เกิดต่อสู้กัน พระนางมีดวงรู้เหตุการณ์ ออกห้ามศึก ท้าวสวัสดิราช ยกโทษให้และจัดการอภิเษก พระรตก็ลากลับเมืองพร้อม นางทศนารี เมื่อกลับถึงเมืองทำ โรงทานขึ้น สองตายายพรหมจรรย์ มารับทาน จึงได้พบกับนางสิบสอง เกิดเศร้าโศกถึงสลด เมื่อตื่น ไต่ถามกันจนรู้เรื่อง</p>		<p>แกล้งทำเป็นป่วย พระธิดา มาเยี่ยม พระรตแอมชมโฉม ซึ่งละม้ายนางเมรีมาก ในที่สุดขยายมาลีจำต้อง ทูลความจริงและเป็นสื่อให้ พระรต ซึ่งฝากสารและ พวงมาลัยพร้อมทั้งดอกไม้ทอง พระศิวะไปให้พระธิดา ในที่สุดพระรตก็ไค้ นาง เป็นชายา รวมทั้งพี่เลี้ยง ทั้ง 2 คน จึงช่วยกันปิด ความลับไว้ ต่อมาอำมาตย์เห็นม้า ไล่กวาดจับ พระรตไค้ ยิน</p>	<p>พระรตแอมขุนนางทศมาลี เพราะได้รับคำบอกเล่าจาก พระนางมีว่านางคือนางเมรี มาเกิดใหม่ ต่อมาได้อาศัย นางวังสาเป็นสื่อจนสามารถ เข้าหาและไค้ นางเป็นชายา ทันฉบับหมก</p>





เรื่อง พระรด - เมรี ที่เป็นวรรณกรรมไม่ได้จบลงด้วยการตายของนางยักษ์  
เท่านั้น ยังมีวรรณกรรมอีกถึง 10 ส่วนวนที่ยังมีเนื้อความต่อไปอีก แบ่งตามเนื้อความได้  
เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ จ. 7, ล. 22 และ ล. 29 - จ. 32 ทั้ง 6  
เรื่องนี้จบเรื่องด้วยการที่พระรดกลับไปหานางเมรีและเกิดความทุกข์โศกเศร้าที่เห็นนางตาย  
จึงกลั่นใจตายตามนางไป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 17, ล. 12, ล. 3 และ ล. 15 ทั้ง 4 ส่วน  
นี้มีเนื้อเรื่องต่อออกไปเป็นเรื่องราวของพระรดที่เดินทางไปได้พบเนื้อคู่ใหม่ เป็นลักษณะที่  
น่าจะเป็นการแต่งเติมใหม่ภายหลังโดยกำหนดให้มีเนื้อคู่ใหม่

เฉพาะกลุ่มที่ 2 นี้ที่มีเนื้อเรื่องต่อเติมออกไป มีเค้าโครงใหญ่ที่คล้ายกัน คือ  
เนื้อคู่ใหม่ของพระรดมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนางเมรี คือ ล. 17 ว่าเป็นน้องของ  
นางเมรี ล. 3 ว่าเป็นชิตาคู่แฝดของนางเมรี และล. 15 ว่าเป็นตัวนางเมรีมาเกิด  
ใหม่

ชื่อนางเอกตอนใหม่นี้ก็มีเค้าคล้ายกัน คือ ชื่อทศนารี ทศนา และทศมาลี ฐานะ  
ของนาง คือ ชิตายักษ์หรือชิตามนุษย์ที่ยักษ์ลักไปเลี้ยง และการไถ่นางเป็นชายนั่นโดยการ  
ปลอมตัวไปอาศัยอยู่ในสวนและด้วยความช่วยเหลือของพี่เลี้ยงของนาง เป็นเหตุให้เกิดการ  
ต่อสู้ระหว่างพระรดและบิดาของนาง จนในที่สุดรู้ว่าพระรดเป็นโอรสแท้จริง ก็เต็มใจยก  
นางให้อภิเษกสมรสกัน

เค้าของเรื่องของวรรณกรรม 2 ส่วนวนที่มีเนื้อความค่อนข้างสมบูรณ์ คือ  
ล. 17 และ ล. 12 เล่าไว้คล้ายกันมาก แต่ต่างกันในเรื่องละเอียด

เค้าเรื่องของวรรณกรรมที่พระเอกไปลักลอบรักใคร่ได้ลูกสาวยักษ์ในลักษณะนี้  
ในวรรณกรรมไทยมีเรื่องคล้าย ๆ กันทำนองนี้อยู่มาก การแต่งเติมเรื่องออกไปคงเป็น  
เพราะเห็นเรื่องสนุกसानยังไม่น่าจะจบจึงแต่งต่อโดยเอาเค้าเรื่องอย่างที่คุ้นเคยมา  
เติมไป



### สถานที่ในเรื่อง

สถานที่ต่าง ๆ ในวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ระบุไว้ มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป แต่พอจะมองเห็นเค้าของความคล้ายคลึงกันและพอจะจัดได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 3, ล. 23 - ล. 25 และ ล. 27  
กลุ่มนี้ระบุชื่อ เมืองนางสิบสองตรงกันว่า ชื่อ บ้านสมิทธิคาม เมืองพระรถ ชื่อ กุศารนคร  
เมืองนางยักษ์ ชื่อ คชปุรนคร

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 2, ล. 3, ล. 5, ล. 7, ล. 17 ล. 26  
ล. 29 - ล. 32 ระบุชื่อ เมืองนางสิบสองว่า ชื่อ โภสาลี เมืองพระรถ ชื่อ ชิคชิน  
เมืองนางยักษ์ ชื่อ ทานตะวัน และเพิ่มชื่อเมืองของพ่อนางเมรีว่า ชื่อ กำพูช ยกเว้น  
ล. 17 ระบุต่างไปว่า ชื่อ นาควาริ

นอกจากนี้ยังมีอีก 4 ส่วนที่ระบุชื่อต่างไปมากจากวรรณกรรมอื่น ๆ คือ ล. 9  
ล. 10, ล. 15 และ ล. 22

ล. 9 เมืองของนางสิบสองและนางเมรี ชื่อ จำบาก เมืองพระรถ ชื่อ  
ไกรจักร หรือ ไตรจักร เมืองนางยักษ์ ชื่อ ทานตะวัน

ล. 13 ระบุแต่ชื่อเมืองพระรถว่า ชื่อ มิติลา

ล. 15 ระบุชื่อเมืองพระรถว่า ชื่อ มิติลา เมืองนางยักษ์ ชื่อ คอนตะวัน  
เมืองพ่อนางเมรี ชื่อ รัตนนา

ล. 22 ว่าเมืองนางสิบสอง ชื่อ อินทาบทนคร และ เมืองพระรถ ชื่อ มหานคร

### ตัวละคร

#### ชื่อตัวละคร

ชื่อตัวละครต่าง ๆ ในวรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งหมดเท่าที่ระบุไว้พอจะแบ่งได้  
เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1, ล. 8, ล. 11, ล. 23 - ล. 28  
รวม 9 ส่วน ระบุชื่อตัวละครคล้ายกัน คือ

พระเอก ชื่อ พระรถเสน

นางเอก ชื่อ นางกักรียะ ยกเว้น ล. 8, ล. 11 และ ล. 28 ที่เรียกว่า นางเมรี และ ล. 24 เรียกทั้งสองชื่อ

พ่อพระเอก ระบุว่า ชื่อ รตสิทธีราช แต่ ล. 8, ล. 27 และ ล. 28 เรียกว่า พระรตสิทธี ส่วน ล. 11 ต่างไปเล็กน้อยเป็น ชัยสิทธี

แม่พระเอก เรียกพร้อมกับพี่อีกสิบเอ็ดคนว่า นางสิบสอง

บิคา มารดาของนางสิบสอง ระบุแต่ชื่อบิคาตรงกันว่า ชื่อ นนทเศรษฐี ยกเว้น ล. 8 ที่ไม่เอ่ยถึงเลย

นางยักษ์ เรียกว่า นางสันฆมารเป็นส่วนใหญ่ มีที่ผิดเพี้ยนไปบ้าง คือ ล. 8 เรียกว่า สันชี และ ล. 28 เรียก ถหลนทมมาร

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 2, ล. 3, ล. 4, ล. 5, ล. 6, ล. 7, ล. 9, ล. 10, ล. 12 - ล. 21 และ ล. 29 - 32 รวม 22 ส่วนนวนระบุชื่อไว้คล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ คือ

พระเอก เรียกว่า พระรถ ยกเว้น ล. 7 และ ล. 29, ล. 30 และ ล. 31 ที่เรียกเป็น พระรถยาเสน

นางเอก ทุกสำนวนเรียกว่า นางเมรี

พ่อพระเอก ส่วนใหญ่ไม่ใ้ระบุชื่อ ที่ระบุชื่อ ได้แก่ ล. 7, ล. 29, ล. 30 และ ล. 31 ระบุตรงกันว่า ท้าวยาลิทธิ ล. 32 เรียกเพี้ยนเป็น พญาสิทธี ล. 15 เรียกว่า รคชะลิด

แม่พระเอก นอกจาก เรียกพร้อมกับพี่สิบเอ็ดคนว่า นางสิบสองแล้ว ยังระบุชื่อแม่นางสิบสองว่า นางเภาค่วย

บิคา มารดาของนางสิบสอง ส่วนนวนที่เอ่ยถึง ได้แก่ ล. 7, ล. 17, ล. 29 - ล. 32 ระบุชื่อพ่อว่า พรหมจัน หรือพรหมจรรย์ และแม่ว่าชื่อ นางพราหมณี

นางยักษิณี ล. 2, ล. 7 และ ล. 29 - ล. 32 เอ่ยถึงนางยักษิณี  
ตรงกันว่า ชื่อสารตรา ล. 2 และ ล. 7 บอกเพิ่มเติมด้วยว่านางเป็นมเหสีท้าวผกา  
ที่ต่างไป คือ ล. 9 ว่าชื่อสุนันทามาร, ล. 15 ชื่อ นางนันทามาร และ ล. 17 ว่า  
ชื่อศรีสุนทรา

นอกจากนี้วรรณกรรมบางส่วนในกลุ่มนี้ยังระบุชื่อและบทบาทของตัวละคร  
เพิ่มขึ้นไปจากกลุ่มที่ 1 อีก คือ

พ่อแม่ของนางเมรี คือ ล. 7 และ ล. 29 - ล. 32 ระบุตรงกันว่าชื่อ  
ท้าวปฐมราชและนางศรีสมุทร ล. 15 ว่าชื่อ ท้าวลักษณะวังและนางไกรยพักเทวี และ  
ล. 17 ว่าชื่อ ท่างทวงค์ และ นางทัศนาศนา

อำมาตย์ของนางเมรี เรียกชื่อตรงกันแต่สะกดต่างกันไปเล็กน้อย คือ สิทธิภรณ์  
สิทธิกรรม หรือสิทธิกัน

มี ล. 22 ส่วนวนเคี้ยวที่ระบุชื่อตัวละครต่างไปมาก คือ

พระเอก ชื่อ พุทธเสนะ

นางเอก ชื่อ นางกังขารี

พ่อพระเอก ชื่อ ปารุทธเสนะ

แม่พระเอก เรียกรวม ๆ ว่า นางสิบสอง

พ่อนางสิบสอง ชื่อ ชนินชัยเศรษฐี

นางยักษิณี ชื่อ สุนทรยักษิณี

#### บทบาทของตัวละคร

ตัวละครในวรรณกรรมลายลักษณ์ส่วนใหญ่มีบทบาทตรงกับในนิทานพื้นบ้าน ยกเว้น  
แต่พระเอก คือ พระรต ที่มีลักษณะเด่นชัดกว่า บทบาทของพระรตพอจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ  
คือ

ในวรรณกรรมกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้แก่ ล. 1, ล. 8 และ ล. 23 - ล. 27  
พระรตมีลักษณะเด่นที่เป็นลูกที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดามาก เช่น ยอมไปเอายาที่

คชปุรนคร เพราะเห็นแก่บิดาแต่ก็ยังไม่หวั่นและป้าจะไม่มีคนดูแล ตอนหนีนางเมรีมา พระรถเสนไม่ได้แสดงความรักและอาลัยอาวรณ์ในตัวนางมากนัก แต่กลับบอกนางเมรีว่า บิดามารดาของพระรถมีคุณแก่พระรถยิ่งกว่านางเมรี

วรรณกรรมกลุ่มนี้ไม่ได้เน้นเรื่องความกล้าหาญของพระเอกแบบในนิทานทั่วไป แต่แสดงให้เห็นว่าพระรถเป็นพระโหสีศวร ไม่ใช่พระเอกธรรมดา คือเวลาปฏิสนธิ พระอินทร์เป็นผู้อาราชนา เวลาเกิดพระอินทร์ก็เอาเครื่องประดับ ผ้าทิพย์ พวงมาลัยทิพย์ เครื่องรคองค์มาให้ และสอนอุบายในการเล่นพนัน ใน ล. 1 มีหลายตอนที่กล่าวถึง พระรถได้แสดงขรรคมโหมารคาพิง

ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะต้องการเน้นลักษณะและบทบาทของพระรถในฐานะ พระโหสีศวร นั่นเอง

ในวรรณกรรมกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้แก่ ล. 2 - ล. 7, ล. 9 - ล. 22 และ ล. 28 - ล. 32

นอกจากพระรถจะเป็นลูกที่กตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาแล้ว พระรถยังแสดงบทบาทในฐานะตัวเอกที่มีความเก่งกล้าหลายประการ เช่น ความเก่งกล้าในเชิงการเล่นพนันจนชนะเลี้ยงนางสิบสองได้ การต่อสู้กับพวกยักษ์ที่ติดตามมา โดยเฉพาะ ล. 22 เน้นในเรื่องความกล้าหาญมาก มีเรื่องราวกล่าวถึงการผจญภัยและมีปาฏิหาริย์ต่าง ๆ มากมายตามเมืองต่าง ๆ ซึ่งไม่พบส่วนอื่น ๆ เลย

บทบาทของพระรถในวรรณกรรมกลุ่มนี้มีลักษณะเป็นพระเอกในนิทานมากกว่า กลุ่มที่ 1 เต็มไปด้วยชีวิตชีวา แสดงบทบาทของพระเอกที่รักนางเอก เช่น มีบทคร่ำครวญอาลัยอาวรณ์ของพระรถต่อนางเมรีที่แสดงถึงความรัก แต่จำต้องหักใจจากเพราะความกตัญญู เป็นต้น

ในการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์จำนวนต่าง ๆ จะเห็นถึงความคล้ายคลึงของสำนวนโวหารต่าง ๆ ในแต่ละสำนวน ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ดังนี้

### สำนวนร้อยแก้ว

มีสำนวนโวหารที่เห็นได้ว่าคล้ายคลึงกัน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ล. 1 และ ล. 23 - ล. 27 กลุ่มนี้ใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารคล้ายกัน เพียงแต่สำนวนที่เป็นนิทานร้อยแก้วใช้ภาษาสมัยปัจจุบันเข้าใจง่ายกว่าแต่เห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบจาก ล. 1 รวดเร็วกว่าซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีมาก่อน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ล. 29 - ล. 32 นิทานร้อยแก้วในกลุ่มนี้คล้ายคลึงกันและคล้ายกับ ล. 7 กลอนบทละคร ส่วนของนายบุศย์ แต่เรียบเรียงใหม่เป็นภาษาร้อยแก้วที่เป็นเรื่องเล่าแบบนิทานคล้ายสำนวนโวหารสมัยใหม่ บางสำนวน เช่น ล. 32 ก็เล่าอย่างรวบรัด แต่พอมองเห็นว่ามีเค้าคล้ายคลึงกับ ล. 7

### สำนวนร้อยกรอง

จากการศึกษาสำนวนโวหารของวรรณกรรมลายลักษณ์แต่ละสำนวนที่เป็นร้อยกรองและเปรียบเทียบสำนวนที่มีใจความตรงกัน ก็พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน เข้าใจว่าเป็นการเลียนแบบกันต่อ ๆ มา

ดูจากสำนวนโวหารและลีลากลอนพบว่า ล. 3 คือ กลอนบทละคร เรื่อง พระรถ ส่วนที่ 2 น่าจะเก่าแก่กว่าวรรณกรรมร้อยกรองทุกสำนวน แต่เนื่องจากใจความไม่ตรงกับสำนวนอื่นจึงไม่สามารถจะเปรียบเทียบกันได้

วรรณกรรมร้อยกรองที่มีเนื้อความตรงกับสำนวนอื่น ๆ พอดีจะเปรียบเทียบกันได้พบว่าสำนวนที่มีสำนวนโวหารและลีลากลอนเก่าที่สุดน่าจะเป็นได้แก่ ล. 2 กลอนบทละคร เรื่อง พระรถ ส่วนที่ 1 และ ล. 4 กลอนบทละคร เรื่อง พระรถ ส่วนที่ 3 โดยเฉพาะ ล. 4 มีสำนวนโวหารไปตรงกับวรรณกรรมร้อยกรองสำนวนอื่น ๆ อีกหลายสำนวน ได้แก่ ล. 5 กลอนบทละคร ส่วนที่ 4, ล. 7 กลอนบทละคร ของนายบุศย์ ล. 9 กลอนอ่าน ส่วนที่ 1, ล. 10 กลอนอ่าน ส่วนที่ 2, ล. 13 กลอนนิราศ ส่วนที่ 2, ล. 16 กาพย์ เรื่อง นิราศพระรถเมรี, ล. 18 - ล. 20 ฉันทสำนวนที่ 1 - 3 คือ ตั้งแต่ตอนนางเมรีติดตามพระรถ นางเมรีใช้สิทธิกันยกพลติดตามไปล่วงหน้าก่อน นางเมรีตามไปอ่อนวอนให้กลับ มีโวหารโต้ตอบกัน เช่น บทคำว่าโต้ตอบระหว่างมาของพระรถกับนางค่อมซึ่งเป็นนางกำนัลของนางเมรี เนื่องจาก ล. 4 คือ กลอนบทละคร ส่วนที่ 3 เก่าแก่ที่สุดจึงน่าจะเป็นที่มาของสำนวนอื่น ๆ



ส่วนวรรณกรรมที่แต่งเฉพาะตอนที่ เป็นนิราศ โดยคัดตอนเรื่องตั้งแต่ตอนนางเมรี ขึ้นขึ้นมาไม่พบพระรถ ก็คร่ำครวญเศร้าโศกเสียใจและออกติดตาม คูจากสีลาภลอนและ ส่วนวนโวหารแล้วเห็นว่าเลียนแบบกันต่อ ๆ มา สันนิษฐานว่า ล. 8 คือ กลอนอ่าน เรื่อง พระรถ ส่วนวนที่ 1 ซึ่งเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด และมีฉบับซ้ำมากที่สุดน่าจะเป็นที่มาของส่วนวน อื่น ๆ ที่คัดตอนไปแต่งเป็นนิราศ แต่อย่างไรก็ดี ยังมีบทมโหรีเรื่อง พระรถเสน ซึ่งมีใจความ เป็นตอนเดียวกันและเหมือนกันทุกประการกับกลอนอ่าน ส่วนวนที่ 1 เพียงแต่สั้นกว่า และ สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานไว้ว่าเป็นบทมโหรีของ เก้าสมัยอนุชยา อยู่แล้ว จึงเห็นว่า กลอนอ่านส่วนวนที่ 1 นี้อาจจะเอาบทมโหรีมาใส่ไว้ โดยแต่งขยาย ความออกไป

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมลายลักษณ์ทั้ง 32 ส่วนวน ทั้งคำนำ เนื้อเรื่องอย่างละเอียดในแต่ละอนุภาค ตลอดจนเนื้อสถานที่ในเรื่อง ชื่อตัวละคร และส่วนวน โวหารของแต่ละส่วนวนประกอบกัน เห็นว่าน่าจะแบ่งวรรณกรรมได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. มี 7 ส่วนวน ได้แก่

- ล. 1 รถเสนชาคก
- ล. 12 พระรถเมรีกลอนสุภาพ ของ ส. เลี้ยงถนอม
- ล. 23 นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถเสน ของ หลวงศรีอมรญาณ
- ล. 24 นิทานร้อยแก้ว เรื่อง พระรถเมรี ของ พงศ์จัน ศรีทชา
- ล. 25 นิทานร้อยแก้ว เรื่อง นางสิบสอง ของแปลก สนธิรักษ์
- ล. 26 นิทานร้อยแก้ว เรื่องพระรถเสน - นางกังวี ของ

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป

- ล. 27 นิทานร้อยแก้ว เรื่อง นางกังวี ของ ส. พลายน้อย

นิทานในกลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกันในรายละเอียดในแต่ละอนุภาค รวมทั้งชื่อ ตัวละครและส่วนวนโวหารในการเรียบเรียง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะได้รับอิทธิพล โดยตรงจาก ล. 1 รถเสนชาคกที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ เรื่อง พระรถ - เมรี ที่ เก่าแก่ที่สุด คือ 6 ส่วนวนเป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นในสมัยหลังมาก และเป็นระยะที่

บัญชีชื่อบุคคลที่พิมพ์แพร่หลายแล้ว ทั้งผู้เรียบเรียงส่วนใหญ่ก็ระบุไว้ในคำนำว่านำมาจาก  
บัญชีชื่อบุคคล จึงนับว่า รวบรวมชื่อบุคคลเป็นที่มาของวรรณกรรมในกลุ่มนี้

2. มี 23 ส่วนวน ไค่แก่ ล. 2 - ล. 7, ล. 9 - ล. 20 และ  
ล. 28 - ล. 32

2. 1 กลุ่มที่มาจากสำนวนของนายบุษย์ ไค่แก่ ล. 28 - ล. 32 ที่  
สันนิษฐานเช่นนี้เพราะวรรณกรรมในกลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกันมากทั้งรายละเอียดในแต่ละ  
อนุภาค ตลอดจนชื่อตัวละครและชื่อสถานที่ สำนวนนายบุษย์มีอายุเก่าแก่กว่า และเป็นฉบับ  
ที่พิมพ์แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันดีตั้งแต่ พ.ศ. 2432 - 2499 จึงน่าจะเป็นที่มาของนิทาน  
ร้อยแก้วทั้ง 5 ส่วนวนที่เรียบเรียงขึ้นภายหลัง

2. 2 ไค่แก่ ล. 2 - ล. 6 และ ล. 9 - ล. 20 กลุ่มนี้เป็น  
วรรณกรรมร้อยกรองที่แต่งเป็นรูปแบบต่าง ๆ วรรณกรรมในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอายุเก่าแก่กว่า  
สำนวนของนายบุษย์หรือใกล้เคียงกัน บางสำนวน เช่น ล. 2 - ล. 6 กลอนบทละคร  
เรื่อง พระรถเมรีดูจากสำนวนโวหารและลีลากลอนอาจจะเก่าถึงสมัยอยุธยา แต่มีความ  
คล้ายคลึงกับ ล. 7 ซึ่งเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่แพร่หลายและเป็นที่มาของวรรณกรรม  
ในกลุ่มที่ 1 น่าจะเป็นต้นเค้าของวรรณกรรมลายลักษณ์ในกลุ่มนี้ ดูจากสำนวนโวหารคิดว่า  
ล. 2 คือ กลอนบทละครสำนวนที่ 1 หรือ ล. 4 คือ กลอนบทละคร สำนวนที่ 3  
เก่าแก่กว่าสำนวนอื่นและมีสำนวนโวหารที่คล้ายคลึงกับสำนวนอื่น ๆ ในกลุ่มนี้ น่าจะเป็น  
ที่มาของวรรณกรรมในกลุ่มนี้ทั้งหมด

ส่วน ล. 21 กำศรวลพระรถซึ่งแต่งใหม่ ไม่มีเนื้อหาพอที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบ  
เทียบเป็นการเอาแต่ชื่อของพระเอกและนางเอกมาแต่งใหม่เป็นนิราศเท่านั้น

ล. 22 เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคเหนือที่มีรายละเอียดตัวละคร  
ชื่อสถานที่และสำนวนโวหารต่างไปจากกลุ่ม คิดว่าน่าจะเป็นอีกสำนวนหนึ่งที่อาจจะมามีที่มา  
จากวรรณกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นนั้น

วรรณคดีพื้นบ้านของภาคใต้ เรื่อง พระรถเมรี ของ นายเรือ นานิน เป็น  
วรรณกรรมลายลักษณ์ที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ที่สุด ตั้งแต่ต้น คือ กำเนิดนางสิบสอง จนจบ  
และยังมีเนื้อเรื่องต่อไปอีกถึงเรื่องพระรถเดินทางไปได้คู่ใหม่ คือ นางทศนารี มีเค้าโครง



เรื่องตอนต้นคล้ายคลึงกับ เรื่อง พระรถเมรี ของนายบุศย์มาก ส่วนเนื้อเรื่องตอนที่ เป็นเหมือนภาคต่อของพระรถเมรีนั้นก็คล้ายคลึงกับวรรณกรรมลายลักษณ์ของภาคกลางซึ่งมี ต้นฉบับไม่สมบูรณ์นัก คือ กลอนบทละคร เรื่องพระรถเมรี ส่วนที่ 2 กลอนอ่านเรื่อง พระรถ ส่วนที่ 4 และกาพย์ เรื่องพระรถ ถึงแม้ว่าจะไม่ตรงกันทีเดียวแต่ก็พอจะทรา เห็นมองเห็นได้ว่าในสมัยปลายอยุธยาหรือต้นรัตนโกสินทร์อาจจะมีต้นฉบับของเรื่อง พระรถ - เมรี ที่สมบูรณ์อยู่ แล้วสูญหายไปเหลือเท่าที่อยู่ทุกวันนี้ แล้วมีผู้เอาเค้าโครงมา แต่งขึ้นใหม่เป็น กลอนบทละคร คือ ส่วนนวนายบุศย์ แต่การที่นายบุศย์แต่งเพียงแต่ตอนที่ นางเมรีตายและพระรถตายตามไปด้วย อาจจะเป็นเพราะต้นฉบับเดิมมีใจความเพียงแค่นี้ ส่วนเรื่องที่มีต่อไปเป็นการต่อเติมขึ้นใหม่นายบุศย์จึงไม่นำมาดัดแปลงตาม ส่วนทางภาคใต้นั้น อาจได้รับอิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องนี้ไปจากภาคกลาง และคงได้ไปทั้งหมด เนื้อเรื่อง จึงยังคงอยู่ในขณะที่ต้นฉบับของภาคกลางสูญหายไปเหลือเพียงบางส่วนพอเห็นเค้า ๆ เท่านั้น



ศูนย์วิทยพัทยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย